

Vztahové problémy v interaktivním prostředí sociálních sítí.

Bc. Michaela Gavendová

Diplomová práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michaela Gavendová**
Osobní číslo: **A15337**
Studijní program: **N3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Učitelství informatiky pro střední školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Vztahové problémy v interaktivním prostředí sociálních sítí**
Téma anglicky: **Relationship Problems in Interactive Social Network Environments**

Zásady pro vypracování:

1. Zpracujte formou literární rešerše aktuální pohledy na problematiku šikany a kyberšikany.
2. Definujte oblasti, které je možné zahrnout pod termín kyberšikana.
3. Charakterizujte z různých pohledů cílové skupiny včetně možné příčiny agrese.
4. Navrhněte možnosti řešení rizikových situací a situací pod vlivem kyberšikany.
5. Realizujte vhodnou formou výstupy práce a tyto vyhodnoťte.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. **Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče.** Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.
2. FIELD, Evelyn M. **Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele.** V Praze: Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1176-2.
3. HOLLÁ, Katarína. **Kyberšikana.** 1. vyd. Iris, 2014. ISBN 978-80-8153-011-1.
4. KOLÁŘ, Michal. **Nová cesta k léčbě šikany.** Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.
5. MATTHEWS, Julie a Andrew MATTHEWS. **Stop šikaně!** Jihlava: Baroque Partners, 2015, 160 s. ISBN 978-80-87923-06-1.
6. VAŘACHOVÁ, Jana, Pavel VAŘACHA a Roman JAŠEK. **Sociální a výchovné procesy: Školní šikana.** Zlín, 2016. ISBN 978-80-7454-626-6.

Vedoucí diplomové práce:

prof. Mgr. Roman Jašek, Ph.D.

Ústav informatiky a umělé inteligence

Datum zadání diplomové práce:

3. února 2017

Termín odevzdání diplomové práce:

16. května 2017

Ve Zlíně dne 3. února 2017

doc. Mgr. Milan Adámek, Ph.D.
děkan

prof. Mgr. Roman Jašek, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na negativní vlivy používání moderních informačních a komunikačních technologií. Za negativní vlivy používání moderních ICT je v této diplomové práci považována především kyberšikana a její další projevy. V práci jsou zmíněny druhy kyberšikany, prostředky kyberšikany, její projevy vůči oběti, typy agresorů, prevence, centra a organizace prevence a pomoci, legislativa související s kyberšikanou, ale i samotné případy kyberšikany. Práce obsahuje i část, kde se čtenář může seznámit s klasickou šikanou a jejím rozdílem oproti kyberšikaně. Kyberšikana patří k aktuálním a nebezpečným tématům dnešní doby a je důležité se jí zabývat a znát preventivní opatření, protože kyberšikana může oběť dovést v extrémním případě k sebepoškození nebo i k sebevraždě.

Klíčová slova: Šikana, kyberšikana, oběť, agresor, internet, prevence, informační a komunikační technologie

ABSTRACT

The diploma thesis focuses on the negative effects of the use of modern information and communication technologies. For the negative effects of the use of modern ICT, this diploma thesis is primarily concerned with cyberbullying and its other manifestations. The work mentions cyberbullying, cyberbullying, victim speech, types of aggressors, prevention, prevention and assistance centers and organizations, cyberbullying legislation, and cyberbullying itself. The work also contains a part where the reader can get acquainted with classical bullying and its difference with cyberbullying. Cyberbullying is one of the current and dangerous themes of today, and it is important to deal with it and to know the precautionary measures, because cyberbullying can sacrifice in the extreme case for self-harm or even suicide.

Keywords: Bullying, cyberbullying, victim, aggressor, internet, prevention, information and communication technologies

Ráda bych v první řadě touto cestou poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, panu prof. Mgr. Romanu Jaškovi, Ph.D., který mi od samého počátku pomáhal a svým odborným vedením, trpělivostí a ochotou udával směr ke konečné verzi diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat respondentům, kteří mi byli ochotní věnovat svůj čas a poskytli mi rozhovor. Velké díky patří i paní Mgr. Janě Vařachové, která mi taktéž věnovala svůj čas a obohatila mě o své zkušenosti s problematikou šikany a kyberšikany. Poděkovat bych také chtěla všem, co mi při tvorbě mé diplomové práce jakýmkoliv způsobem pomohli. Základní a střední škole, které mi umožnily rozdělení dotazníků mezi jejich žáky a studenty. Žákům a studentům za pečlivé vyplnění dotazníků. Učitelům, kteří mi s rozdělením i sběrem dotazníků byly nápomocni, především Mgr. Lence Zemanové a Mgr. Evě Kročové.

Závěrem bych chtěla také poděkovat rodině a všem přátelům, kteří mě po celou dobu mého studia podporovali a byli mi oporou.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 KLASICKÁ ŠIKANA	12
1.1 DEFINICE ŠIKANY	14
1.2 FORMY ŠIKANY	15
1.3 FÁZE ŠIKANY	15
1.3.1 První stádium: Zrod ostrakismu	16
1.3.2 Druhé stádium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace	16
1.3.3 Třetí stádium: Klíčový moment – vytvoření jádra agresorů	17
1.3.4 Čtvrté stádium: Většina přijímá normy agresorů	18
1.3.5 Páté stádium: Totalita neboli dokonalá šikana.....	18
1.4 INICIÁTOŘI ŠIKANY – AGRESOŘI	19
1.5 OBĚŤ	21
1.5.1 Následky šikanování u obětí	23
1.6 CHOVÁNÍ, VZTAHY A CELKOVÁ ATMOSFÉRA V POČÁTEČNÍM A POKROČILÉM STÁDIU ŠIKANOVÁNÍ DLE DR. M. KOLÁŘE	25
1.7 PRVNÍ POMOC PEDAGOGŮ A DALŠÍCH ODBORNÍKŮ	26
1.8 NÁPRAVA	30
1.9 PŘÍBĚHY ŠIKANY	30
1.9.1 Příběh 1: Chlapec po mozkové obrně	30
1.9.2 Šikana učitelky na SŠ.....	32
2 KYBERŠIKANA	33
2.1 DEFINICE KYBERŠIKANY	34
2.2 TYPY KYBERŠIKANY	35
2.2.1 Přímé útoky	35
2.2.2 Kyberšikana v zastoupení	37
2.3 ZNAKY KYBERŠIKANY	37
2.4 PROJEVY KYBERŠIKANY	40
2.4.1 Impersonace neboli vydávání se za někoho jiného a krádež hesla	40
2.4.2 Vyloučení a ostrakizace	41
2.4.3 Pomlouvání	41
2.4.4 Kyberstalking	42
2.4.5 Flaming	43
2.4.6 Odhalení a podvádění.....	43
2.4.7 Happy slapping.....	44
2.4.8 Kybergrooming	44
2.4.9 Sexting.....	46
2.5 NEJČASTĚJI VYUŽÍVANÉ NÁSTROJE KE KYBERŠIKANĚ	47
2.5.1 Mobilní telefon.....	47
2.5.2 Internet	48
2.5.3 Webové stránky.....	48
2.5.4 Elektronická pošta (e-mail).....	48
2.5.5 Chatovací místnosti.....	48

2.5.6	Sociální sítě	49
2.5.7	Blogy	49
2.6	AGRESOR KYBERŠIKANY	49
2.7	OBĚŤ KYBERŠIKANY	53
2.8	KYBERŠIKANA A LEGISLATIVA	55
2.8.1	Trestné činy proti životu a zdraví.....	55
2.8.2	Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství	55
2.8.3	Trestné činy proti rodině a dětem.....	56
2.8.4	Trestné činy proti majetku	56
2.8.5	Trestné činy narušující soužití lidí	56
2.9	NÁZORY ODBORNÍKŮ NA KYBERŠIKANU	56
II	PRAKTICKÁ ČÁST	58
3	AKTUÁLNÍ TEMNÁ STRÁNKA INTERNETU – MODRÁ VELRYBA	59
4	ROZHOVORY S RESPONDENTY	61
4.1	ROZHOVOR S PANÍ PSYCHOLOŽKOU.....	61
4.2	ROZHOVOR S PANÍ VÝCHOVNOU PORADKYNÍ NA SŠ.....	63
4.3	ROZHOVOR S PANEM PODNIKATELEM	65
4.4	ROZHOVOR S PANÍ SOCIOLOŽKOU A FILOZOFKOU	66
5	ZÁVĚRY VYPLÝVAJÍCÍ Z ROZHOVORŮ	70
6	ONLINE DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ PRO VEŘEJNOST.....	71
7	SHRUTÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ PRO VEŘEJNOST	83
8	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ PRO ŽÁKY ZŠ/SŠ.....	84
9	SHRUTÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ PRO ZŠ/SŠ.....	93
10	PREVENCE KYBERŠIKANY - DOPORUČENÍ.....	95
10.1	DOPORUČENÍ PRO ŠKOLY.....	95
10.2	DOPORUČENÍ PRO UČITELE	96
10.3	DOPORUČENÍ PRO RODIČE	97
10.4	DOPORUČENÍ PRO UŽIVATELE.....	98
11	ORGANIZACE A CENTRA PREVENCE A POMOCI.....	100
11.1	LINKA BEZPEČÍ.....	100
11.2	MODRÁ LINKA.....	101
11.3	NÁRODNÍ CENTRUM BEZPEČNĚJŠÍHO INTERNETU	102
11.3.1	Saferinternet.cz.....	103
11.3.2	Bezpečne-online.cz	104
11.3.3	Horká linka.....	104
11.3.4	Pomoc online.cz (onlinehelpine.cz)	106
11.4	NEBUĎ OBĚŤ	106
11.5	BEZPEČNÝ INTERNET.....	107
11.6	LINKA SOS ZLÍN	108
	ZÁVĚR	109
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	111
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	116

SEZNAM OBRÁZKŮ	117
SEZNAM TABULEK.....	118
SEZNAM PŘÍLOH.....	120

ÚVOD

Diplomová práce se zaměřuje na negativní vlivy používání moderních informačních a komunikačních technologií. Za negativní vlivy používání moderních ICT je v této práci považována především kyberšikana a její další projevy. Téma Vztahové problémy v interaktivním prostředí sociálních sítí, které se týká hlavně kyberšikany, jsem si zvolila, protože dnes světu vládne internet a moderní informační a komunikační technologie. Mnoho lidí si nedovede bez moderních informačních a komunikačních technologií nebo internetu svůj život pomalu ani představit. V dnešní době tráví nejen děti a mládež, ale i většina dospělých spoustu času na internetu a stále více využívá moderní technologie pro komunikaci s okolním světem, kde se například přes sociální sítě svěřují, navazují nové vztahy a přátelství nebo poskytují různé citlivé informace o své osobě bez ohledu na to, kdo tyto informace může následně zneužít. Velká část populace nedokáže informační a komunikační technologie využívat správným způsobem a neuvědomují si, jak může být virtuální svět nebezpečný. Především u dětí a mládeže se stává, že jsou v kyberprostoru až příliš důvěřiví a komunikují s lidmi, které neznají a neví, kdo sedí na druhé straně. Právě z důvodu pocitu anonymity se ICT stávají nástrojem ke kyberšikaně, jelikož agresor nabývá pocitu, že je skrytý a často si ve virtuálním světě dovolí mnohem více, než by si dovolil ve světě reálném.

Moderní komunikační a informační technologie jsou na jednu stranu velkým pokrokem dnešní doby, které nám dokáží mnohé zjednodušit, ale na druhou stranu mohou být velice nebezpečnou zbraní. Nebezpečnou zbraní se mohou stát z důvodu snadného zneužití k činnostem, které mohou do života oběti zasáhnout tak závažným způsobem, že se to může negativně odrazit na jejím psychickém stavu a dohnat ji až na pokraj zoufalství. V mnoha případech si agresor ani nedovede představit, jak moc může svým počínáním oběti ublížit. Jsou případy, kdy agresor ze začátku bere kyberšikana jako nevinnou legraci, která se však postupem času zvrtné a následky mohou být fatální. Kyberšikana patří k dnešním aktuálním tématům a je důležité se jí zabývat a především znát a zároveň i dbát na preventivní opatření, jelikož kyberšikana se stává nebezpečným fenoménem a v extrémních případech může skončit velice tragickým koncem.

Cílem mnou zvolené diplomové práce je seznámit veřejnost s problematikou nejen klasické šikany, ale především kyberšikany a jejich dalších projevů. Teoretická část bude rozdělena na dvě základní části. První část by měla být zaměřena na klasickou šikana, která v mnoha

případech s kyberšikanou souvisí. Zde bude kladen důraz na vysvětlení pojmu šikana, seznámení s formami šikany, s kterými se můžeme setkat a také rozpracování fází šikany od prvního stádia zrodu ostrakismu až po nejzávažnější páté stádium dokonalé šikany. Dále se tato kapitola bude zabývat osobností agresora, nejčastějšími typy těchto agresorů, obětí šikany, jejími následky na oběť, pomocí pedagogů a jiných odborníků, nápravou a reálnými příklady šikany. Druhá, stěžejní kapitola práce se bude zabývat samotnou kyberšikanou, vysvětlením pojmu kyberšikana, typy kyberšikany, jejími projevy, prostředky, jimiž se může kyberšikana šířit, agresory a oběťmi kyberšikany a také v této kapitole budou uvedeny reálné případy kyberšikany.

Praktická část bude rozdělena na více kapitol a bude obsahovat rozhovory s respondenty, kteří se pohybují ve školním prostředí nebo se nějakým způsobem věnují vzdělávání ať už adolescentů nebo dospělých jedinců. Cílem rozhovorů je zjistit názor těchto vybraných respondentů na danou problematiku kyberšikany. Dále bude obsahovat dvoje dotazníkové šetření pro veřejnost a další pro žáky ZŠ a studenty SŠ, jejichž cílem je zjistit rozšíření kyberšikany mezi žáky a studenty ZŠ/SŠ a veřejností. Také v praktické části bude zmíněno aktuální téma v podobě nebezpečné hry, která ohrožuje děti a mladistvé na internetu. Zmíněny budou i centra a organizace pomoci a prevence, kde se může oběť, svědek, pedagog či rodič obrátit o pomoc. V praktické části by se měly objevit i preventivní doporučení sloužící k minimalizaci rizik kyberšikany. Výstup práce by měl mít charakter edukačního materiálu či pomůcky pro výchovného poradce na ZŠ/SŠ.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KLASICKÁ ŠIKANA

Slovo šikana pochází z francouzského slova chicane, které můžeme přeložit jako zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování nebo byrokratické lpění na literě předpisů.

První, kdo termín šikana u nás v České republice poprvé použil, byl odvážný Petr Příhoda, který působil jako pražský psychiatr. Termín šikana použil před listopadem 1989, když veřejně promluvil o tom, co ostatní sice věděli, ale mlčeli, protože v socialistické armádě se nesměla existence šikany přiznat. [1]

Klasická šikana spadá mezi nečastější a nejzávažnější problémy dnešní doby, kdy si i samostatná mládež dovolí mnohem více, než tomu bylo v dřívějších letech, a proto by měla být tato kapitola věnována právě klasické šikaně. Šikanování je všudypřítomné, a proto nás může provázet celý život. Se šikanou se můžeme setkat téměř kdekoliv. Můžeme se s ní setkat například již mezi dětmi v mateřské školce, v rodině mezi sourozenci, u dětí na základní nebo střední škole, kde se šikana nemusí odehrávat jen na školní půdě, ale i třeba cestou ze školy nebo před školou. Šikana se také může objevit v zájmových skupinách, na pracovišti, v partnerských vztazích, nemocnicích nebo dokonce i v domovech důchodců. Vztah agresora a oběti, který nazýváme šikanováním, je charakteristický naprostou asymetrií sil, kdy silnější a mocnější, který je v roli agresora, zneužívá nebo nějakým způsobem napadá slabšího, tedy oběť a pošlapává tím jeho práva. Šikana je velmi závažný problém, který neublíží oběti pouze fyzicky, ale hlavně také velmi zasahuje do jeho psychiky a může dítě, mladistvého nebo dospělého jedince poznamenat již po zbytek jeho života. Bohužel je zaznamenáno i několik případů, kdy šikana dohnala oběť až na samý pokraj zoufalství a oběť se pokusila spáchat sebevraždu nebo dokonce k samotné sebevraždě došlo. [2]

Základní fakta o šikaně:

- Šikana znamená citové, psychické, společenské nebo fyzické zneužívání oběti agresorem.
- Za klíčový rys šikany je považováno vlastní vnímání situace: oběť se v tu chvíli cítí být bezmocná.
- Kritickým rysem šikany je hlavně rozsah škody, která byla agresorem či skupinou agresorů oběti způsobena. Je důležité si uvědomit, že šikana je velmi závažná věc a může oběti velmi ublížit nejen po fyzické stránce, ale hlavně po stránce psychické, kde si oběť může nést následky už po zbytek svého života.

- Není pravidlem, že agresor chce oběti ublížit, agresor může, ale i nemusí mít v úmyslu své oběti ublížit. Někteří agresoři šikanují pro zábavu a nemají zájem někomu ublížit a jiní agresoři naopak šikanují svoji oběť, protože je těší působit druhému bolest. Šikanují se zájmem oběti ublížit.
- Šikana se také liší dle toho, jestli šikanují chlapci nebo děvčata, protože struktura jejich vrstevnického chování je odlišná. [3]

Evelyn M. Fieldová ve své knize „Jak se bránit šikaně“, popisuje stupnici šikany, která ilustruje progresivní vývoj šikany od neškodného škádlení až po nebezpečné napadání a kriminální trestnou činnost. Tato stupnice šikany je znázorněna v Tabulce č. 1. [3]

Tab. 1: Stupnice šikany [3]

Stupnice šikany	
1.	Společenské škádlení
2.	Zraňující popichování
3.	Nenápadná nepřátelská řeč těla
4.	Agresivní fyzické chování, např. srkání, bouchání, kopání
5.	Zlomyslné pomlavy
6.	Sexuální, genderové, rasové či náboženské pronásledování
7.	Sociální vylučování
8.	Mobbing neboli útoky skupiny na jednotlivce
9.	Hazing neboli ponižující rituály nováčků
10.	Telefonické, elektronické napadání
11.	Poškozování majetku
12.	Fyzické násilí
13.	Použití zbraní
14.	Ublížení na zdraví
15.	Vražda

1.1 Definice šikany

V odborné literatuře můžeme nalézt velké množství různých definic šikany nebo šikanování. Například Dr. Michal Kolář, etoped a psychoterapeut, který se zabývá problematikou šikanování již déle než dvacet let, definuje šikanování ve své knize „Bolest šikanování“ takto: *„Pro vztah, který označujeme jako šikanování, je příznačná naprostá asymetrie sil, kdy mocnější zneužívá slabšího a pošlapává jeho práva. V tomto smyslu je šikanování zákeřná a často smrtelná choroba skupinové demokracie.“* [4]

Psycholog Pavel Říčan ve své knize „Jak na šikanu“, definuje šikanu jako: *„Šikana je ubližování někomu, kdo se nemůže nebo nedovede bránit. Obvykle mluvíme o šikaně tehdy, když jde o opakované jednání, ve velmi závažných případech označujeme za šikanu i jednání jednorázové, s hrozbou opakování.“*

Tuto definici šikany však ještě ve stejnojmenné knize upřesňuje takto: *„Šikanou nazýváme ubližování mezi těmi, kteří jsou ve stejném postavení, ve škole tedy mezi žáky nebo studenty, ve sportovním oddíle mezi sportovci, ve vězení mezi vězni, na pracovišti mezi spolupracovníky atd. Je samozřejmě možné nazvat šikanou i ubližování žákům ze strany učitele nebo i ubližování učitelům ze strany žáků, sekýrování ze strany nadřízeného atd.“* [1]

V metodickém pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 28 275/2000 - 22 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, jehož cílem je hlavně upozornit na závažnost šikanování a poskytnout pedagogickým pracovníkům základní informace o jeho projevech, je šikanování definováno takto: *„Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání.“* [5]

Tento metodický pokyn, kde byl definován pojem šikanování, pokrývá pouze řešení šikany ve školní oblasti, proto ani nemůže řešit všechny právní následky šikanování. Ostatní nástroje je nutno hledat v právních předpisech trestního, občanského či správního práva. [5]

1.2 Formy šikany

Šikana může nabývat tří forem, dle kterých mohou agresori ubližovat svým obětem. Mezi tyto tři formy patří:

1. Fyzická forma šikanování

K fyzické formě šikanování patří především fyzické násilí agresora na oběti, které se projevuje tím, že agresor například do své oběti vrazí, když prochází kolem, nepříjemně se oběti dotýká, šťouchá do ní, má-li k tomu příležitost. V horších případech může zajít agresor až k surovějšímu fyzickému násilí, kde svoji oběť třeba škrtní, bije, kope, nebo dokonce i zneužívá. K fyzické formě šikanování patří také ničení majetku oběti. Agresori mají radost, když mohou své oběti schovat věci nebo jí je rozbít.

2. Psychická forma šikanování

Při psychické formě šikanování dochází ze strany agresorů hlavně k slovnímu ponižování, ironickým poznámkám vůči oběti, úmyslnému ztrapňování nebo nepříjemným narážky vůči oběti. Agresor se v této formě šikanování snaží svoji oběť deprimovat hlavně psychicky. Tato forma týrání může být pro oběť kolikrát mnohem horší než fyzické týrání. Zvláštní formou psychického šikanování je v dnešní době stále častější kyberšikana.

3. Kombinovaná forma fyzického a psychického šikanování

V případě kombinované formy šikanování aplikuje agresor na oběti nejen fyzické násilí, ale zároveň i psychické týrání. [6]

1.3 Fáze šikany

Na šikanu, která je dnešním fenoménem zla, se může pohlížet také jako na onemocnění celé skupiny. Tento novodobý pohled na šikanu spočívá v tom, že šikanování není v konečném důsledku pouze záležitostí agresora a oběti, protože se neděje ve vzduchoprázdnu, ale v kontextu vztahů nějaké konkrétní skupiny.

Právě snaha léčit celé skupiny zasažené tímto fenoménem zla, kterým je právě šikana, přivedla Dr. Michala Koláře tato skutečnost k nutnosti rozlišovat pět stádií onemocnění. Tato stádia mají za úkol zachytit negativní proces, který křiví vztahy mezi jednotlivými členy konkrétní skupiny. Tato dílčí stádia se vyznačují především typickou konstelací postojů k násilí. [2]

1.3.1 První stádium: Zrod ostrakismu

První stádium, tedy stádium zrodu ostrakismu, je označováno jako mírné stádium a je převážně psychickou formou ubližování nebo násilí. Je charakteristické především tím, že se okrajový člen necítí dobře, protože není začleněn do kolektivu, patří mezi neoblíbené a je v kolektivu neuznáván. Ostatní členové kolektivu nebo nějaké určité skupiny tohoto jedince více méně odmítají, nemají zájem se s ním bavit, pomlouvají ho nebo vůči němu spřádají různé intriky. Takovýto jedinec, který je nějakým způsobem vyčleněn nebo vyřazen z kolektivu, i když nedochází k nějakému fyzickému ubližování, se necítí příjemně a toto chování celkové skupiny se může odrážet především na jeho psychickém stavu. [2,6]

1.3.2 Druhé stádium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

Ve druhém stádiu fáze ostrakismu čili identifikace a vyčlenění okrajových jedinců ze skupiny, začíná přerůstat do dalšího vývojového stádia šikanování, které probíhá nejčastěji z důvodu krize ve skupině. Taková krize ve třídě na jednu stranu nemusí působit vůbec špatně, ale žáci při řešení takové třídní krize potřebují pomoc zkušeného pedagoga, protože pokud jsou ponechání sami sobě, může dojít k tomu, že začnou používat destruktivní řešení problému, kterým může být například scapegoating, což zjednodušeně znamená, že si žáci ve skupině, ve které vzniká napětí, vyberou nějakého obětního beránka, kterým je nejčastěji ostrakizovaný žák, který skupině začne sloužit jako ventil nebo hromosvod. Spolužáci si na své oběti ventilují své nepříjemné pocity a útoky proti oběti se začnou stupňovat a přitvrzovat. Může také dojít k tomu, že jakmile agresori překročí další hranici a začnou svoji oběť napadat i fyzicky, tak se jim tyto násilné projevy a zážitky z bití a týrání ustrašené a slabé oběti zalíbí natolik, že se u disponovaných jedinců mohou prolomit poslední zábrany a oni začnou následně své agresivní chování vůči oběti opakovat. [2, 6]

Jako příklad prvního a zároveň i druhého stádia šikany, může být uveden příběh Haničky, která byla ve druhé třídě odebrána matce a umístěna do dětského domova, kde děti hned po jejím nástupu v ní poznaly slabý článek a začaly s jejím strachem a mírností pracovat. Děti začaly Haničce ubližovat, ale ta jejich ústrky i rány raději snášela a nikdy se nebránila, protože měla velký strach a bála se komukoliv postavit. [2]

Hanička také toužila po kamarádce, kterou našla v dívce jménem Jitka. Jitka však nebyla podle všeho pravá kamarádka. Kamarádila se s Haničkou, jen když z toho mohla mít nějakou výhodu. Když Haničce hrozilo nebezpečí, tak se jí jako správná kamarádka nezastala, ale naopak se přidala na stranu silnějších a sama Haničce ubližovala. Nakonec začala Haničku

ještě využívat a především zneužívat její závislosti na jejich kamarádství, což často pojišťovala tím, že Haničce řekla: „Jinak už nebudeme kamarádky.“ Hanička se tak bála, že ztratí svoji jedinou kamarádku, že Jitce ve všem vyhověla. Hanička se však nesnažila zavděčit jenom Jitce, ale protože se cítila tak osamocená a izolovaná, snažila se zavděčit všem dětem. Chtěla se jim i vyrovnat a proto začala schválně zanedbávat školu, zlobit a myslela si, že když bude jako ostatní, přijmou ji i ostatní děti mezi sebe. Nicméně ani tato snaha o začlenění Haničce nevyšla, protože ostatním na ní stále něco vadilo. A tak to probíhalo ještě několik let, kdy si Hanička protrpěla mnoho dalších útoků a ponižování ze strany ostatních dětí v dětském domově. [2]

1.3.3 Třetí stádium: Klíčový moment – vytvoření jádra agresorů

Třetí stádium je stádium klíčového momentu kde, pokud se nepostaví šikanování pevná hráz a nezarazí se v tomto momentu, může dojít k tomu, že se utvoří skupina agresorů, která si vybírá jako své oběti ty nejslabší a systematicky je terorizuje. Nejslabší jedince si agresori vybírají hlavně proto, že tito slabí jedinci se pro ně stávají snadným terčem pro šikanování a agresori jsou si vědomi toho, že se jich oběť bojí a má strach se jim postavit nebo se nějakým způsobem bránit. [2]

Jako příklad třetího stupně si můžeme uvést příběh Jirky, nadšeného radioamatéra a milovníka elektřiny, který nastoupil do prvního ročníku učebního oboru elektrikář. Jirka hned první den projevoval velký zájem o výuku a právě proto se ten samý den také poprvé dostal do křížku se spolužákem Karlem. Jirka se na první hodině aktivně účastnil a zapojoval při výuce, měl spoustu dotazů na mistra, a když jim mistr ukazoval tištěný obvod, Jirka se zeptal, jestli si jej může ponechat. Mistr jej Jirkovi samozřejmě nechal.

Po této hodině za Jirkou došel Karel s prosbou, jestli by mu ten obvod neukázal. Jirka mu obvod samozřejmě ukázal, ale Karel mu ho již nevrátil a řekl, že si ho nechá, protože se mu líbí. Jirka řekl, ať mu jej vrátí, ale na to již Karel nereagoval a jen se smál. V tu chvíli Karel zjistil, že Jirka je slabý a bude pro něj snadnou obětí. V tom samém týdnu si Karel Jirku ještě několikrát otestoval, když mu například vyšrouboval nějakou součástku při práci a schoval ji nebo mu dělal naschvály a plácal ho do čela nebo cvrnkal do nosu. Jednoduše Jirku provokoval, smál se tomu a vyhrožoval Jirkovi, že pokud něco řekne, tak ho zbije. A právě tím, že se Jirka nebránil, se Karel utvrdil v tom, že je pro něj ta pravá oběť.

Na konci tohoto týdne se ke Karlovi přidali další dva kluci. Tato partička agresorů se ponižováním a týráním Jirky velice bavila. Ve druhém týdnu se začal vývoj šikanování urychlovat a začal být čím dál agresivnější a ať už Karel sám nebo další jeho dva kamarádi tyranizovali Jirku. Po těchto dvou týdnech se utvořila skupina pěti agresorů, kteří si však našli další slabé články, které společně s Jirkou šikanovali.

V tomto krátkém příkladu se šikanování dostalo až do fáze třetího stupně, protože skupina agresorů v čele s Karlem začala mezi sebou spolupracovat a systematicky týrat a šikanovat několik slabých jedinců, tedy obětí, ke kterým patřil i Jirka. [2]

1.3.4 Čtvrté stádium: Většina přijímá normy agresorů

Čtvrté stádium nastává tehdy, pokud se ve skupině neobjeví žádná pozitivní podskupina, protože v tomto případě činnost jádra agresorů může nerušeně pokračovat a přinese i plody. Chování a normy agresorů začínají být přijaty a většinou se stávají nepsaným zákonem. V tomto stádiu dochází ve skupině k šokující proměně. Touto proměnou je to, že i mírní, slušní a ukáznění žáci se začnou chovat vůči vybraným jedincům krutě. Začnou se přidávat k agresorům a aktivně se účastní týrání slabších spolužáků a při tomto týrání dokonce prožívají pocity uspokojení.

1.3.5 Páté stádium: Totalita neboli dokonalá šikana

V pátém stádiu se jedná o rozdělení žáků na dvě skupiny. První částí skupiny jsou otrokáři. Skupinu otrokářů tvoří agresoři, kteří sami sebe považují za nadlidi nebo krále, naopak druhou částí skupiny jsou otroci. Skupinu otroků tvoří vesměs slabí jedinci čili oběti, které agresoři považují za podlidi nebo také jinak řečeno za své poddané. Silná skupina agresorů neboli otrokářů využívá na slabých obětech neboli otrocích všechno, od materiálních věcí jako jsou například peníze nebo osobní věci až po jejich tělo, city, rozumové znalosti nebo školní znalosti.

Největším důkazem moci agresorů nad oběťmi je, že tito agresoři mohou svým obětem způsobovat bolest, znásilňovat je všemi možnými způsoby a oběť není schopná se kvůli své mírné povaze a strachu bránit. Čím déle šikana přetrvává, tím více se prohlubuje její agresivita a dochází k nárůstu a zdokonalování násilí. Agresoři začínají ztrácet poslední zbytky zábran a pociťují nutkání k opakovanému násilí. V této fázi se začíná brát jako normální i brutální násilí, dokonce je pro agresory zdrojem výborného povyražení. I poslední zbytky lidskosti jsou kamsi zasunuty a vzniká alternativní identita, která přijímá ideologii násilí,

v níž není žádné místo pro soucit s utrpením nebo bolestí a kde zcela vymizel i pocit viny. Oběti se stávají stále závislejšími a ochotnějšími udělat pro agresory cokoli. Neúnosnost utrpení řeší tím, že se snaží před šikanou utéci například do nemoci, neomluvenou absencí, odchodem ze školy nebo i tím nejzoufalejším způsobem, kterým je pokus o sebevraždu. Je možné, že se v důsledku brutálního fyzického násilí, které po sobě většinou zanechává stopy ve formě modřin, roztrhaného oblečení nebo těžkého zranění, šikana prozradí. A to je pro oběť vysvobození z nekonečného koloběhu týrání a utrpení. [2]

Jako příklad čtvrtého a pátého stádia může být uveden příklad šikanování ve výchovné skupině na internátě a současně ve třídě k němu příslušné střední odborné školy, které se rozvíjelo přes dva roky. Na internátě dosáhlo šikanování nejhoršího pátého stupně a ve škole, kde byla pouze část agresorů, stupně čtvrtého. Hlavním agresorem byl chlapec obdivující Hitlera a fašistickou ideologii, který byl fascinován násilím a kultem síly. Tomuto mladíkovi se postupně podařilo vytvořit na internátě údernou skupinu osmi žáků. V čele této skupiny stál Velký führer a kolem něj byla skupina ministrů a generálů, ostatní spolubydlíci byli označováni za méněcennou rasu. Proslovy hlásali v duchu: „Jste podlidi- méněcenná rasa. Vaším úkolem je nás, velkoněmeckou elitu, poslouchat na slovo. Kdo by se nám opovážil odporovat, toho tvrdě ztrestáme, poteče krev!“ Běžným doprovodem těchto pokřiků byla akce komanda SS, na které si tato skupina hrála. Své zrovna vybrané oběti přikázali, ať si stoupne ke zdi, kde ji surově zbili, další oběť byla donucena se svléknout a následně byla zbita. Násilí v tomto případě šikany bylo rozmanité a opravdu velmi brutální. Tento způsob šikanování se agresorům osvědčil jako účinný, protože je jejich oběti poslouchali na slovo a dělali pro ně, co si jen usmysleli. Ve třídě byl vývoj šikany pomalejší, zde si vybrali slabší žáky a ty surově bili nebo je zkoušeli před tabulí. Šikana se v tomto případě nakonec provalila, protože jedna pedagožka přistihla tyto žáky, jak škrtí svoji oběť. Při dalším odborném vyšetřování byla odhalena i šikana na internátě. [2]

1.4 Iničiátoři šikany – agresori

Agresor se většinou projevuje jako nadprůměrně silný a obratný jedinec. Typickým znakem, kterým agresor působí navenek, je hlavně tvrdé vystupování, jímž si získává respekt a obdiv dalších jedinců ve škole nebo v nějaké jiné sociální skupině. A právě toto tvrdé vystupování v oběti budí strach. Agresori si pomocí ubližování druhým lidem, tedy svým obětem, většinou kompenzují nějaký svůj komplex nebo pocit méněcennosti. Samozřejmě že jejich agresivita může mít mnoho dalších motivů, mezi něž například spadá tlak kolektivu, kdy je

jedinec nucen, aby se choval tak, jak se od něj očekává, nebo touha po moci, kdy má agresor potřebu a přání ovládat druhé k uspokojování vlastního ega. Dalším motivem agresora k šikanování oběti může být samotný motiv krutosti, kdy agresorovi působí utrpení druhých značné uspokojení nebo potěšení, také se může jednat o zvědavost nebo agresorův experiment, který chce tímto způsobem přijít na to, kam až vedou hranice ponížení. Z praktického diagnosticko-nápravného hlediska jsou definovány tři nejčastější typy agresorů. [7]

Tři základní typy iniciátorů šikanování:

1. První typ agresora

První typ agresora je charakteristický svým hrubým, primitivním a impulzivním chováním, které doprovází kázeňské problémy a narušený vztah k autoritě. Jeho způsob šikanování je tvrdý a nelítostný. Od své oběti vyžaduje naprostou poslušnost a podřízenost jeho osobě. Šikanování využívá záměrně, hlavně z důvodu zastrašování svých obětí. Hned na první pohled tento typ agresora působí jako typický „grázlík“. Většinou i rodiče tohoto agresora jsou lidé projevující se násilnými sklony. [7,8]

2. Druhý typ agresora

Druhý typ agresora působí na okolí jako velmi slušný člověk. Jeho charakteristickým rysem je zvýšená úzkostlivost, která je někdy doprovázena až sadistickými tendencemi. Na první pohled nenasvědčuje nic tomu, že s tímto agresorem není něco v pořádku, protože si dává velice pozor na své vyznění a svoji oběť nejčastěji trápí někde v ústraní, kde ujde zraku všech svědků, kteří by jej mohli usvědčit. Tento typ agresora rodiče většinou vychovávali přísným až vojenským způsobem bez vyjadřování lásky. [7,8]

3. Třetí typ agresora

Třetí typ agresora působí většinou jako „optimistický srandista“, který má rád dobrodružství a olývá značnou sebedůvěrou, dokáže se ze všeho vymluvit a v kolektivu patří mezi oblíbence. Jeho silnou stránkou je to, že si dokáže získat i učitele. Tento agresor šikanuje hlavně pro zábavu nejen sobě samému, ale i svému publiku. Většinou vyrůstá ve vlivné rodině, kde na první pohled není znát žádná patologie vztahů, ale při výchově v rodině chyběla duchovní a mravní hodnota. [7,8]

Motivy agresorů vedoucí k šikaně oběti:

- **Motiv upoutání pozornosti**

Agresor šikanuje svoji oběť, aby na sebe poutal pozornost ostatních. V tomto případě agresor svoji oběť šikanuje před zrakem ostatních členů skupiny, protože chce být svým publikem obdivován a především být středem pozornosti. [2]

- **Motiv zabíjení nudy**

Šikanování citově prázdnému agresorovi přináší pocity vzrušení. Agresor skrz týrání oběti pocítí, že konečně našel něco, co ho skutečně baví. Je možné, že dokonce skrz šikanování prožívá pocit, že až teď opravdu žije. [2]

- **Mengeleho motiv**

V tomto případě se v agresorovi probudí dřímající necitlivý badatel, který chce ze své zvědavosti nalézt tajemství člověka tím, že zkouší, co oběť vydrží. Agresor chce přijít na to, co s obětí týrání nebo ponižování udělá a rozebírá si svoji oběť jako hračku. [2]

- **Motiv žárlivosti**

Šikana ze žárlivosti může nastat například v případě, když nějaký jedinec ve skupině vyniká něčím navíc a ostatní členové skupiny mu to závidí. Konkrétním případem je dobrý studijní prospěch žáka s přízní učitelů, a proto se ze žárlivosti ostatní žáci tomuto studentovi mstí. [2]

- **Motiv prevence**

Bývalá oběť šikany chce předejít svému týrání, a proto na novém působišti začne sama preventivně šikanovat ostatní, nebo se přidá k nějakému silnému agresorovi [2].

- **Motiv vykonat něco velkého**

Někteří agresoři jsou celkově neúspěšní, nemají dobré vztahy v rodině, nedaří se jim ve škole apod. Tím, že šikanují ostatní, dokazují sami sobě, že jsou schopni nějakého viditelného výkonu. [2]

- **Motiv překonání osamělosti**

V tomto případě šikanování působí jako nouzová forma vztahu. Vztah agresora k oběti může být natolik intenzivní, že představuje až charakter závislosti. Nařikání a vzlykání oběti si agresor vysvětluje jako projev, který je věrohodný a je určený jenom pro něj. [2]

1.5 Oběť

Popis oběti šikanování je mnohem obtížnější než popis u agresorů, protože u obětí je variabilita širší. Obětí nejčastěji bývají děti, které pochází z rodin, kde chybí otec nebo kde je

uplatňována hyperprotektivní výchova. To je výchova, která je charakteristická tím, že rodiče dítěti neustále ulehčují a pomáhají, čímž touto přehnanou péčí svému dítěti spíše ubližují než pomáhají. Nicméně oběti se za jistých okolností může stát úplně kdokoliv, většinou kvůli nějaké své odlišnosti, které agresor nebo skupina agresorů využije ve svůj prospěch a své oběti se za její odlišnost posmívají nebo ji jakkoliv jinak psychicky nebo fyzicky napadají. Smutné je, že se mnohokrát mezi oběťmi šikany objevují i lidé s handicapem, který je právě odlišuje od ostatních zdravých jedinců. Dalším důležitým faktorem může být například i rasová odlišnost a barva pleti. Často se také oběti vyčleněnou z kolektivu stává osamělé dítě, které nemá ve třídě žádné kamarády, drží se v ústraní od ostatních a není schopné se k ostatním žákům nějakým způsobem přidružit. [7]

Mezi nejčastější odlišnosti, které předurčují oběť, patří:

- Obezita
- Nošení brýlí
- Malá fyzická síla
- Špatné sociální zázemí
- Tělesná neobratnost
- Vysoký intelekt
- Další mimořádnosti ve vzhledu (například, když má oběť zrzavé vlasy, pihy nebo následky po operaci rozštěpu apod.) [7]

Oběti šikany jsou většinou šikanováním tak zdrceni, že raději ani nikomu neřeknou, že jim někdo ubližuje. Šikaně se stejně jak dalším formám zneužívání daří v atmosféře tajemství. Existují však charakteristické znaky, které mohou napovědět, že s dítětem není něco v pořádku.

Varovné signály oběti šikanování mohou být:

- strach chodit do školy nebo na místa, kde k šikaně dochází;
- snažit se vyhnout škole nebo místům šikany vůbec;
- dožadovat se přítomnosti někoho, když mají jít někam samy;
- uplakanost, bojácnost nebo nedůvěřivost;
- může nastat zhoršení prospěchu ve škole nebo zhoršení celkového soustředění;
- chodit domů s poškozenými věcmi či roztrhaným oblečením;
- projevovat nezúčastněnost, stranit se;
- náhle se začít zadržávat v řeči;
- pokusit se o sebevraždu nebo sebevraždou vyhrožovat;

- křičet ze spaní, může mít noční můry;
- mít na těle modřiny nebo různé škrábance;
- neustále ztrácet peníze nebo osobní věci;
- požadovat pořád nové kapesné nebo začít dokonce krást peníze, aby se agresorovi zavděčily;
- odmítat svěřit se s tím, co je trápí;
- začít šikanovat třeba své sourozence nebo někoho slabého ve svém okolí;
- uvádět nepravděpodobná vysvětlená k výše uvedeným znakům. [9]

1.5.1 Následky šikanování u obětí

Ty nejhorší následky ze šikanování si nese samozřejmě oběť. Závažnost těchto následků však závisí hlavně na tom, do jaké míry ničivé síly šikanování dospělo a zda se šikana odehrávala krátkodobě nebo dlouhodobě. Důležitým faktorem je i míra obranyschopnosti oběti. Za nejvíce tragické je považováno, když dojde k úplnému zlomení oběti, rozbití její identity a nastolení přetrvávajícího pocitu bezmoci, závislé otrocké poddajnosti nebo věrnosti šikanujícímu neboli agresorovi. [4]

Oběti počátečních stádií šikanování:

U obětí, které se staly obětí prvního až třetího stupně šikanování, se může zdát, že následky v těchto počátečních fázích šikany nebudou tak tragické, jako tomu je u pokročilých stádií šikany. Opak je pravdou, protože i když jsou útoky v počátečních stádiích šikany sice nenápadnější než u těch pokročilých, jsou za to ale zákeřnější a s dlouhodobějším trváním. Taková oběť se ve škole necítí vůbec dobře a začíná mít ke škole celkově negativní vztah.

Vystavení oběti trvalému a bolestivému emočnímu tlaku zajišťuje to, že se oběti pozvolna, ale jistě narušuje osobnostní vývoj. Uvědomované i neuvědomované prožívání bolesti vyvolá u oběti dříve nebo později přetížení adaptačních mechanismů, což se projevuje tak, že dojde k vyčerpání nervové soustavy a u oběti se objeví psychosomatické potíže nebo neuróza. Počáteční stadia šikany zanechávají v oběti často velmi bolestivé stopy, které trápí oběť ještě po mnoha letech. [4]

Oběti pokročilých stádií šikanování:

U obětí, které se staly obětí čtvrtého až pátého stadia šikany, jsou následky velice závažné, dotýkají se celé osobnosti oběti a většinou mají celoživotní charakter. V nejhorším případě si oběť, která je již na pokraji svých sil, sáhne na svůj vlastní život a pokusí se o sebevraždu

nebo k samostatné sebevraždě dojde. K takovým tragickým a smutným koncům šikan u nás dochází, ale bývá velice těžké je prokázat.

Při brutálním šikanování dlouhodobého rázu se oběť často zhroutí a propukne u ní panická hrůza ze zabití, tedy skutečný strach o život. Většinou oběť začne trpět i poruchami spánku, začnou ji pronásledovat noční můry. Velmi často se u oběti začnou objevovat i psychosomatické potíže, mezi které patří například únava, nevolnost, bolesti hlavy, břicha nebo dušivé astmatické záchvaty. Některé oběti musí vyhledat i odbornou pomoc psychiatra nebo psychologa, anebo se musejí dokonce i dlouhodobě léčit, pokud se jedná o oběti starší, může dojít k tomu, že zůstávají v pracovní neschopnosti. V jiných případech se oběť přímo nezhroutí, ale není schopna pokračovat ve studiu i po přeřazení na novou školu. Dalším průvodním jevem u oběti je těžká porucha sebehodnocení, oběť má tendenci se podceňovat. [4]

Někdy se může zdát, že se oběť poměrně rychle zotavila, protože tělesná zranění se zahojí celkem rychle a oběť na první pohled působí zcela normálně, avšak jizvy na duši jsou hluboké a jejich zacelení je pouze povrchní. Stačí vyvinout na oběť větší tlak nebo zátěž a rána z dob šikanování se může velice rychle otevřít a projevit se zraněná osobnost bývalé oběti šikany, u které se začnou projevovat deprese nebo sebevražedné sklony.

Bohužel se také může stát, že oběť, která již byla terčem šikany na bývalé škole, se stane opět obětí šikanování i na škole nové. Jako by toto skryté zranění z minulosti oběti přitahovalo agresory. Z praxe je prokázáno, že oběť, která se už jednou stala obětí šikany, je v budoucnosti významně více šikanou ohrožena.

Oběti, které se staly terčem šikany v pokročilém stádiu, mají tendenci od všeho utíkat, všeho se vzdát a skrývat se. Po odchodu ze školy je mnohem těžší se k nim dostat blíže a je velmi obtížné se dozvědět, co se jim vlastně přihodilo. [4]

1.6 Chování, vztahy a celková atmosféra v počátečním a pokročilém stádiu šikanování dle Dr. M. Koláře

Tab. 2: Jak se oběti chovají a jak odpovídají [8]

Počáteční stádium	Pokročilé stádium
Oběti poměrně otevřeně dokážou mluvit o tom, co se jim přihodilo a kdo je šikanoval.	Na oběti je patrná ustrašenost. Nechtějí a bojí se prozradit, kdo jim ublížil. Někdy zdůvodňují své zranění neobvyklým způsobem.

Tab. 3: Jak spolupracují svědkové [8]

Počáteční stádium	Pokročilé stádium
Svědkové vyjadřují nesouhlas se šikanováním a vypovídají o průběhu šikanování, kterému přihlíželi bez nějakých větších obav.	Svědci odmítají vypovídat o šikaně. Většinou říkají, že nic neviděli, neslyšeli nebo že si ničeho nevšimli. Občas naznačí, že pokud by něco řekli, měli by peklo a celkově jejich výpovědi působí podezřele.

Tab. 4: Jak se svědkové vztahují k podezřelým agresorům [8]

Počáteční stádium	Pokročilé stádium
Svědkové násilí nepopírají a dokážou vůči němu vyjádřit své výhrady.	Svědkové násilí často zlehčují nebo ho popírají úplně.

Tab. 5: Jak se o konkrétním násilí vyjadřují ostatní členové skupiny [8]

Počáteční stádium	Pokročilé stádium
Ostatní členové skupiny nad obětí projevují soucit a toto ubližování slabší oběti považují za neférové.	Ostatní členové skupiny oběť kritizují a znevažují. Často oběť obviňují z toho, že si za to může sama.

Tab. 6: Jak se oběti chovají a jak odpovídají [8]

Počáteční stádium	Pokročilé stádium
Agresori z pohledu oběti nejsou vnímáni jednoznačně pozitivně, ale jsou vnímáni rozlišně a jejich okolí se to nebojí vyjádřit.	Oběti agresory oceňují, chválí nebo je brání. Případně pro ně hledají polehčující okolnost

Tab. 7: Jaká je atmosféra ve skupině [8]

Počáteční stádium	Pokročilé stádium
Ve skupině je malá soudržnost, nespolečenská práce a omezená svoboda projevu a názoru. Atmosféra je ve skupině však ještě stále živá.	Ve skupině je těžká atmosféra strachu, napětí a nesvobody. Špatně se ve skupině dýchá.

1.7 První pomoc pedagogů a dalších odborníků

V první řadě musí být pedagog nebo jiný odborník připraven na to, že v tuto chvíli změní svoje povolání a stane se laickým kriminalistou. Bude muset postupovat dle nějaké vyšetřovací strategie a k tomu navíc poskytovat nejen ochranu, ale i emoční podporu oběti šikování, která se většinou nachází na pokraji svých sil. Také dále musí pedagog počítat se značným odporem žáků ke spolupráci při vyšetřování šikany a nesmí se nechat zmanipulovat a obelhat dalšími účastníky šikany.

V druhé řadě bude muset pedagog počítat s tím, že se bude muset angažovat nejen časově, ale i citově. Musí si vymezit prostor na rozhovor především s obětí šikany nebo s nějakým jiným žákem, který je v roli informátora. Takový rozhovor by měl být setkáním dvou lidí, kteří si vzájemně naslouchají a mají na sebe přinejmenším nejnnutnější čas. Pokud pedagog odhalí, že se skutečně jedná o šikanu, není možné, aby věc zvládnul během jedné přestávky a měl by si na řešení a vyšetřování tohoto problému vyčlenit dostatek času, protože pokud toto vyšetřování odbyde, nemá jeho snažení vyhlídky na úspěch a svým jednáním může spíše napáchat více škody než užitku. [2]

K pádnému vyšetřování šikany rozeznáváme dva hlavní důvody. Mezi tyto dva hlavní důvody, které vedou k vyšetřování šikany, patří přímo alarmující signály a signály nepřímo varující. [2]

Tab. 8: Varovné signály [2]

Nepřímo varující signály aneb skryté volání o pomoc
<ul style="list-style-type: none">• Žák se bojí jít sám do třídy, vchází do třídy většinou zároveň s učitelem, o přestávce nenápadně postává u kabinetu, kde se cítí více v bezpečí, přichází pozdě do hodiny a celkově všude chodí poslední.• Oběť většinou působí dojmem outsidera. Žák je osamocený, nemá žádného kamaráda a s nikým se nebaví.• Nepříznivý emoční stav žáka, který se projevuje smutnou náladou. Žák je stísněný, už pouze na pohled působí nešťastně, sklesle a ustrašeně.• Žák se vyhýbá tělocviku, vždy zůstává ve třídě a má nadměrnou omluvenou nebo dokonce i neomluvenou absenci.• Žákovi se z ničeho nic zhorší prospěch a nedokáže se při výuce vůbec soustředit.
Přímo varující signály aneb subtilní násilí a manipulace
<ul style="list-style-type: none">• Žák je viditelně přehlížen, odmítán a izolován.• Značné projevy nerovnoprávnosti. Žák dostává povýšené příkazy od ostatních a snaží se jim vyhovět, bývá ostatními komandován a okřikován.• Kanadské žertíky směřovány na konkrétního žáka. Někteří spolužáci oběti vyndávají náplň z pera před písemkou, schovávají a ničí mu školní pomůcky nebo oblečení.• Probíhá ponižování a zesměšňování žáka. Třída se směje neúspěchu žáka před tabulí, většinou ho oslovují negativně zabarvenou přezdívkou.• Objevuje se nápadně jednostranné pošťuchování, strkání, nebo pohlavkování vůči oběti.• Žák poslušně odevzdává svou svačinu.

Dalším důležitým krokem při vyšetřování šikany je odhadnutí závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany. Tento krok je důležitý, protože na základě kvalifikovaného odhadu vnitřního stádia a vnějšího obrazu šikany volíme nejúčinnější postup vyšetřování. Je

nutné vědět, že neexistuje pouze jedna univerzální metoda vyšetřování šikany. Poté následuje pozorování při rozhovorech, kdy již při prvních rozhovorech zjišťujeme a odhalujeme, kdo patří mezi informátory a jak se oběti chovají. Posuzujeme spolupráci svědků a snažíme se vypořádat jejich vztah k agresorům, mělo by nás zajímat, co si ostatní členové skupiny myslí o násilí a jaký vztah chovají k oběti, také je důležité vnímat celkový typ atmosféry skupiny. Můžeme tak získat řadu cenných informací a také odhalit, jestli se jedná o šikanu v počátečním nebo pokročilém stádiu. Při šikaně v počátečním stádiu nejsou normy, hodnoty a postoje vůči šikanování ostatními členy skupiny přijaty, naopak při šikaně v pokročilém stádiu jsou přijaty téměř všemi členy skupiny. [2]

Při prvních rozhovorech je také důležité zjišťovat fakta, která poukazují na stupeň pokročilosti šikany. Důležité je sledovat zejména:

1. Závažnost a četnost agresivních projevů

Zde je určitým vodítkem míra agresivity a počet agresivních útoků a projevů. U velmi vážných forem šikanování se jedná například o věšení, škrcení nebo skupinové bití oběti, lze předpokládat, že tomu předbýhala nějaká příprava mírnějšími formami šikanování. Právě proto se většinou jedná o pokročilé stádium šikanování. [2]

2. Závažnost dopadů šikany na oběť

Pokud je u oběti diagnostikována úzkostná porucha, jako je například školní fobie nebo jiné závažnější psychické potíže, je potřeba uvažovat o možnosti šikany v pokročilém stádiu. [2]

3. Dobu, po kterou šikanování trvalo

Mezi další orientační ukazatel patří časové období, jak dlouho šikanování probíhalo. Pokud z předběžných výpovědí vyrozumíme, že šikanování probíhalo déle než tři měsíce, naznačuje pravděpodobnost pokročilého stádia šikany. [2]

4. Počet obětí a počet agresorů

Pokud se vyrozumíme o větším počtu obětí a o větším počtu agresorů, lze usuzovat, že ve skupině získaly většinu normy šikanování. [2]

5. Pozitivní postoje k šikaně

Jestliže zjistíme, že postoje ostatních žáků ve třídě k šikaně jsou souhlasné a žáci nejeví žádný nesouhlas nebo námitku proti šikanování oběti a naopak spíše sympatizují s agresory a staví se na jejich stranu, jedná se o závažný signál pokročilé šikany. [2]

Pokud poznáme, že se jedná o počáteční stádium šikany, které má obvyklou formu, můžeme tuto situaci zvládnout sami. Pokud však rozpoznáme, že se jedná o pokročilé stádium šikany nebo počáteční stádium šikany s neobvyklou formou, je nutné zajistit ochranu oběti, nedělat zásadní kroky vyšetřování a hlavně využít možnosti spolupráce s některým z odborných pracovišť. [2]

Tab. 9: Příklad základního scénáře pro počáteční šikanu [2]

1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
2. Rozhovor s informátory a oběťmi
3. Nalezení vhodných svědků
4. Individuální rozhovory se svědky
5. Ochrana oběti
6. Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru <ul style="list-style-type: none">a) Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směrování k metodě usmíření)b) Rozhovor s agresory (směrování k metodě vnějšího nátlaku)
7. Realizace vhodné metody <ul style="list-style-type: none">a) Metoda usmířeníb) Metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise)
8. Třídní hodina <ul style="list-style-type: none">a) Efekt metody usmířeníb) Oznámení o potrestání agresorů
9. Rozhovor s rodiči oběti
10. Třídní schůzka
11. Práce s celou třídou

1.8 Náprava

Samostatné vyšetřování šikany nemá žádný zásadní vliv na změnu nežádoucí situace ve skupině. Odborníci se nejčastěji shodují na dvou odlišných metodách, které se snaží razantně potlačit patologické chování skupiny a obnovit platnost oficiálních norem. Cílem těchto metod není léčba celé skupiny, ale především ovlivnění jednotlivců.

1. Metoda vnějšího nátlaku

Při této metodě je hlavním záměrem přinutit trestem nebo strachem agresory, tedy viníky k zastavení násilného chování a k dodržování oficiálních norem. Jedním z důležitých kroků při této metodě je zahrnout zde individuální nebo komisionální pohovor, který by měl probíhat například formou setkání s agresory a jejich rodiči, ale tomuto rozhovoru by mělo v první řadě předcházet úspěšné vyšetřování konkrétního případu šikany. Dalším krokem by mělo být oznámení o potrestání agresorů před celou třídou a tímto přesvědčit ostatní žáky o tom, že škola spolehlivě zajišťuje ochranu slabých. Důležitá je rovněž ochrana oběti, které je možné docílit například schůzkami s obětí.

2. Metoda usmíření

Je založená na vnitřní proměně vztahů mezi oběťmi a agresory. Na rozdíl od první metody se zde nejedná o potrestání, ale hledá se společně náprava v neformální atmosféře. Nepředpokládaná důvěra a pevný postoj k agresorovi může mít za následek zlom agresivních projevů. Tato metoda je využívána pouze u nebrutálních forem prvního a druhého stádia šikany a pouze u dětí mladšího školního věku.

1.9 Příběhy šikany

Člověk si ani nedokáže představit, co oběť šikany prožívá. Jak těžké pro ni musí být stát se terčem pomluv a fyzického násilí, proto v této kapitole budou uvedeny dva odlišné příběhy šikany. První příběh bude pojednávat o handicapovaném chlapci, který se stal terčem šikany právě kvůli svému postižení a omezeným pohybovým možnostem. Druhý příběh bude pojednávat taktéž o šikaně, ale trochu z jiného pohledu. V tomto příběhu došlo k šikaně ze strany žáků k učiteli.

1.9.1 Příběh 1: Chlapec po mozkové obrně

Chlapec, který byl upoutaný na invalidní vozík z důvodu následků mozkové obrny, to měl ve škole velice těžké. Kvůli jeho handicapu si jej vybrali jeho spolužáci jako jednoduchou

oběť a začali jej šikanovat. Když dojel do třídy a nemohl projet přes tašky spolužáků ke své lavici a poprosil své spolužáky, jestli by mu neuvolnili cestu, začali ho ignorovat a dělali, že neslyší. Nezbyvalo mu tedy nic jiného než se ke své lavici dostat i přes překážky. Když však neúmyslně najel na nějakou tašku, spolužáci mu začali sprostě nadávat a ponižovat ho. To však zdaleka nebylo vše. Když chtěl chlapec například o přestávce vyjet ze třídy, spolužáci jeho odchodu ze třídy bránili, nastavovali mu nohy pod kola vozíku a drželi ho nebo ho schválně roztlačili proti ostatním dětem a pustili ho do nich, až některé porazil. Jindy si jej posílali mezi sebou sem a tam. To v něm vyvolávalo neskutečnou bezmoc, křičel, prosil je, ať přestanou a hlavně měl velký strach. Pro spolužáky to však byla velká zábava, které se s chutí smáli. Někdy do něj strčili tak, že vrazil plnou rychlostí do zábradlí, až se mu na vozíku ohnuly stupačky. Dále mu také vyhrožovali, že ho pustí ze schodů a nakláněli ho z nich. Když zůstal ve třídě, bouchali mu sáčky od svačiny u ucha. Smáli se, že si drží uši a bojí se toho. A právě toto v nich vyvolávalo pocit pobavení, pocit toho, že se jich někdo bojí a mají nad někým moc, protože když viděli, jaký z nich má oběť strach a jaké má toto týrání úspěch, přinesli si do školy spoustu balonků a dělali to s nimi ve velkém.

Tímto však chlapcovo týrání zdaleka nekončilo. Když se snažil dojít ke své lavici, tak nechal vozík vzadu za lavicemi a jeho spolužáci do něj kopali. Při hodině mu jeden ze spolužáků kopal do židle nebo mu křídou pomaloval záda. Mezi jednu z oblíbených zábav spolužáků patřilo to, že chlapci házeli papírky pod lavici s tím, že jej upozorňovali, jaký tam má nepořádek nebo mu na sedadlo od vozíku rozmačkali křídu.

V dalším školním roce se toto týrání stále stupňovalo. Denně slyšel nadávky, poslouchal, jaký je ubožák a jak ho mezi sebou spolužáci nechtějí. Pak šel chlapec do nemocnice, kde podstoupil operaci, která mu pomohla zvládat chůzi o berlích a osvobodila jej od vozíku. Velké trápení však nastalo po návratu do školy. Spolužáci neměli slitování a opět chlapce šikanovali. Když chtěl vejít do třídy, zavírali mu dveře před nosem. Kvůli svému handicapu není chlapec příliš obratný, tak musel na dveře bouchat holí, poté spolužáci otevřeli tak prudce, že chlapec ztratil rovnováhu a upadl. Ubližovali mu i jinými věcmi. Když se chtěl posadit, židle s ním spadla, protože na ni některý ze spolužáků ohnul nohy apod. Chlapec se bojí chodit do školy. Ve škole se těžce soustředí na učení, je z celé této situace smutný a modlí se, aby už toto peklo přestalo. [2]

1.9.2 Šikana učitelky na SŠ

Stále celkem čerstvý případ šikany, který se odehrál na Střední průmyslové školy v Malešicích. Může se zdát, že se jedná o klasický případ šikany, ale od prvního příběhu je zde značný rozdíl. Žáci si zde jako svou oběť nevybrali nějakého slabšího spolužáka ze třídy, ale zaměřili se přímo na svoji paní učitelku.

Podle uvedených informací trvala tato šikana paní učitelky cca půl roku. Zde se začala šikana projevovat tak, že tři spolužáci ze třídy 2. E začali paní učitelku L. V. napadat a to nejen slovně. Tito tři spolužáci v hodině angličtiny, kterou paní L vyučovala, vyrušovali, učitelku zesměšňovali, nadávali jí, dokonce ji i fyzicky napadali, tahali za vlasy, bránili jí odchodu ze třídy a postupem času, kdy se tento teror vůči paní učitelce začal stupňovat, začali paní učitelku pronásledovat nejen v jejích hodinách angličtiny, ale také ji začali pronásledovat na chodbách školy.

Chování tří agresorů se nelíbilo dalším žákům ve třídě 2. E, a proto 12. ledna 2016 předali učitelce českého jazyka videozáznam pořízený z hodiny anglického jazyka, na kterém bylo zachyceno hrubé chování tří žáků vůči učitelce L. V. Na tomto videu byly zachyceny momenty, kde agresori útočili na paní učitelku náznaky úderů pěstí v těsné blízkosti obličeje nebo neartikulovaně křičeli před jejím obličejem, prováděli zesměšňující posunky a bránili jejímu odchodu ze třídy zatarasením dveří lavic.

I přesto, že studenti 2. E předali videozáznam, prokazující šikanu paní učitelky, tak se po zhlédnutí videozáznamu nedělo ze strany školy žádné opatření, které by dále těmto útokům zabránilo. Došlo pouze k udělení kázeňských opatření třem žákům, kteří byli aktéři hrubého chování, ovšem nikdo z vedení školy, ani školní metodik prevence, ani výchovná poradkyně se žáky 2. E o závažnosti celé situace nehovořili.

Žádné opatření vedení školy nepřijalo ani směrem k ochraně pedagožky L.V., která i přes tato zjištění nadále pokračovala ve výuce angličtiny ve třídě 2. E. Dne 14. ledna 2016 v odpoledních hodinách paní učitelka v areálu školy upadla a byla odvezena záchrannou službou do nemocnice, kde 2. února 2016 zemřela. Smrt paní pedagožky nebyla dle vyšetřování zapříčiněna cizí osobou, ale můžeme se jen domnívat, že její psychický stav tomuto mohl také být nápomocen. [10]

Tyto příběhy zde byly uvedeny právě pro znázornění toho, kolik podob může mít šikana. A také, že do role oběti se může dostat nejen nejslabší žák nebo nejslabší jedinec, ale i samotný pedagog.

2 KYBERŠIKANA

Kyberšikana, která je označována i jako kybernetická nebo počítačová šikana, je nová forma agrese probíhající nejčastěji mezi teenagery jak ve školním prostředí, tak i mimo něj. To ale neznamená, že se kyberšikana nevyskytuje i mezi dospělými jedinci. I ti se stále častěji stávají oběťmi kyberšikany, například ve svém pracovním prostředí. Kyberšikana se stává novým fenoménem, který se začíná objevovat stále častěji, protože právě virtuální svět je nám v dnešní moderní a technicky pokročilé době čím dál bližší. Při kyberšikaně dochází k využívání informačních a komunikačních technologií nebo elektronických prostředků, jako jsou například mobilní telefony, blogy, chaty, internet, e – maily a podobně, ale i k záměrnému, opakovanému anebo hromadnému šíření obsahu, který uráží, napadá nebo vede k emocionální újmě oběti. Pravdou je, že bez některých výše zmiňovaných informačních a komunikačních technologií bychom si náš každodenní život ani nedokázali představit a jsme na nich svým způsobem závislí. [11]

Jak bylo zmíněno v první kapitole této práce, klasická šikana odehrávající se v reálném světě spočívá ve snaze útočníka svojí oběti ublížit, zesměšnit ji, ponížit, urazit, ať už fyzicky nebo psychicky. Kyberšikanou můžeme rozumět klasickou šikanou, která je přenášena do světa virtuálního, ale na rozdíl od klasické šikany umožňuje agresorovi použít nástroje a prostředky, které mohou mít za následek mnohem větší dopad na oběť, než by tomu bylo ve světě reálném. Kyberšikana mívá většinou stejný cíl jako klasická fyzická šikana. Cílem kyberšikany je stejně, jako u klasické šikany, aby bylo oběti ublíženo nebo aby se oběť cítila ponížena. Avšak velký rozdíl, který mezi šikanou a kyberšikanou spočívá je v tom, že při kyberšikaně se může útočník schovat za různé komunikační a informační technologie. Kyberšikana právě díky využívání informačních a komunikačních technologií a trvanlivostí dat v kyberprostoru umožňuje agresorovi opakované útoky na oběť, a to i přesto, že se oběť v reálném světě geograficky značně vzdálila od místa, kde byla předtím původně šikanována. Velmi často se stává, že je kyberšikana propojována s klasickou šikanou. Samozřejmě k tomu, abychom mohli označit útoky agresora za kyberšikanu, je nutné, aby k šikaně byly použity informační a komunikační technologie nebo služby nabízené v kyberprostoru. Kyberšikana útočnickovi nabízí nejenom jiné nástroje než klasická šikana, ale specifika virtuální reality obměňují charakter celého procesu šikanování, včetně rolí útočníka a oběti. Možná se může zdát, že kyberšikana není nebezpečná, ale v mnoha případech je kyberšikana považována za mnohem nebezpečnější než je samotná šikana, protože u kyberšikany nejsou vidět

na oběti žádné stopy ve formě modřin nebo roztrhaného oblečení, ale velmi často nechává oběti takové šrámy na duši, že si je oběť schopná sáhnout i na život.[12]

Případ Star Wars Kid

Jeden z nejznámějších případů kyberšikany, je případ tehdy čtrnáctiletého chlapce Ghyslaina Razy, kanadského žáka, který byl velkým obdivovatelem Hvězdných válek. Ve škole, kterou navštěvoval, měli k dispozici nahrávací studio, kde se chlapec natočil na video při předvádění bojových pohybů z Hvězdných válek. Kazetu s videem zapomněl v přehrávači ve studiu a tu našli spolužáci, kterým přišlo video natolik vtípné, že se jej rozhodli umístit na internet. Nahrávka se stala na internetu velkým hitem, ale bohužel ne v dobrém slova smyslu. Lidé online komentovali Ghyslainovu plnoštíhlou postavu a legrační a neohrabané pohyby, které na videu předváděl. Tak se stal Ghyslain terčem posměchu a útoků na internetu. Zašlo to tak daleko, že se nahrávky chytli i odborníci a počítačově zdatní lidé, kteří už 4 dny po vyvěšení videa na internet přidali k videu různé zvukové efekty, a nahrávka se tím stávala čím dál populárnější. Video má do dnešní doby na stránce přes miliardu zobrazení.

Ghyslain Razu velmi těžce nesl toto ponížení a posměchy více než milionů lidí a musel být umístěn do psychiatrické léčebny. Naštěstí Ghyslainův případ dopadl šťastně a Ghyslain úspěšně vystudoval právnickou fakultu a ve své profesi by se chtěl zabývat právě podobnými případy, jako byl ten jeho. V tomto případě měla kyberšikana dobrý konec, ale ne každá oběť má to štěstí a v mnoha případech oběť kyberšikany zvolí raději sebevraždu, než aby musela čelit veřejné potupě. [13]

2.1 Definice kyberšikany

Stejně jako je tomu u šikany, tak ani kyberšikana nemá jednotnou definici, proto zde bude uvedeno více definic kyberšikany.

Ve své knize „Elektronické šikanovanie nová forma agrese“ definuje Katarína Hollá kyberšikanu jako: „*Elektronické šikanování jako nová forma agrese je novým fenoménem, který se začíná u nás objevovat. Při elektronickém šikanování dochází k využívání elektronické komunikace prostřednictvím elektronických médií k záměrnému, opakovanému nebo hromadně šířenému obsahu, který vede k emocionální újmě.*“ [11]

V knize „Bezpečnost dětí na internetu“ uvádí Lenka Eckerová a Daniel Dočekal následující definici kyberšikany: „*Jde o šikanu, která probíhá v prostředí virtuálním, prostřednictvím*

moderních komunikačních technologií. Může se prolínat s tradiční šikanou v reálném světě.“ [14]

Dr. Michal Kolář, etoped a psychoterapeut, který se zabývá nejen šikanou, ale i kyberšikanou, ve své knize „Nová cesta k léčbě šikany“ uvádí dvě definice kyberšikany. První definice definuje kyberšikanu jako: „*Kyberšikana je jednou z forem psychické šikany. Je to záměrné násilné chování prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, především prostřednictvím internetu a mobilu.*“ Druhá definice se zabývá spíše definováním kyberšikany ve školním prostředí a zní: „*Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně psychicky týrá a zraňuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu novou informační a komunikační technologii – zejména internet a mobil.*“ [2]

Stejně jako v případě šikany neexistuje v českém právním řádu ani vymezení pojmu kyberšikana, ale opět lze nalézt definici, kterou uvádí MŠMT ve svém rámcovém konceptu k rizikovému chování ve školním prostředí, která zní: „*Kyberšikanu definujeme jako zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočником nebo útočnicí. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost.*“

Předpona kyber - značí prostředí, ve kterém se šikana odehrává, tedy kybernetický svět počítačů, internetu a mobilních telefonů. Kyberšikana může samozřejmě probíhat i přes jiné technické komunikační prostředky, např. pagery, v české realitě jsou však v drtivé většině využívány právě výše zmíněné mobilní telefony a internet.“ [15]

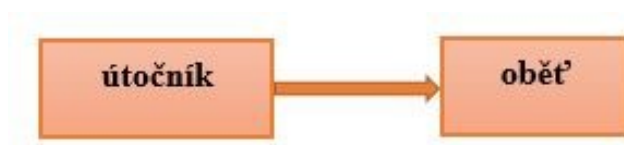
2.2 Typy kyberšikany

Můžeme rozlišit dva typy kyberšikany. Prvním typem jsou přímé útoky, které se projevují tím, že agresor například urážlivými zprávami přímo obtěžuje a zraňuje oběť. Druhým typem je nepřímá kyberšikana neboli také kyberšikana v zastoupení, která je charakteristická využíváním druhých pro šikanu. Kyberšikanu v zastoupení můžeme považovat za mnohem nebezpečnější, protože se jí spolupachatelé většinou účastní nevědomky. [16]

2.2.1 Přímé útoky

Přímé útoky jsou charakteristické především tím, že útočník přímo pomocí informačních a komunikačních technologií útočí na svou oběť. Mezi přímé útoky může například zařadit:

- Posílání obtěžujících, výhružných nebo nějakým způsobem urážejících až krutých zpráv formou SMS, e-mailem, nebo po ICQ apod.
- Útočník ukrade oběti heslo a následně zneužívá osvojeného účtu. Tento případ se velmi často stává na sociálních sítích jako je například Facebook.
- Blogování, kde útočník může zveřejňovat intimní informace týkající se oběti nebo prostřednictvím blogu svou oběť pomlouvat.
- Zveřejňování choulostivých nebo nepravdivých informací a obrazových materiálů týkajících se oběti na webových stránkách nebo tyto zmíněné informace šířit pomocí mobilního telefonu. Mobilním telefonem bývají nejčastěji zveřejňovány záznamy samostatných aktů šikany, tento druh násilí můžeme znát pod názvem happy slaping neboli fackování pro zábavu nebo například zveřejněné pornografické fotografie s tváří oběti.
- Posílání dehonestujících obrázků přes e-mail, Facebook nebo mobilní telefony. Nejčastěji jsou posílány obrázky nebo videa spolužáků nebo učitelů, kde je oběť zesměšňována.
- Internetové hlasování, kde se řeší, kdo je nejoblíbenější ze třídy, kdo je nejméně oblíbený, koho nemají rádi a někdy i mnohem horší věci. Zmíněné typy otázek nekontrolovatelně běží v různých internetových hlasováních a staly se dnešním nejnovějším způsobem, jak děti mohou šikanovat své vrstevníky online cestou.
- Záměrné rozesílání zákeřných kódů jako jsou například viry nebo spyware.
- Interaktivní hraní nebo hry, při kterých jsou děti v živém spojení například přes chat nebo spolu komunikují telefonicky prostřednictvím internetu. Mohou být v kontaktu s kýmkoliv, na koho při online hře narazí. Většinou pak dochází k slovnímu napadání nebo uzamykání herní místnosti.
- Zasílání pornografických nebo jiných obtěžujících zpráv nebo e-mailů. Útočníci své oběti například schválně zapisují do různých seznamek apod.
- Vydávání se za jiného člověka. [16]

Obr. 1: Přímé útoky [Zdroj: vlastní]

2.2.2 Kyberšikana v zastoupení

Kyberšikanu v zastoupení můžeme charakterizovat jako zneužití třetí osoby agresorem pro kyberšikanování oběti, kterou si pravý agresor vybral. To znamená, že zvolená třetí osoba, kterou si agresor pro svůj plán vybere, je většinu času jeho nevědomým komplicem, který neví, že jej agresor využívá k obtěžování jiných lidí. Proto je kyberšikana v zastoupení považována za mnohem nebezpečnější než přímá kyberšikana.

Kyberšikana v zastoupení nejčastěji začíná tím, že se agresor vydává za svoji oběť. Může se nabourat do jejího účtu nebo ukradnou své oběti heslo, nebo si může založit úplně nový účet pod jménem své oběti a pak se pod identitou své oběti chovat takovým způsobem, aby jí způsobil problémy. Může účtu oběti využít tak, že z něj bude posílat nenávistné zprávy apod. Příjemci, kteří na tyto zprávy reagují, dovršují pachatelův záměr a tím se stávají jeho komplici.

Kyberšikana v zastoupení může zajít tak daleko, že se nevědomými spoluviníky stanou dokonce i rodiče oběti. Dochází k tomu, pokud útočník neboli agresor dokáže nastolit takovou situaci, že to na první pohled vypadá, že oběť dělá něco špatně a její rodiče jsou o tom informováni a většinou své dítě poté potrestají. [16]

Obr. 2: Kyberšikana v zastoupení [Zdroj: vlastní]

2.3 Znaky kyberšikany

- **Pocit anonymity**

Díky moderním technologiím a neomezeným možnostem virtuální reality se může e-agresor schovat za různé komunikační a informační technologie. Agresor může být zcela anonymní, protože na internetu má možnost vystupovat pod jakýmkoliv jménem nebo přezdívkou. Mnohokrát agresor vystupuje pod identitou někoho jiného a může tuto identitu kdykoliv změnit. Vytvořit si falešný profil nebo i více profilů na Facebooku nebo jiných sociálních sítích a těchto profilů následně využívat k útokům na svoji oběť. Oběť tedy nezná útočnickovu pravou tvář. Tento fakt v agresorovi může posílit jeho agresivní chování a schovaný za technologiemi moderní doby si dovolí mnohem více, než by si

dovolil v reálném světě. Agresor nabývá pocitu, že jej díky internetu není možné dohledat. Nicméně různými vhodnými prostředky lze e-agresora dohledat, jen je mnohem těžší ho usvědčit. [12]

- **Neomezenost útoku**

Agresorovi díky ICT odpadá plánování místa a času útoku, protože v kyberprostoru může e-agresor šikanovat kdykoliv, odkudkoliv a dokonce i kohokoliv. V případě kyberšikany je útok mnohem jednodušší než je tomu u klasické šikany, protože útočník nemusí vynakládat do útoku takové úsilí. Hlavně v dnešní době, kdy používání moderních komunikačních a informačních technologií je na denním pořádku. Z tohoto faktu vyplývá, že oběť neví, kdy má útok čekat a právě toto staví oběť do velmi stresující pozice. [12]

- **Neomezený okruh útočníků**

U klasické šikany je útočník většinou ten, který je fyzicky a psychicky zdatnější než oběť. U kyberšikany na pohlaví, fyzické síle, věku, postavení útočníka ve skupině nebo psychické odolnosti nezáleží. Útočníkem i obětí se může stát téměř kdokoliv. Role oběti a agresora se u kyberšikany mohou naprosto otočit a útočník může být klidně neoblíbený a slabý jedinec a naopak oběť se může stát oblíbený a fyzicky zdatný jedinec. V kyberprostoru na tomto nezáleží, protože útočník je schovaný za ICT. [12]

- **Neomezený prostor a prostředky**

Internet agresorovi nabízí neskutečné kvantum možností k šikanování své oběti. Agresor může na internet dávat urážlivé poznámky nebo komentáře na jméno oběti, vyvěšovat zesměšňující fotografie nebo videa oběti na různých portálech nebo sociálních sítích. Díky lehce dostupným editačním programům má možnost fotografie nebo videa různým způsobem ještě upravit. Internet dává tedy útočníkovi mnoho způsobů, jak oběti ublížit nebo ji zesměšnit. Také elektronické šikanování pomocí ICT dává možnost útočníkovi oběť zesměšnit a ponížit před mnohem větším publikem než je tomu u klasické šikany. [12]

- **Obtížná zjistitelnost**

U klasické šikany většinou dochází i k fyzickému napadání oběti, které se projevuje modřinami a různými podlitinami nebo se oběti ztrácejí věci, peníze či nosí domů zničené a roztrhané věci a oblečení. To všechno jsou varovné signály, které klasickou šikanu provázejí a většinou dopomohou k následnému odhalení šikany. U kyberšikany tyto varovné signály odpadají, a tudíž je velmi obtížné přijít na to, že oběti někdo ubližuje. Oběť

v mnoha případech zůstává na vše sama a je schopna si ve svém utrpení sáhnout i na život. [12]

- **Trvalost**

U klasické šikany dochází k jednotlivým útokům, které se sice opakují, ale dílčí útok pro oběť vždy skončí. U kyberšikany je tomu jinak, protože stačí například jedna SMS nebo e-mail a oběť se k nim stále vrací a jsou jí neustále připomínány nebo opakovaně zasílány. Oběť tak může i měsíce žít v traumatu, kde se například fotografie zesměšňující její osobu opět objeví. Fotografie nebo útočné SMS a komentáře jsou mnohem trvalejší než jednotlivé fyzické útoky. [12]

Tab. 10: Rozdíl mezi kyberšikanou a šikanou podle A. Černé [17]

Tradiční (školní) šikana	Kyberšikana
Rysy	
Úmyslné agresivní chování, které je vnímáno jako ubližující.	Úmyslné agresivní chování, které je vnímáno jako ubližující.
Opakování – agresor opakovaně napadá oběť v průběhu času (jednorázový akt agrese není za šikanu považován)	Opakování se děje i díky veřejné povaze internetu – každé zhlédnutí urážlivého obsahu, přeposlání e-mailu či přidáním komentáře je opakováním. Agresor tak může jediným aktem spustit dlouhodobě trvající kyberšikanu.
Mocenská nerovnováha – oběť se silnějším agresorovi nedokáže bránit. Rozhoduje často fyzická síla nebo počet agresorů.	Mocenská nerovnováha – oběť nedokáže obtěžování technologicky zabránit, agresor se může schovat za anonymitu internetu. Nerozhoduje fyzická síla, znalosti technologií mohou být výhodou.
Přímá	
Fyzická (např. bití, poškozování majetku, krádeže věcí).	Fyzická (např. úmyslné pořízování intimních či jiných fotografií či videí oběti a jejich umístování na internet).

Verbální (např. nadávky, urážení).	Verbální (např. urážlivé, výhrušné e-maily či SMS).
Neverbální (např. obscénní gesta).	Neverbální (např. posílání výhrušných nebo obscénních obrázků)
Nepřímá	
Sociální (např. vylučování někoho ze skupiny).	Sociální (např. vylučování někoho z online skupiny, v Česku typicky ze „Spolužáci.cz“).
Verbální (např. šíření pomluv).	Verbální (např. zveřejnění soukromé konverzace či informací, šíření pomluv na internetu).
	Podvádění vydáváním se za někoho jiného, falešné nahlášení závadného obsahu/chování.

2.4 Projevy kyberšikany

Kyberšikana má mnoho podob, kterými může agresor svojí oběti ublížit nebo ji nějakým způsobem ponížit či stresovat. Nejčastěji se však můžeme setkat s těmito projevy kyberšikany:

2.4.1 Impersonace neboli vydávání se za někoho jiného a krádež hesla

V případě impersonace se agresor v online prostředí vydává za oběť. K tomuto způsobu kyberšikany může dojít například tak, že agresor použije fotky svojí oběti a vytvoří na její jméno falešný účet, pod kterým však vystupuje on sám, zpravidla nevhodným a ubližujícím způsobem. Nebezpečným se může stát zejména to, že agresor má možnost tímto způsobem komunikovat s přáteli oběti a způsobit značné škody v jejich sociálních vztazích. Agresor ani nemusí vynaložit velké úsilí, aby se mohl za někoho vydávat. Často stačí pouze použít podobnou přezdívku na chatu nebo nějakém fóru. Ovšem někdy je agresor schopný zajít mnohem dále a dostane se až k heslu oběti například k účtu na sociální síti Facebook. Po zcizení tohoto hesla může s profilem oběti i nakládat takovým způsobem, aby jí ublížil nebo

ji poškodil. Je velmi důležité mládež o nebezpečí internetu a možnosti zcizení hesla informovat. Také je důležité děti obeznámit s kritérii bezpečného hesla, aby jejich heslo nebylo lehce prolomitelné. [17]

Případ impersonace:

Jako případ impersonace si můžeme uvést případ třináctileté Megan Meier, která se při přestupu na novou školu virtuálně seznámila s šestnáctiletým chlapcem Joshem. S Joshem se nikdy osobně nesetkala, ale po vzájemné elektronické komunikaci se do něj zamilovala. Jednou jí však od Joshe došla nenávistná zpráva, kde jí Josh napsal, že je odporná a že by byl svět mnohem lepší bez ní. Megan tento nepřátelský obrat od svého milovaného Joshe nezvládla a několik minut po přečtení této zprávy spáchala v koupelně sebevraždu oběšením.

Při vyšetřování tohoto případu se přišlo na to, že Josh neexistuje, ale vydávala se za něj matka jedné z kamarádek Megan, která se tímto krokem chtěla Megan pomstít za to, že se přestala kamarádit s její dcerou. [18]

2.4.2 Vyloučení a ostrakizace

Při tomto způsobu kyberagrese je oběť vyloučena z nějaké skupiny nebo on-line hry, kde by měla patřit nebo by samotná oběť patřit chtěla. Jako konkrétní příklad může být uvedeno vyloučení ze skupiny na sociální síti Facebook. Toto vyloučení je pro oběť velmi bolestivé i přesto, že při něm nedochází k přímé agresi. Důvodem je zejména potřeba mladých lidí někam patřit nebo být součástí nějaké skupiny, a když je ostatní vyloučí, cítí se frustrovaně a nechtěně a to může vést u oběti ke značným depresím. Také velice nepříjemným jevem bývá, že toto vyloučení na internetu může vidět mnohem více lidí, než by tomu bylo u vyloučení z nějaké party v reálném světě. [17]

Případ vyloučení:

Žáci 7. A založili stránku na sociální síti Spolužáci.cz., kde si téměř všichni žáci ze třídy vytvořili svůj profil. Pouze jedné ze spolužaček, která nebyla ve třídě příliš oblíbená, neumožnili do jejich skupiny se na této sociální síti se přidat. Pro tuto neoblíbenou žákyni to bylo velmi ponižující a navíc zjistila, že jí ostatní spolužáci na této stránce pomlouvají. [19]

2.4.3 Pomlouvání

Pomlouvání je způsob, kdy se agresor snaží o své oběti šířit nepravdivé informace za účelem jejího očernění. Hlavním cílem pomlouvání je jakýkoliv druh sociálního poškození nebo

vyloučení oběti ze skupiny. Oběť se pomlouvám jen těžko může bránit, protože šíření takových nepravdivých informací v kyberprostoru je extrémně rychlé a pomluva si pak žije svým vlastním životem a roznáší se dále v mnoha dalších verzích. Pomluvy, které jsou šířeny ve virtuálním světě, se šíří mnohem rychleji a intenzivněji, než pomluvy ve světě reálném. [17]

Případ pomlouvání:

Chlapec jménem Robert, který neměl v oblibě druhého chlapce, vytvořil internetové stránky s názvem „Nesnášíme Tomáše Černého“. Na tyto stránky začal umisťovat Tomášovy karikatury, vtipy o Tomášovi, pomluvy nebo ponižující ankety. Na existenci této pomlouvačné stránky upozornil většinu ze svých kamarádů. Ti se samozřejmě k Robertovi připojili a začali v rámci diskuze Tomáše nevybíravým způsobem hodnotit a dál ponižovat. O této stránce se postupem času dozvěděl i Tomáš. [19]

2.4.4 Kyberstalking

Kyberstalking se skládá ze dvou slov, a to kyber a stalking. Dříve bylo slovo stalking především používáno lovci divoké zvěře a znamenalo stopování divoké zvěře až k jejímu uštvání. Až v 90. letech 20. století byl slovu stalking přiřazen dnešní význam, poprvé se tomu stalo v rámci studie Meloye, který za stalking označil nebezpečné dlouhodobější pronásledování známým či neznámým pachatelem, který svoji oběť pronásleduje takovým způsobem, aby v ní vyvolal pocit strachu a nebezpečí.

Když si však dáme dohromady tyto dva již výše zmíněné výrazy, a to tedy slovo cyber a slovo stalking, tak nám ze spojení těchto dvou slov vyplyne pronásledování oběti v kyberprostoru pomocí informačních a komunikačních zařízení. Samotný kyberstalking je pak takové jednání agresora, které spočívá v opakovaném kontaktování oběti, kterou útočník pronásleduje například obtěžujícími nebo výhrůžnými telefonáty, SMS zprávami nebo pomocí různých sociálních sítí. Zpravidla se útoky agresora postupem času stupňují a začínou u oběti vyvolávat obavy o její soukromí, zdraví nebo dokonce život. Záleží také na tom, jak moc daleko je útočník ve svém pronásledování schopen zajít, ale nejčastěji jsou kyberstalkeři charakterističtí vytrvalostí a systematičností, přičemž není neobvyklé, aby měl agresor vytvořenou celou řadu falešných identit, které využívá k pronásledování a zastrasování své oběti. Každý kyberstalker může být zároveň i stalkerem. Nejčastěji se předmětem stalkingu nebo kyberstalkingu stávají známé osobnosti nebo ex partneři. [12]

Případ kyberstalkingu:

Jako případ kyberstalkingu a zároveň i stalkingu může být uveden případ sadistického stalkera a kyberstalkera Petra Hanuše, který více než 2 roky pronásledoval svou kolegyni Michaelu Maličkovou. Svoji kolegyni psal výhrůžné e-maily, SMS, špehoval ji, fyzicky ji napadal, zničil jí automobil.

Michaela jeho chování vůči svojí osobě nahlásila policii, a protože v té době ještě neexistoval trestný čin nebezpečné pronásledování, byl Petr Hanuš odsouzen za trestný čin násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci ke 250 hodinám veřejně prospěšných prací. Tyto prospěšné práce však neplnil, tak mu byl trest změněn na 125 dnů vězení, který si ale Hanuš odložil z důvodu špatného psychického stavu. Michaela Maličková na agresora nadále upozorňovala policii, svůj příběh zveřejnila, kvůli svému strachu z agresora raději přespávala u kamarádek a nechala si odposlouchávat telefony, vše marně. Petr Hanuš si na ni počkal v noci z 16. na 17. července 2007 před jejím domem a ubil ji čtyřkilovou větví. Za svůj čin byl následně odsouzen na 15 let vězení. [19]

2.4.5 Flaming

Slovo flaming vzniklo z anglického slova flame, což v překladu znamená plamen a jedná se tedy o plamennou výměnu názorů. Flaming se označuje za prudkou hádku, která proběhne mezi dvěma uživateli ve virtuálním prostředí, nejčastěji se tak děje při online hrách, na diskuzních fórech nebo v chatu. Stačí, když se dva uživatelé neshodnou v názoru a strhne se hádka, která je zpravidla plná urážek a nadávek. K flamingu může dojít i na sociálních sítích například v komentářích k fotografii nebo statusu uživatele profilu na sociální síti. [17]

Případ flamingu:

Když se jednou Petr nudil a brouzдал internetem, narazil na diskuzi fanoušků fotbalového klubu Slávie Praha. Jelikož byl Petr velkým fanouškem konkurenčního FC Sparta Praha, rozhodl se schválně poškádlit fanoušky z opačného tábora. Začal na tomto diskuzním fóru fanoušky popichovat a urážet slávistické fotbalisty i ostatní diskutující. Ti si to nenechali líbit a po chvíli se k němu přidali, čímž se mezi nimi rozpoutala ostrá hádka. [19]

2.4.6 Odhalení a podvádění

Jedná se nejčastěji o odhalení nebo zveřejnění různých osobních a intimních informací o oběti útočníkem těm, pro které tyto informace nebyly určeny. Patří sem například i zveřejňování intimních nebo ponižujících fotografií, přeposílání celých soukromých konverzací,

kteří mezi agresorem a obětí proběhly nebo dokonce odhalení sexuální orientace oběti. Toto agresorovo chování a odhalování osobních informací o oběti se děje hlavně proto, aby agresor oběti ublížil nebo ji ponížil. [17]

Případ odhalení a podvádění:

Patric Ryan Halligan se stal nejprve obětí klasické šikany, avšak když se jednou postavil svým agresorům, tak spolužáci k jeho potrestání využili jeho oblíbenou spolužačku, která měla o Patricovi zjistit co nejvíce důvěrných informací, které pak zveřejnili na školním webu. Dále o Patrickovi rozšířili pomluvu o jeho homosexualitě a vyzvali zbytek školy, aby přidával zesměšňující fotografie na zvlášť vytvořenou stránku, která sloužila k pomluvám. Patrick toto chování svých spolužáků neunesl a spáchal sebevraždu. [18]

2.4.7 Happy slapping

Happy slapping neboli také veselé fackování, původně vznikl v britském metru a od té doby se poměrně značně rozšířil. Happy slapping spočívá v tom, že agresor nebo skupina agresorů napadnou fyzickým způsobem svoji oběť nebo oběť sexuálně obtěžují, a toto napadení či obtěžování si zaznamenají na video, které poté zveřejní na internetu. Existuje mnoho medializovaných případů, kdy zveřejnění a šíření videa s napadnutím nebo obtěžováním oběti dovedlo oběť až k sebevraždě.

Případy happy slappingu:

- Jako příklad happy slappingu může být uveden případ, který se odehrál 9. června 2005 v Anglii, kdy dva dospívající mladíci napadli sedmnáctiletou studentku Kerry Sevillovou. Jeden z útočníků Kerry střílel vzduchovkou do nohy, zatímco druhý z útočníků celý tento čin nahrával na svůj mobilní telefon. Videozáznam, který si útočníci natočili, samozřejmě zveřejnili na internetu.
- Druhým příkladem happy slappingu může být případ, který se odehrál taktéž v Anglii, kde policie zatkla čtrnáctileté chlapce, kteří byli podezřelí ze znásilnění jedenáctileté dívky. Na tento čin bylo upozorněno vedení školy poté, co jeden ze školních zaměstnanců našel záznam tohoto činu na mobilu jednoho ze studentů. [20]

2.4.8 Kybergrooming

Kybergrooming patří k jednomu z nejnebezpečnějších projevů kyberšikany, protože při něm jde agresorovi v první řadě vytipovat si a najít si vhodnou oběť, ve které by postupem času

dokázal vzbudit takovou důvěru, aby ji přiměl k osobní schůzce. Výsledkem takové schůzky může být například sexuální zneužití nebo jakýkoliv jiný útok na vybranou oběť. Ke svým praktikám agresor nejčastěji využívá různé sociální sítě, kde je velmi jednoduché se seznámit a vytipovat si vhodnou oběť pro své úmysly.

Velmi zranitelnou skupinu tvoří nejen děti a mladiství, ale i ti, kteří nejčastěji pomocí sociálních sítí nebo různých seznamek hledají kamarády. Avšak největší rizikovou skupinu tvoří právě děti, které na internetu tráví mnoho času a mají více přátel spíše ve světě virtuálním než ve světě reálném. Mnoho dětí ve virtuálním světě hledá útočiště, a když najdou spřízněnou osobu, která jim rozumí a mohou se jí svěřovat, začnou být k této osobě velmi rychle důvěřivé. A to je právě útočnickovým cílem.

Kybergrooming probíhá ve více etapách, které na sebe navazují:

1) Vzbuzení důvěry a snaha izolovat oběť od jejího okolí

V této fázi si útočník vyhlídne svoji oběť a snaží se s ní navázat kontakt, nejčastěji prostřednictvím různých sociálních sítí. Útočník se většinou schovává za jinou identitu a to právě za účelem vzbuzení důvěry u své oběti. Velmi často se útočník vydává za osobu, která může být oběti velice blízká například zájmy, věkem nebo koníčky a zároveň se snaží oběť izolovat od jejího okolí. Snaží se u oběti navodit pocit, že jediný, kdo ji chápe nebo jí je schopen poradit jediné on.

2) Podplácení oběti dárky nebo jinými službami, získávání si přátelství

V druhé fázi si agresor snaží svoji oběť nějakým způsobem získat a upevnit s ní svůj kamarádský vztah. Útočník například oběti dobije kredit na telefon nebo jí pošle nějaký dárek.

3) Vyvolání emoční závislosti oběti na osobě útočnicka

Útočník se v této fázi snaží získat od oběti nějaký kompromitující materiál, chce oběť nějakým vhodným způsobem motivovat k tomu, aby mu zaslala například svoji odhalenou fotografii. Pokud oběť útočnickovi zašle požadované materiály, útočník si tyto materiály shromažďuje a následně je použije proti oběti. Útočník si také shromažďuje veškeré informace, které mu během jejich komunikace oběť poskytla.

4) Osobní setkání

V poslední fázi se snaží útočník docílit svého záměru a žádá oběť o osobní setkání. Tato schůzka může proběhnout buď zcela dobrovolně na základě oboustranné domluvy mezi obětí a útočnickem, nebo nedobrovolně, kdy právě v této fázi útočník začne oběť vydírat zveřejněním materiálů, které mu oběť poskytla. Oběť pak pod tlakem strachu svolí ke

schůzce, o kterou celou dobu útočnickovi jde. Na této schůzce pak může útočník dovršit svůj plán a svoji oběť například sexuálně zneužít nebo jí jakýmkoliv jiným způsobem ublížit. [21]

Případ kybergroomingu:

Jeden z nejznámějších případů kybergroomingu odehrávající se u nás v České republice je případ vrátného Pavla Hovorky, který přes služební internet vyhledával pomocí internetových serverů mladistvé chlapce ze sociálně slabších rodin a zjišťoval si jejich zájmy. P. Hovorka chlapcům sliboval peníze nebo splnění jejich přání a za to požadoval jejich nahé fotografie, jejichž zveřejněním mohl chlapce následně vydírat a donutit je k osobní schůzce, na které pak po nich vyžadoval orální nebo anální sex. Soud uznal Pavla Hovorku vinným ze sedmi příkladů pohlavního zneužívání, třinácti případů vydírání a odsoudil jej na 8 let vězení. [22]

2.4.9 Sexting

Další podobou nebezpečného chování zejména v prostředí sociálních sítí je právě sexting. Tento pojem vznikl kombinací slov sex a texting, z čehož jednoznačně vyplývá i jeho význam. Jedná se o elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií nebo videí s erotickým obsahem. Takové fotografie si může na sociální síti nebo jiná datová úložiště nahrát samotný uživatel profilu nebo to může udělat i jiný uživatel, většinou útočník, který získal k takovému materiálu přístup a hodlá jej použít proti své oběti.

Každý jedinec, který používá sociální síť, by si měl dávat pozor, jaké fotky na svůj profil přidává a jak má svůj profil zabezpečený vůči ostatním uživatelům. Také by si měl každý dávat pozor na to, s kým si přes sociální síť dopisuje a jaké fotografie poskytuje člověku, který sedí na druhé straně monitoru, protože právě nejčastěji nějakou odhalenou fotku útočník získá právě od samostatné oběti. Po získání choulostivých materiálů od oběti, může útočník z jakéhokoliv důvodu začít zveřejněním těchto materiálů svoji oběť vydírat a žádat pod výhrůzkou například o další odhalené fotografie a psychickým nátlakem nutit svoji oběť k pořizování dalších takových videí nebo fotografií. Tato videa a fotografie si pachatel žádá buď pouze pro svoji osobu, nebo se záměrem ponížení oběti a sdílením těchto materiálů na internetu. Další variantou může být, že chce pachatel využít v minulosti získaných materiálů například k obnovení partnerského vztahu. Sexting může mít mnoho podob a také může být pro oběť velmi nebezpečným a přimět ji ze samého zoufalství až k sebevraždě. [12]

Případ sextingu:

Hope byla 13. letá dívka, která chtěla nějakým způsobem upoutat pozornost chlapce, který se jí velmi líbil. Dopustila se osudné chyby, že Alexovi zaslala mobilním telefonem svoji nahou fotografii. Tuto fotografii našla v Alexově mobilu jeho spolužačka, která si od něj mobil půjčila v autobuse a samozřejmě tuto fotku přeposlala dalším spolužákům a spolužačkám ze školy. Během chvíle začala fotografie kolovat i po okolních základních a středních školách.

Od této chvíle začali spolužáci Hope šikanovat především formou výsměchu a sprostých urážek a nadávek. O této fotografii se později dozvědělo i vedení školy, které Hope na týden vyloučilo. Útoky na Hope se stupňovaly. Když Hope šla se svojí kamarádkou Rebecou do kavárny, oslovila ji zde skupina chlapců s tím, že mají její nahou fotografii a že se zastaví u ní ve škole a začne jí peklo. Hope po tomto incidentu z kavárny utekla v slzách.

Hope dokonce i navštívila školní sociální pracovníci, protože si někteří zaměstnanci školy všimli, že má Hope na nohou řezné rány, které by mohly být důkazem sebepoškozování. Toto setkání proběhlo 11. září 2009 a den na to, tedy 12. září 2009, když šla matka večer Hope uložit, našla ji oběšenou v jejím pokoji. Asi hodinu před tím byla matka Hope ještě zkontrolovat a ta ležela na své posteli a psala si deník, v kterém bylo napsáno: „*Jsem rozhodnuta. Cítím to v žaludku. Zkusím se oběsit. Doufám, že se mi to podaří.*“ [23]

2.5 Nejčastěji využívané nástroje ke kyberšikaně

V dnešní moderní a technicky pokročilé době existuje mnoho komunikačních prostředků, které může agresor ke kyberšikaně využít. Jsou jimi především nástroje masové komunikace, nejčastěji elektronická média. Nejvíce oblíbené jsou mezi dětmi, dospívajícími i dospělými přenosná elektronická zařízení, jejichž vlastnosti jim umožňují fotit, ukládat a sdílet materiály, které mohou být poté využity vůči nim nebo ostatním. Existuje mnoho prostředků, které mohou být zneužity ke kyberšikaně, ale asi mezi nejčastěji používané zbraně kyberšikaný můžeme zařadit: [24]

2.5.1 Mobilní telefon

V dnešní moderní době je skoro nepředstavitelné, že by někdo neměl mobilní telefon, kdy dnešní technika pokročila až na úroveň tzv. chytrých mobilních telefonů, které nám sice dokážou v mnoha případech spoustu věcí urychlit a usnadnit, ale zároveň se mohou stát i zbraní k nekalým praktikám. Mobilní telefony se dnes dostávají i k dětem čím dál dříve,

protože jim je rodiče kupují hlavně z důvodu, aby se mohli dětem kdykoliv dovolat nebo je zkontrolovat a mít přehled o tom, kde se jejich dítě právě nachází. Nicméně pro děti není mobilní telefon jenom prostředek ke komunikaci s rodiči, ale představuje pro ně především prostředek na hraní, díky kterému mohou být, pokud mají ve svém telefonu Internet, online téměř z jakéhokoliv místa a sdílet své pocity, fotografie s okolím nebo ohromující rychlostí si mezi sebou posílat SMS nebo MMS. Právě tyto SMS nebo MMS mohou být zneužívané ke kyberšikaně. Agresor může své oběti posílat urážlivé a hanlivé SMS nebo přes MMS může zaslat nějakou intimní fotografii své oběti ostatním. Také velice známý happy slapping, kdy si agresori na mobilní telefon natočí video, které zachycuje například sexuální zneužití nebo jiné ponižení, zesměšnění či ublížení oběti a poté ho sdílí s okolním světem. [24]

2.5.2 Internet

Je řazen mezi nejrychlejší masové médium, které poskytuje prostor pro šíření kyberšikany. Na Internetu se agresor může cítit skrytý a Internet mu nabízí neskutečné množství možností, jak může svoji oběť napadnout a ponižovat. V rámci Internetu mají velký význam především e-maily, webové stránky, chaty, sociální sítě nebo blogy či internetové hry. [24]

2.5.3 Webové stránky

Webové stránky, které využívá mnoho společností a firem k propagaci nebo k podpoře podnikání, jsou v tomto případě pro uživatele prospěšné, ale jejich využití může mít i stinnou stránku a webové stránky se můžou stát prostředkem ke kyberšikaně. Nejčastěji se tomu stává tak, že jsou webové stránky vytvořeny agresorem za účelem zobrazení urážlivých informací nebo zveřejnění intimních nebo ponižujících fotografií a videí oběti. [24]

2.5.4 Elektronická pošta (e-mail)

E-mail, který je v dnešní době jednou z nejoblíbenějších elektronických pošt, využíváný k elektronické komunikaci se může také stát zbraní kyberšikany. Agresor si pomocí e-mailu může vytvořit fiktivní identitu a skrz tuto identitu napadat nebo urážet své oběti. Také může pomocí e-mailu přeposílat různé citlivé informace o své oběti ostatním. [24]

2.5.5 Chatovací místnosti

Chatovací místnosti jsou místa v kyberprostoru, kde lidi mezi sebou navzájem komunikují na různá témata a zároveň tím získávají odpovědi na své dotazy. Stejně jako při ostatních

činnostech na Internetu i zde může dojít ke kyberšikaně. Členové nějaké chatovací místnosti mohou začít urážet nebo pomlouvat konkrétní osobu ve stejné chatovací místnosti nebo tuto osobu mohou začít úplně ignorovat. Chatující většinou může vystupovat pod různou přezdívkou a také může pozměnit nebo tajit jakékoliv své osobní charakteristiky, mezi které patří například věk, pohlaví nebo povolání. [24]

2.5.6 Sociální sítě

V současné době existují stovky sociálních sítí, které můžeme využít k online komunikaci se svými přáteli a známými. Mezi nejznámější sociální sítě patří například Facebook, Twitter, MySpace nebo LinkedIn. Dnes patří asi k nejznámějším sociálním sítím Facebook, který můžeme považovat i za jednu z nejvíce používaných sociálních sítí. Sociální sítě nám nabízí spousty výhod, které jim nemůžeme odepřít, ale také se mohou stát velmi nebezpečnou zbraní ke kyberšikaně.

Na sociálních sítích velmi často jejich uživatelé o sobě zveřejňují mnoho osobních informací, sbírají přátele a kontakty nebo vystavují svoje fotografie, které jsou občas i velice odvážné a neuvědomují si, že právě tyto materiály, které na sociálních sítích zveřejňují, mohou být velice snadno zneužitelné další osobou. Také zde může dojít k vyloučení z přátel a následné ignoraci oběti ze strany agresora nebo skupiny agresorů. Jsou i případy, kdy si agresor založí na sociální síti fiktivní profil, přes který sleduje a uráží svoji oběť nebo ji dokonce píše hanlivé a urážlivé zprávy přímo do chatu. Sociální sítě jsou mezi mladistvými velice oblíbené a mnoho z nich tomu, co se děje ve virtuálním světě na sociálních sítích přiřkládají mnohem větší váhu než tomu, co se děje kolem nich ve světě skutečném. [24]

2.5.7 Blogy

Blogy si můžeme představit jako online deníky, které uživatelé internetu využívají k psaní komentářů, příběhů nebo vyjadřování názorů. Agresor si může založit blog, na kterém se snaží o ponížení své oběti a veřejně ji zde pomlouvá nebo přidává ankety na její jméno. Tyto vytvořené blogy se pak stávají mezi přáteli diskutovaným tématem, do kterého se můžou taktéž zapojit například psaním urážlivých komentářů. [24]

2.6 Agresor kyberšikany

Agresor, kterého také můžeme pojmenovat termínem e-agresor je útočník, který se svojí obětí snaží ublížit formou elektronické šikany neboli šikany, která probíhá v kyberprostoru

a používá k tomu různých moderních ICT nebo Internetu. Oproti klasické šikaně je mnohem těžší charakterizovat agresora kyberšikany, protože agresorem kyberšikany se může stát úplně kdokoli bez ohledu na jeho fyzickou sílu. Agresorem kyberšikany může být klidně i slabý jedinec nebo jedinec, který je v kolektivu neoblíbený. [24]

Motivace útočníka, která jej ke kyberšikaně oběti vede, může být jakákoliv, ale nejčastěji pramení z několika obecných příčin, ke kterým můžeme například zařadit touhu po uznání, kdy má útočník pocit, že není svým okolím dostatečně uznáván a tímto způsobem si chce získat pozornost, také může útočník brát kyberšikanování jako prostředek pro své odreagování, snaží se pomocí kyberšikany poštvat kolektiv proti společnému nepříteli - tedy oběti, může chtít docílit projevu nadvlády, ale také se může ke kyberšikaně uchýlit ze strachu. Za startéry kyberšikany jsou obvykle považovány vyhocené vztahy ve třídě, etnické a kulturní konflikty, ukončené přátelství nebo vztah, urážky z druhé strany, zveřejnění citlivých informací v podobě fotografií nebo videí, touha po pomstě, ale stejně tak může být spouštěčem kyberšikany i zahánění nudy, protože agresor může brát kyberšikanu jako prostředek k zábavě a neuvědomuje si důsledky svého konání. [25]

Znaky dle kterých můžeme rozpoznat agresora kyberšikany:

- snaží se rychle vypnout monitor počítače nebo zavírá programy v počítači, když se k němu přiblížíte,
 - tráví u počítače velmi mnoho času, kolikrát i v noci,
 - je značně rozčilený nebo rozhozený, pokud mu je nečekaně odepřeno použít počítač,
 - při používání počítače se až přehnaně směje,
 - vyhýbá se hovorům o tom, co na počítači vlastně dělá,
 - používá několik online účtů nebo adres, které ani nejsou jeho, nebo vystupuje na internetu v podobě fiktivních identit.
 - ve škole se mohou shromažďovat podezřelé smějící se hloučky žáků kolem počítače.
- [25]

Typy kyberagresorů:

I přesto, že je velmi těžké kyberagresora charakterizovat, právě protože že se jím může stát téměř kdokoli, jsou rozpoznávány čtyři základní typy kyberagresorů, kde pro jednotlivé typy těchto kyberagresorů jsou typické i různé styly, kterými se snaží své oběti ublížit. Kyberšikanování se u těchto typů agresorů liší nejenom v tom, jakým způsobem se snaží své

oběti ve virtuálním světě ublížit, ale i tím jak se skrývají před odhalením nebo jakým způsobem svoji činnost šíří. Někteří agresori patří mezi tajnůstkáře, zatímco jiní mají ke svým útokům potřebu mít co největší publikum, ale mohou se vyskytnout i tací, kteří jednají naprosto neúmyslně. I motivy agresorů, které je vedou ke kyberšikaně jsou odlišné, proto neexistuje žádné řešení, které je vhodné pro všechny případy kyberšikan. Aby bylo možné se k nějakému řešení dopracovat, je nutné nejdříve znát motiv. [16]

1. typ agresora - Pomstychtivý andělek

Tento typ agresora je charakteristický tím, že se za agresora vůbec nepovažuje. Agresor se ke kyberšikaně rozhodne ze dvou důvodů. Prvním důvodem je, že si o sobě myslí, že napravuje zlo a představuje si, že chrání sebe nebo ostatní kamarády před nějakým útočníkem, který díky jeho zásahu teď po právu trpí. Zjednodušeně můžeme říct, že chce vzít spravedlnost do svých rukou. Druhým důvodem, který jej ke kyberšikaně může vést je, že sám agresor si kyberšikanou nebo šikanou prošel a velmi často jsou jeho útoky odplatou za to, co si prožil. K jeho činům jej může vést cokoliv, co jeho oběť provedla a je na ni za to našťvaný a myslí si, že kyberšikana je tou správnou cestou jak se oběti pomstít. Pomstychtiví andělci převážně šikanují jako jednotlivci, ale jsou i případy, kdy své aktivity a motivy související s kyberšikanou sdílí se svými nejbližšími kamarády nebo těmi, které vnímají jako oběti nyní kyberšikanovaného agresora. [16,24]

2. typ agresora - Bažící po moci

Agresori tohoto typu jsou charakterističtí tím, že chtějí dávat především najevo svoji autoritu a ukazovat ostatním, že právě oni jsou dostatečně silní na to, aby ostatní dokázali ovládat. Snaží se nad svojí obětí nebo svými oběťmi mít moc a tu si získávají prostřednictvím strachu. Agresori bažící po moci vyhledávají obvykle pro svou činnost publikum, protože kyberšikana, při které by neměl žádné publikum, by agresorovi k pocitu moci nestačila. Kyberagresor, který prahne po moci, se svými činy rád chlubí a chce vyvolat reakci a pokud se jim nedostane žádné pozornosti, stupňují své útoky do té doby, dokud nějakou pozornost nedostanou. Jako zajímavost můžeme považovat to, že tento typ kyberagresora je sám často obětí klasické šikany a ve světě virtuální reality je posilován pocitem anonymity a tím, že se se svojí obětí nikdy nemusí potkat tváří v tvář. Právě v kyberprostoru se může agresor na rozdíl od reálného světa, stát úplně někým jiným, může si hrát na mnohem silnějšího než ve skutečnosti je. Většinou si ani si neuvědomuje závažnost svých činů, často využívá kyberšikanu

v zastoupení a je technicky zdatný. Tento typ kyberagresora je považován za nejnebezpečnější ze všech. [16,24]

3. typ agresora - Sprostý holky

Tento typ agresora charakterizuje, že nejčastěji začíná s kyberšikanou z nudy nebo hledá zábavu. Typickými agresory jsou v tomto případě děvčata. Agresorem se nejčastěji stávají dívky, které šikanují z rozmaru. Jejich oběťmi jsou hlavně ostatní děvčata a občas i chlapi. Agresoři nejčastěji kyberšikanují ve skupině, nebo kyberšikanu ve skupině alespoň plánují. Kyberšikanují hlavně pro zábavu a vyžadují přitom publikum. Chtějí, aby ostatní věděli, kdo jsou zač a že právě ony oplývají silou šikanovat ostatní. Důležitým aspektem pro tento typ kyberšikan je touha po obdivu ve skupině. Ale jak rychle mohla kyberšikana začít, tak rychle může v tomto případě i skončit, pokud agresoři zjistí, že v kyberšikanování nenajdou takovou zábavu, jakou hledali. [16,24]

4. typ agresora – Neúmyslný agresor

V tomto případě nemusí jít o agresora v pravém slova smyslu. Snaží se před ostatními ve virtuálním světě prezentovat jako „tvrďáci“, často se vydávají úplně za někoho jiného a využívají fiktivních identit, díky kterým pak mohou napadat nebo hanlivě a sprostě reagovat na nenávistné či provokativní zprávy, které obdrží například v chatovací místnosti. Nekopou kolem sebe záměrně, ale většinou jen reagují na komentáře ostatních bez toho, aniž by nad svojí reakcí přemýšleli a přitom si ani neuvědomují důsledky svých činů. Mohou se cítit naštvaní nebo zranění, mají tendenci reagovat ve vzteku nebo frustraci. Nepřemýšlejí předtím, než odešlou nějakou hanlivou zprávu nebo urážlivý komentář. Neuvědomují si závažnost kyberšikan, snaží se experimentovat ve svých činech a jednotlivé skutky dělají hlavně pro zábavu bez vědomí možných důsledků. Ke kyberšikaně je vedou dva hlavní důvody. Prvním důvodem je, že kyberšikanovat prostě může a díky Internetu, kde se cítí skryt, je to pro něj mnohem jednodušší a druhým důvodem je to, že kyberšikanování bere jako legraci. Tento typ neúmyslného agresora může v záplavě vtipkování tímto způsobem napadat i svého kamaráda, který však nemusí vždy poznat, kdo mu zprávu odesílá a jak vážně je zpráva vůbec myšlena. Neúmyslný agresor nejčastěji kyberšikanuje o samotě a je velmi překvapen, když ho někdo z kyberšikan obviní. [16,24]

2.7 Oběť kyberšikany

Stejně tak jako je tomu u agresora kyberšikany, tak i obětí kyberšikany se může stát téměř kdokoliv bez ohledu na jejich fyzickou sílu nebo oblíbenost v kolektivu. Obětí se může klidně stát i v reálném světě jinak oblíbený jedinec, který je fyzicky zdatný. Kyberšikana je právě v tomto ohledu velice nebezpečná, protože se dá velice těžko rozpoznat její oběť.

U kyberšikany nemusí vždy platit, že se oběť nějakým způsobem vymyká například fyzickým postižením nebo obezitou. Také, jak již bylo zmíněno výše, předpokladem není ani fyzická slabost, submisivní postava nebo sklon k podřízenosti. U klasické šikany jsou viditelné stopy po fyzickém útoku v podobě modřin, roztrhaného oblečení, ale v případě kyberšikany tyto stopy, které by nám mohli dopomoci snadněji identifikovat oběť, odpadají. Oběť kyberšikany nemusí být sociálně vyřazena z kolektivu, ba naopak může být v kolektivu velmi populární. Není ani pravidlem, že by oběť trpěla nějakým materiálním nedostatkem a pocházela ze sociálně slabé rodiny. Roli u oběti kyberšikany nehraje ani psychická odlišnost, to znamená, že oběť nemusí být bojácná, sebekritická nebo mít nízké sebevědomí, stejně tak roli nehraje ani míra inteligence oběti, ať už výrazně snížená, či vysoce nadprůměrná. [25]

Projevy kyberšikany u oběti:

I když u kyberšikany je mnohem obtížnější rozpoznat projevy kyberšikanování vůči oběti než u klasické šikany, je zřejmé, že kyberšikana oběti velmi ubližuje a může zaútočit velice rychle a hlavně nečekaně. Toto může mít na oběť dopad hlavně po psychické stránce, přičemž jí psychická újma může vést k mnohem závažnějším důsledkům, kterými jsou například sebepoškození nebo sebevražda. Projevy jsou u oběti kyberšikany obtížně rozpoznatelné, ale existují jisté varovné signály, na které by měl být brán zřetel. [26]

1) Negativní emoce

V případě kyberšikany se může u oběti objevovat daleko více negativních emocí než u klasické šikany. Některé z obětí se mohou cítit frustrovaně a jiné se zas mohou cítit v rozpacích z útoků na jejich osobu. Především zveřejnění osobních fotografií nebo videí s nevhodným obsahem mohou u oběti způsobovat pocity ponížení. [26]

2) Dlouhotrvající negativní myšlenky

Než se podaří agresora kyberšikany vypátrat, mohou útoky na oběť trvat velmi dlouhou dobu. Tato skutečnost může mít za následek dlouhotrvající negativní emoce oběti. V mnoha

případech bývají následkem kyberšikany sebevražedné myšlenky nebo depresivní stavy oběti. Kyberšikana může také zapříčinit duševní nestabilitu oběti. [26]

3) Vyhýbavost, sociální izolace oběti

U obětí kyberšikany se často mohou objevit změny v jejich dosavadních zvycích nebo chování. U obětí tak může dojít k útlumu využívání sociálních sítí, na kterých dříve trávili mnoho svého času. Mohou dokonce přestat i využívat svůj mobilní telefon, aby nemuseli číst negativní zprávy a nebyli opakovaně těmto negativním incidentům vystavováni. Oběti si také mohou pod vlivem prožité kyberšikany vytvořit nedůvěru vůči svému okolí, což může mít za následek těžší navazování přátelství nebo snížení kontaktů s dosavadními přáteli. [26]

4) Ovlivnění chování a účasti ve škole

Kyberšikana se může na oběti projevit i ve školním prostředí, nejčastěji ve zhoršení soustředění a prospěchu. Velmi často se stává, že kyberšikana je propojená i s klasickou šikanou a souvisí se vztahy ve školním prostředí. A právě kvůli pocitu méněcennosti nebo obav ze svého agresora se může oběť uchýlit i k záškoláctví nebo předstírat doma nemoc, jenom aby nemusela do školy. [26]

5) Pocit ohrožení vlastního bezpečí

Kyberšikanování skrze různá komunikační média může probíhat stále i po dobu 24 hodin denně a právě toto může u oběti vyvolat ztrátu pocitu bezpečí. Oběť může nabývat pocitu, že je stále sledována a potýkat se tak se značným stresem a strachem z dalšího útoku. [26]

6) Zástupné aktivity

Aby oběť nemusela stále myslet na kyberšikanu a bolest, kterou jí tímto jednáním agresor způsobuje, může začít hledat různé zástupné aktivity. Oběť se může začít naplno věnovat nějakému svému koníčku, začít nadměrně konzumovat sladké nebo může propadnout až k pití alkoholu či užívání drog. Také se může oběť v důsledku sníženého sebevědomí zaměřit na svou osobu a začít například drasticky hubnout, což může vést až k poruchám příjmu potravy. [26]

7) Změna fyzických projevů

Především u déletrvajících kyberšikany může následkem zvyšující se úzkostnosti oběti dojít až k fyzickým změnám projevů, za které můžeme například označit dlouhodobé vyčerpání or-

ganismu oběti, nechutenství, razantní změny váhy, nevolnosti nebo celkové oslabení imunity. V důsledku dlouhotrvajících depresivních stavů z nemožnosti řešení vzniklé situace, může u oběti docházet až k sebepoškození nebo pokusu o sebevraždu. [26]

Jak se může bránit oběť kyberšikany útokům:

- 1) zablokovat pachatele kyberšikany,
- 2) změnit svoji identitu na internetu, aby vás nemohl útočník najít a opět kontaktovat,
- 3) neodpovídat, nereagovat a ukončit s útočníkem veškerou komunikaci
- 4) nechtít se pomstít
- 5) ukládat si důkazy o kyberšikaně (výhružné zprávy, fotografie, videozáznamy, odkazy na blogy apod.),
- 6) pokusit se útočníka odhalit a identifikovat,
- 7) nenechávat si to pro sebe, svěřit se někomu. [27]

2.8 Kyberšikana a legislativa

Samotná kyberšikana není považována za trestný čin ani přestupek. Avšak některé její projevy se dají klasifikovat jako jiné trestné činy nebo přestupky. Agresor se při páchání kyberšikany může dopustit svým jednáním různých trestných činů. V klasifikaci takového trestného činu záleží na tom, jak daleko je schopný agresor kyberšikany zajít a to se i později projeví na výši jeho trestu. Přehled paragrafů, podle kterých by se dala kyberšikana klasifikovat je možné najít v Trestním zákoníku – Zákon č. 40/2009 Sb. [12]

2.8.1 Trestné činy proti životu a zdraví

- § 140 – Vražda
- § 145 – Účast na sebevraždě
- § 146 – Ublížení na zdraví [28]

2.8.2 Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

- § 168 – Obchodování s lidmi
- § 171 – Omezování osobní svobody
- § 175 – Vydírání
- § 180 – Neoprávněné nakládání s osobními údaji

- § 184 – Pomluva
- § 185 – Znásilnění
- § 187 – Pohlavní zneužití
- § 191 – Šíření pornografie
- § 192 – Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií
- § 193 – Zneužití dítěte k výrobě pornografie [28]

2.8.3 Trestné činy proti rodině a dětem

- § 201 – Ohrožování výchovy dítěte
- § 202 – Svádění k pohlavnímu styku [28]

2.8.4 Trestné činy proti majetku

- § 209 – Podvod
- § 230 – Neoprávněný přístup k počítačovému systému s nosiči informací
- § 231 – Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat [28]

2.8.5 Trestné činy narušující soužití lidí

- § 353 – Nebezpečné vyhrožování
- § 354 – Nebezpečné pronásledování [28]

2.9 Názory odborníků na kyberšikanu

Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D., který působí v Centru prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty UP v Olomouci tvrdí: „*Kyberšikana je v současnosti součástí dopívání téměř poloviny českých dětí. Většina případů kyberšikany však nevznikla se záměrem skutečně ublížit jinému dítěti, ale jako snaha o vtip, který přesáhl hranice a změnil se v prostředek skutečného psychického útoku.*

Zatímco tradiční šikanu má agresor pod svojí kontrolou a může s ní kdykoliv přestat, u kyberšikany dochází ke ztrátě kontroly a jejímu nekontrolovatelnému šíření právě účastníky celého procesu – uživateli Internetu. Nevinná fotografie, která byla pořízena za účelem pobavení, se tak může stát v rukou nekontrolovatelného davu prostředkem psychického teroru, který může v extrémních případech končit až sebevraždou oběti.

Základním nástrojem boje proti kyberšikaně je samotná výchova dítěte. Děti, které vyrůstají v podnětném a zdravém sociálním prostředí, které jsou pozitivně motivovány a se kterými rodiče aktivně tráví svůj volný čas, které mají pevně dané hranice svého chování a napodobují pozitivní vzorce chování, nemají tendence ubližovat v budoucnu druhým lidem.“ [14]

Mgr. Martina Viewegová, která působí jako psycholožka a také v Národním centru bezpečnějšího internetu, je názoru: „Ubližují-li si děti tváří v tvář, vidí, kdy se škádlení druhé straně již nelíbí. V kyberprostoru druhého člověka nevidí. Nevidí, zda mu ubližují, a je proto těžké rozvíjet empatii a abstraktní myšlení související s tématem zodpovědnosti. Kyberšikana a další formy násilí v kyberprostoru se stávají velmi aktuálním, až alarmujícím tématem. Děti a mladiství nerozlišují mezi intimitou a veřejným životem a v mobilních telefonech i na Internetu tak často najdeme množství materiálů, který do veřejného prostoru rozhodně nepatří. Samy děti se tak vystavují riziku, že takový materiál bude zneužit a použit proti nim samým, či jejich blízkým.

Internet a zejména sociální sítě pak nabízí velké množství možností, jak druhým ublížit – znemožnit je před celou třídou, školou, celým světem. Utrpení, kterému je dítě vystaveno, není fyzického, ale psychického rázu. O to mohou být jeho následky fatálnější. Souvisí to i s tím, že taková digitální stopa se s dítětem potáhne již stále. Nepodceňujme tedy naše pocity, že s dítětem není něco v pořádku, je zamlklejší, než obvykle apod. Může být obětí či účastníkem některé z výše popsaných aktivit.“ [14]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 AKTUÁLNÍ TEMNÁ STRÁNKA INTERNETU – MODRÁ VELRYBA

Poslední dobou se stále častěji objevují zprávy o nebezpečné hře, která se masově šíří především mezi dětmi na sociálních sítích a nabádá je k sebepoškození nebo dokonce sebevraždě. Tato hra údajně nejprve vznikla na ruské sociální síti VKontakte, která je obdobou Facebooku přibližně v roce 2013. Na této ruské sociální síti vznikla skupina nazvaná F57, která měla šířit obrázky s náhrobky, sebevražednými citáty nebo záběry sebepoškození. Skupinu F57 údajně navštěvovala i dvanáctiletá Ruska Elja, která opravdu spáchala sebevraždu. A její matka, která nedokázala pochopit, co k tomuto činu její dceru dovedlo, začala pátrat, až narazila na tuto skupinu a právě s touto skupinou matka spojovala sebevraždu své dcery. Tento příběh zveřejnily ruské noviny a skupinu F57 poté administrátoři VK zablokovali, ale velice rychle se objevily její kopie. Autorem kopie této skupiny byl ruský mladík Filip Budeikin, který si říkal Filip Lis, takzvaný Lišák, který využil popularity skupiny F57 a ARG her, které využívají alternativní realitu a jedinec, který ji hraje, by měl plnit různé úkoly, ve kterých se hráč musí dostávat o úroveň výš. Tyto úkoly v původním znění nebyly nijak nebezpečné, ale ve Filipově podání se z nich začaly stávat úkoly nebezpečné, které naváděly k sebepoškození či sebevraždám. Filip nyní čelí obvinění, že děti a mladistvé nabádal k sebevraždě. Podle policistů má Filip na svědomí 17 nezletilých. Filip svou vinu popíral, ale nakonec uznal, že i když nikoho k sebepoškození nebo sebevraždě nenutil, tak zároveň nikomu nic nerozmlouval, a sám byl překvapený, kolik mladistvých mu bylo ochotných věřit a následovat jeho pokyny.

Stejně i tak jako skupina F57 i skupina Modrá velryba má svůj původ v Rusku a taktéž byl do situace zapojen Filipp, ale tentokrát Filipp Čelov, který vystupoval pod přezdívkou „Moře velryb“ a právě tak se jmenovala i skupina kterou založil jako nástupkyni skupiny F57 a propagoval zde sebevražednou tematiku. Oba mladíci však tvrdili, že chtěli lidi tímto způsobem nalákat do svých skupin a jeden z nich například tímto způsobem propagovat svoji kapelu. Skandály okolo těchto skupin donutily administrátory Vkontakte k zablokování těchto skupin. Nicméně zprávy o nebezpečné hře ze zahraničních médií se začaly šířit po celé Evropě a hra, která původně ohrožovala jenom Rusko, teď může ohrozit třeba i mládež na Facebooku.

Pravidla hry Modrá velryba spočívají v tom, že kdokoliv, kdo může být v roli kurátora, zadává svým obětem úkoly. Nebezpečí spočívá v tom, že se do hry může zapojit každý. Pokud

zájemce o hru zadá na sociální síti některé z klíčových hashtagů a čeká, dokud se neozve kurátor se svými úkoly. Nastává i možnost, že si může z oběti někdo vystřelit, ale může ji kontaktovat i skutečný psychopat a hra může mít pro oběť velmi tragický konec. Byly zaznamenány i případy, kdy kurátoři zastrašovali své oběti pomocí „IP Snifferů“, které umožňují zjistit IP adresu uživatele a teoreticky i jejich bydliště. Tyto výhružky vedli některé oběti ke strachu hru opustit. Tato hra láká mnoho mladistvých i ze zvědavosti, protože média se o této hře v poslední době velice často zmiňují a snaží se před hrou varovat. [29]

Internetová hra, která nese název Modrá velryba, vyvolává skrze média mezi lidmi paniku i v České republice, ale otázkou je, jestli se tato hra v Česku opravdu vyskytuje. Mezi některými odborníky se objevily spekulace, že nebezpečná hra Modrá velryba je u nás v České republice planým poplachem či dokonce hoaxem. Policie však toto tvrzení vyvrátila a naopak potvrdila, že má důkazy, že děti a mladiství tuto hru u nás v České republice hráli. Nicméně je důležité si uvědomit, že ať už se Modrá velryba u nás v ČR vyskytuje nebo ne, může se jednat o opravdu životu nebezpečnou hru zahrávající si s dětskou psychikou a není jedinou hrozbou, která děti a mladistvé v kyberprostoru ohrožuje. Na internetu se podle odborníků vyskytuje celá řada i jiných rizik, které mohou děti a mladistvé ohrozit. Problém může být i přílišná medializace této hry. Na jednu stranu je pro veřejnost dobré, že o této hře ví a v případě podezření může zakročit, ale na druhou stranu díky této přílišné medializaci se mohou o hře dozvědět i lidé, kteří ji mohou využít a opravdu si najít své oběti a ovlivnit jejich psychiku touto hrou natolik, že oběť dožene až k poslednímu stádiu této hry, kterým je sebevražda. [30, 31]

4 ROZHOVORY S RESPONDENTY

Jednu část praktické práce tvoří rozhovory s respondenty, kteří se pohybují ve školním prostředí nebo se nějakým způsobem věnují vzdělávání ať už adolescentů nebo dospělých jedinců. Pro účel práce byly zvoleny rozhovory strukturované, tedy řízené, kde byly předem přesně stanovené otázky, které byly respondentům položeny. Cílem těchto rozhovorů bylo zjistit pohled respondentů, kteří se pohybují v oblasti vzdělávání a pracují s žáky a studenty či dospělými jedinci, na danou problematiku kyberšikany. Všechny rozhovory byly nahrávány na diktafon do mobilního telefonu iPhone SE a následně zpracovány v textovém procesoru Microsoft Word.

4.1 Rozhovor s paní psycholožkou

První rozhovor se konal na půdě Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, konkrétně na Fakultě aplikované informatiky v pátek dne 31. 3. 2017 v 13:00 hodin. Za poskytnutí tohoto rozhovoru děkuji paní psycholožce.

1. Jak dlouho působíte ve školství?

Ve školství působím 7 let.

2. Jaký máte názor na životní styl dnešní mládeže?

To je na delší povídání. Já bych jako psycholožka řekla, že oni žijí ve virtuálním světě, nedokáží řešit problémy, jaké jsme třeba dokázali řešit my. Takže potřebují pomoc, oni se dokážou spojit s kýmkoliv na celém světě, co se týká počítačů, ale nedokážou jít za sousedem a pozdravit ho nebo se zeptat, že potřebují pomoc. Takže v tomto vidím ten problém, že jsou ty děti někde jinde.

3. Jaký máte názor na vztah dnešní mládeže k moderním technologiím?

Velmi kladný vztah. Patří to ale k dnešní době. Já sama mám spoustu moderních technologií a oni mají obrovské znalosti, dokážou je využít. V tom oni mají prostě budoucnost, to je jejich životní styl - tak přímo.

4. Setkala jste se někdy za svoji praxi s kyberšikanou osobně nebo alespoň z doslechu?

Ano, setkala.

5. Pokud ano s jakým nejhorším případem kyberšikany jste se setkala?

Těch případů bylo opravdu hodně. Přemýšlím, co bylo takové nejsilnější. Jednou, teda jestli to bylo třeba ve 3. třídě, kde si holky udělaly skupinku na internetu a pomlouvaly tam jinou spolužačku a urážely ji. Anebo jsem pak v sedmičce měla případ, kdy se dívka svlékla a oni použili její fotku a poslali ji nějakému klukovi a pak to kolovalo. A ještě jsem měla případ, kdy i maminku si nějak stáhli přes profil a tu pak také nějak zesměšlili. Takže je toho opravdu spousta. Každý ten ročník má nějaký jiný druh kyberšikany, způsob, jak si vyřizují účty mezi sebou.

6. Je otázka kyberšikany řešena málo, dostatečně nebo až příliš?

Já bych řekla, že to je škola od školy. Jsem na třech školách a někde se to opravdu řeší hodně a někde zase třeba to vypouští úplně. Takže asi vedení od vedení. Odvíjí se to od toho, jak jsou vyškoleni metodici prevence, kteří to mají na starost.

7. Co vede dnešní mládež ke kyberšikaně?

Tak často je to jako by pomsta, závist, tendence „nandat“ to tomu druhému, protože z očí do očí by to nedokázali. Přes počítač jsme přece jenom víc hrdinové a doma v tom teple v soukromí si dokážeme víc věcí tak nějak jako, že to těm lidem vrátíme. Takže spíš vždycky je to závist nebo nějaký konflikt, který by se dal vyřešit ústně, ale přeroste v kyberšikanu.

8. Existuje podle Vás nějaká prevence proti kyberšikaně? Na co by si dnešní mládež měla dávat pozor?

Určitě. Dobré jsou preventivní programy ve školách. Už opravdu třeba od třetích tříd, kdy děti mají kontakt s počítači. Aby věděly, co znamená kyberprostor, když tam něco dáte, že to tam zůstává opravdu navždy. Aby měly takové základní znalosti práce s počítačem. Takže už v rámci nějakých těch primárních preventivních programů. A to může dělat kdokoliv. Já to třeba dělám. Preventistka policie i třídní učitelka, kdokoliv. I rodiče samozřejmě.

9. Jak byste kyberšikanu řešila vy?

Teď záleží, jestli kyberšikana zasahuje do školy, do třídy, pak se týká celé školy. Takže to potom už řeším s třídní učitelkou a s danými účastníky. Pokud se netýká členů školy nebo třeba jednoho, tak samozřejmě se to pak řeší s rodiči a oni mají možnost kontaktovat policii, obrátit se na ně. Tady moje pravomoce jsou omezené, pouze mohu nějak metodicky poradit.

10. Jak moc se domníváte, že může kyberšikana oběti ublížit nebo ji ohrozit?

Já myslím, že hodně. Záleží na věku a charakteru kyberšikany. Naruší to postavení ve třídě, sebehodnocení, může se objevit sebepoškozování. Opravdu záleží v jaké fázi prostě je ta kyberšikana, jak je vážná. Může dítě úplně vyčlenit z kolektivu, rodinu to může naprosto zesměšnit. Takže myslím si, že hodně.

11. Je ještě nějaký názor nebo poznatek, který byste chtěla ke kyberšikaně sdělit?

Přijde mi, že i když existují preventivní programy a pořád se o tom mluví, tak stejně prostě ty děti jdou a za týden to udělají znovu, pořád jako kdyby neměly tu sebekontrolu, neuměly si představit důsledky, které nastanou. Děti mají pocit všemocnosti, pocit, že jich se kyberšikana netýká a mohou všechno, proto ji páchají, ač projdou preventivním programem. Kyberprostor je super, ale je to dvousečná zbraň, je to i nebezpečné. Opravdu to řešíme každý týden - stále dokolečka - kyberšikanu.

4.2 Rozhovor s paní výchovnou poradkyní na SŠ

Druhý rozhovor se odehrál na nejmenované střední škole ve Zlíně 6. 4. 2017 v 9:30 hodin. Za poskytnutí tohoto rozhovoru děkuji paní výchovné poradkyni, která na této nejmenované střední škole působí.

1. Jak dlouho působíte ve školství?

Působím ve školství od roku 1985, ale co se týče střední školy, tak od roku 2006.

2. Jaký máte názor na životní styl dnešní mládeže?

Životní styl dnešní mládeže je úplně jiný, než jsme byli zvyklí a dokonce úplně jiný než životní styl mých dětí. Protože už mám děti 30, 35 let, můžu to srovnat. Názor nemám žádný, protože není možné kritizovat. Vlastně souvisí to s dnešní dobou, je to důsledek možná i krize rodiny a tak dál.

3. Jaký máte názor na vztah dnešní mládeže k moderním technologiím?

Tak oni bez toho nemůžou být, ale používají to jenom jako hračku. Vůbec nevyužívají ten potenciál těch moderních technologií, protože když ho mají doopravdy využít, tak mnohdy to neumějí nebo se jim nechce.

4. Setkala jste se někdy za svoji praxi s kyberšikanou osobně nebo alespoň z doslechu?

Osobně ne, ale z doslechu ano.

5. Pokud ano s jakým nejhorsím případem kyberšikany jste se setkala?

Z doslechu, že teda byla šikanovaná dívka, která i když potom přešla na střední školu, tak si ji vlastně přes moderní technologie ta dotyčná našla a vyhrožovala jí fyzickým násilím. Nakonec to řešila dívka tak (je to ale z doslechu), že odešla, změnila školu, ale to ji asi podle mě nezachrání, měla se obrátit hned na policii.

6. Je otázka kyberšikany řešena málo, dostatečně nebo až příliš?

No, já si myslím, že není řešená příliš v žádném případě. Záleží, jak kdo to řeší, ale spíš málo, zatím ještě málo, protože těch případů, alespoň které známe, není tolik, takže si každý myslí, že je všechno v pořádku.

7. Co vede dnešní mládež ke kyberšikaně?

Já nevím. Možná je to nějaká frustrace nebo já nevím. To jsou změny chování té mládeže, takže tím, že oni používají více moderní technologie, tak to je jejich prostředek komunikace, takže to si myslím, že to je ten důvod.

8. Existuje podle Vás nějaká prevence proti kyberšikaně? Na co by si dnešní mládež měla dávat pozor?

Tak hlavně by měli být mladí lidé poučeni, jak s těmi prostředky mají nakládat. A to my třeba ve škole děláme, že jsou poučeni v těch hodinách, které jsou zaměřeny na používání moderních technologií. A hlavně by měli vědět, že nejlepší řešení je vypnout ten přístroj, když je nějaký problém, zkrátka ho vypnout a nepokračovat.

9. Jak byste kyberšikanu řešila vy?

Tak já bych byla dost rázná. Kdyby třeba ten případ u nás na škole byl a já ho musela řešit, tak bych byla rázná. Hned bych řešila jak rodiče, tak potom možná i tu policii, protože čím dřív se to řeší, tím méně se způsobí škody. To je můj názor.

10. Jak moc se domníváte, že může kyberšikana oběti ublížit nebo ji ohrozit?

No může, může velmi. Může to být až úplně tragické. Já si myslím, že problém je, když se dítě nebo mladý člověk nikomu nesvěří a je izolovaný, potom to může být až tragické, skutečně.

11. Je ještě nějaký názor nebo poznatek, který byste chtěl/a ke kyberšikaně sdělit?

Tak já si myslím, že je potřeba se tím zabývat a nepřehlížet to. A případně, že nějaký případ nastane, tak ho skutečně řešit.

4.3 Rozhovor s panem podnikatelem

Třetí rozhovor se odehrál v sídle pana podnikatele ve Zlíně 6. 4. 2017 v 11:30 hodin. Za poskytnutí tohoto rozhovoru děkuji panu podnikateli, který se denně setkává se všemi věkovými kategoriemi, působí na sociálních sítích a také působí i jako školitel ve svém oboru.

1. Jak dlouho působíte ve školství?

Ve školství jako takovém nepůsobím, byť se teda věnuji částečně i vzdělávání, hlavně dospělých a je to přibližně 15 let.

2. Jaký máte názor na životní styl dnešní mládeže?

Životní styl mládeže v dnešní době si myslím, že je hodně rozdílný oproti tomu, co jsme měli my, ale je to hodně vyhraněné. Někteří se zaměřují hlavně hodně na sebe a část třeba hodně sportuje a další část se snaží realizovat právě třeba na sociálních sítích a vlastně nemají ani jako nějak výrazné přátele osobní, spíš se prezentují na sociálních sítích.

3. Jaký máte názor na vztah dnešní mládeže k moderním technologiím?

Řekl bych, že současná mládež má vztah pouze uživatelský, a to právě kvůli použití sociálních sítí a navazování kontaktů.

4. Setkal jste se někdy za svoji praxi s kyberšikanou osobně nebo alespoň z doslechu?

Osobně ne, ale z doslechu ano.

5. Pokud ano s jakým nejhorším případem kyberšikany jste se setkal?

V podstatě to byly vesměs jakési útoky, pomluvy. Nedokážu přesně říct, jaký konkrétní případ to byl.

6. Je otázka kyberšikany řešena málo, dostatečně nebo až příliš?

Podle mě nedostatečně.

7. Co vede dnešní mládež ke kyberšikaně?

Pocit anonymity, pocit bezpečí, schovávání se za neosobní setkání.

8. Existuje podle Vás nějaká prevence proti kyberšikaně? Na co by si dnešní mládež měla dávat pozor?

Nesdělování osobních dat, snažit se opravdu pouze komunikovat s lidmi, které znám osobně, případně které z nějakého důvodu potřebuji například pro práci nebo třeba vzdělávání. Nejsou to přátelé a kamarádi. Je to o sdělování osobních dat a údajů, případně fotky, cokoli takového.

9. Jak byste kyberšikanu řešil vy?

Kdybych se setkal s kyberšikanou, snažil bych se s tím agresorem setkat osobně.

10. Jak moc se domníváte, že může kyberšikana oběti ublížit nebo ji ohrozit?

Myslím si, že v případě hodně závažné kyberšikany, důsledky mohou být fatální.

11. Je ještě nějaký názor nebo poznatek, který byste chtěl/a ke kyberšikaně sdělit?

Asi už ne.

4.4 Rozhovor s paní socioložkou a filozofkou

Čtvrtý a tedy poslední rozhovor se odehrál v příjemném prostředí kavárny hotelu Grand v Uherském Hradišti 7. 4. 2017 v 16:30 hodin. Za poskytnutí tohoto rozhovoru děkuji paní socioložce a filozofce v jedné osobě.

1. Jak dlouho působíte ve školství?

Více jak 30 let působím v pomáhajících profesích, tedy v profesích, které se zaměřují na pomoc druhým (zdravotnictví, pedagogika, sociální práce).

2. Jaký máte názor na životní styl dnešní mládeže?

Životní styl dnešní mládeže nelze takto jednoduše charakterizovat, protože existuje celá paleta životních stylů. Životní styl je ovlivněn více faktory. Např. životním stylem rodiny, ze

které mladý člověk pochází, vzděláním, profesí, příjmem, typem lokality, ve které žije, vrstevnickými skupinami, tradicí, módními vlivy apod. Každopádně bychom mohli říci, že životní styl dnešní mládeže je výrazně ovlivněn konzumní společností. Děti a mládež vyrůstají v době, kdy je naprosto běžné využívání informačních a komunikačních technologií. Ty mají samozřejmě řadu pozitiv, ale také řadu negativ a hrozeb. Například vysedávání u počítače ovlivňuje negativně zdravotní stav, děti mají nedostatek pohybu, to ovlivňuje stavbu jejich těla, horší se jim zrak, mají problémy se sociální komunikací, se slovní zásobou a používání těchto technologií úzce souvisí také se závislostí na počítačích, mobilech a jejich aplikacích. V některých případech to může vést také ke zneužívání těchto technologií a kriminalitě.

3. Jaký máte názor na vztah dnešní mládeže k moderním technologiím?

Dnes se mládeži často přezdívá digitální mládež. Bez moderních technologií si už neumí život ani představit. Často se pohybují v imaginárním světě a virtuální prostředí jim nahrazuje reálný svět. K tomu výrazně přispívají počítačové hry. Některé děti se neumí jiným způsobem ani zabavit. Časté chatování, vymyšlení si různých identit, způsobuje také to, že se děti stále hůře vyjadřují. Hůře ovládají komunikaci s vrstevníky, chybí jim slovní zásoba. Protože mladí lidé jsou zvyklí všechny informace hledat na internetu, neumějí pracovat s knihou, s textem. Mají potíže se na text soustředit, ukazují se problémy s vnímáním a pochopením jeho obsahu. Selhávají tedy v tzv. čtení s porozuměním. Dokáží trávit nekonečné hodiny ve společnosti elektronických komunikačních prostředků, ale v běžných, reálných situacích si neví rady. Nezískávají tak přirozené sociální dovednosti, nenaučí se zdravě řešit konflikty apod. Výzkumy ukazují, že existuje velké procento dětí závislých na počítačových hrách. Často závislost doplňuje jev, kterému se říká flow fenomén – tedy jakési pohlcení, splynutí s prostředím, kdy hráč nevnímá čas ani prostor. Téměř všichni mladí lidé komunikují na sociálních sítích. S tímto fenoménem jsou nebezpečná rizika jako například poskytování osobních informací, komunikace s lidmi s kriminálním pozadím atp. Sociální sítě sice užívají lidé všech věkových kategorií, ale mladí lidé často nedokáží zhodnotit důsledky.

4. Setkala jste se někdy za svoji praxi s kyberšikanou osobně nebo alespoň z doslechu?

Já jsem se přímo s kyberšikanou nesečkala, ale kazuistiky, tedy popis a výklad konkrétních případů, jsou obecně známé. Například chlapce dlouhodobě šikanovali spolužáci, natočili ho na toaletě, když měl průjem a video kolovalo po třídě. Výsledkem bylo, že se chlapec psychicky zhroutil, trpí školní fobií a 3 měsíce strávil v léčebně.

5. Pokud ano, s jakým nejhorším případem kyberšikany jste se setkala?

Nejhorší případy kyberšikany jsou ty, které končí smrtí. Například 12 – letá Rebeka z USA, byla terorizována prostřednictvím různých textových odkazů, jako například „ Měla by ses zabít!“. Dívka se trápila, trpěla depresemi, sebepoškozovala se. Maminka jí zařídila přeložení do jiné školy, zrušila jí přístup na Facebook, změnila telefonní číslo. Ale pro mladého člověka je těžké vybočit z řady, nepoužívat tento způsob komunikace, přihlásila se znova na síť a kyberšikana začala nanovo. Dívka svůj život ukončila skokem z rampy. Takových případů je ovšem bohužel mnohem více.

6. Je otázka kyberšikany řešena málo, dostatečně nebo až příliš?

Podle mého názoru existují v otázkách kyberšikany ještě značné rezervy. Agresi, která nevede bezprostředně k fyzickému násilí, máme tendenci přehlížet a zlehčovat. Pro starší učitele mohou být tyto nebezpečné praktiky, které využívají nové technologie, neprobádaným územím, na rozdíl od dětí a mládeže. Přitom kyberšikana může vést k vážným problémům, dokonce i k sebevraždě. A to nejen u žáků, ale i učitelů. Zkuste si udělat průzkum mezi dětmi, zda ví, co je to kyberšikana, zda se s ní setkaly, jestli to někomu řekly ...

7. Co vede dnešní mládež ke kyberšikaně?

Příčiny můžeme hledat například v rychle se měnících životních podmínkách, v obecné krizi autority, v krizi hodnot. Vedou se rozsáhlé diskuze o tom, proč narůstá agresivita. Prolíná se více vlivů. Může to mít původ v problémové rodině, v přístupu učitele, ve vrstevnické skupině, na zvyšující se agresivitu mohou mít vliv i masová média. Nemalý vliv mají také například osobnostní faktory. Kyberšikana má oproti tradiční šikaně svá specifika. Například to, že je útočník anonymní, že původcem kyberšikany může být každý, tedy i fyzicky slabý jedinec, před kyberútokem se nemůžeme schovat, ve virtuálním prostředí se lidé chovají jinak než ve skutečném světě. Prostředky kyberšikany, třeba videa, se dají jednoduše rozesílat a získají tak početné publikum. V neposlední řadě musím zmínit i to, že kyberšikana může být způsobena i neúmyslně. Nevhodný žert může někomu způsobit bolest.

8. Existuje podle Vás nějaká prevence proti kyberšikaně? Na co by si dnešní mládež měla dávat pozor?

Prevence určitě existuje. Je důležité mít dostatečné informace o dané problematice. O tom, co je kyberšikana, o jejích projevech, možnostech řešení, o způsobech pomoci, o tom koho požádat o pomoc. 100 % ochrana před kyberútoky neexistuje, ale riziko můžeme snížit. Je

potřeba si dobře rozmyslet, komu co posíláme, nedávat nikomu své osobní údaje. Nevěřit slepě všem zdrojům na internetu, neodpovídat na vulgární vzkazy, nedomlouvat si po internetu schůzky, svěřit se blízkému člověku, pokud dítě narazí na nevhodný obsah, neotvírat přílohy z neznámých adres, seznámit se s riziky, která souvisí s elektronickou komunikací.

9. Jak byste kyberšikanu řešila vy?

Pokud bych byla napadena kyberšikanou, okamžitě bych ukončila komunikaci, zablokovala bych útočníka, uschovala bych si důkazy, popřípadě vše nahlásila na policii. Pokud se ptáte, jak bych řešila kyberšikanu ve škole, tak v první řadě bych vyšetřila všechny incidenty a zajistila bych podporu a pomoc externího spolupracovníka. Pokud by kyberšikana zahrnovala reálné ohrožení bezpečnosti tak také policii. Po identifikaci agresora bych zvolila řešení, které by bylo adekvátní závažnosti kyberšikany. Informovala bych rodiče agresora, že chování jejich dítěte ve škole nebude tolerováno. Shromáždila bych důkazy a kontaktovala bych prostředí, kde ke kyberšikaně došlo, aby pomohli s odstraněním závadného obsahu a se shromážděním důkazů. V méně závažném případě bych používala různé strategie neformálního řešení. Důležité je odsoudit kyberšikanu a především zajistit bezpečí oběti.

10. Jak moc se domníváte, že může kyberšikana oběti ublížit nebo ji ohrozit?

Kyberšikana může způsobit velké utrpení a může být životu nebezpečná!

11. Je ještě nějaký názor nebo poznatek, který byste chtěla ke kyberšikaně sdělit?

Nejdůležitější je prevence. Nejlepší prevencí je předkládat dětem pozitivní vzory. Snažit se být pozitivním vzorem, vytvářet pozitivní vzorce chování ve vztahu k jiným lidem. Důležitou prevencí je seznámit děti s pravidly bezpečného chování na internetu a v poslední řadě je velmi důležitá spolupráce školy a rodiny.

5 ZÁVĚRY VYPLÝVAJÍCÍ Z ROZHovorŮ

Z rozhovorů je zřejmé, že každý z respondentů má na kyberšikanu jiný úhel pohledu. S kyberšikanou se osobně setkala pouze paní psychologka, která případy kyberšikany řeší velice často. Ostatní z respondentů se s kyberšikanou setkali pouze z doslechu. Avšak i přes rozdílný úhel pohledu na tuto problematiku a rozdílné zkušenosti týkající se kyberšikany, se respondenti ve většině ze svých názorů shodli.

Především panovala shoda u otázky týkající se životního stylu dnešní mládeže. V případě této otázky poukazují respondenti především na to, že dnešní mládež má značně rozdílný životní styl než tomu bylo u mládeže v dřívější době. Změnu v životním stylu dnešní mládeže přisuzují především moderní době závislé na využívání komunikačních a informačních technologiích, které značným způsobem životní styl mládeže ovlivňují. Na předcházející otázku navazuje i otázka vztahu dnešní mládeže k moderním technologiím. U této otázky už se odpovědi respondentů liší, ale většina z respondentů se domnívá, že vztah dnešní mládeže k moderním technologiím je spíše uživatelský. Dnešní mládež umí moderní technologie velmi dobře využívat, ale spíše pro potřeby navazování vztahů a kamarádství srze například sociální sítě.

Respondentům byla položena otázka, zda si myslí, jestli je kyberšikana řešena málo, dostatečně nebo až příliš. Tři ze čtyř respondentů si myslí, že kyberšikana je řešena málo a existují v otázkách této problematiky stále značné rezervy. Paní psychologka je názoru, že kyberšikana je řešena od vedení školy, kde na jedné škole problematiku kyberšikany řeší hodně a naopak na škole druhé tuto problematiku zcela přehlíží.

Na otázku prevence proti kyberšikaně se paní psychologka s paní výchovnou poradkyní shodly v důležitosti osvěty či poučení žáků a studentů ve školách a také obeznámení s touto problematikou, možnostmi rizik a správným využíváním moderních ICT. Paní socioložka i pan podnikatel naopak poukazují na prevenci ze strany uživatele. Především nesdělováním osobních dat a zvážení s kým přes internet komunikovat a jaké informace této osobě sdělit.

V otázce řešící nebezpečnost kyberšikany vůči oběti všichni respondenti potvrdili domněnku, že kyberšikana je velmi nebezpečná a v extrémních případech může oběti ublížit až fatálním způsobem.

6 ONLINE DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ PRO VEŘEJNOST

Analýza pomocí dotazníkového šetření probíhala přes online dotazník, který byl vytvořen přes službu Survio (survio.com). Survio je webový nástroj, který slouží pro velmi jednoduchou a rychlou tvorbu online dotazníků a je poskytován uživatelům zdarma. Tvorba online dotazníku pomocí služby Survio byla zvolena, právě pro mnoho výhod, které uživateli nabízí. Survio vyniká ve vytvoření nového a originálního dotazníku s profesionálním grafickým vzhledem a obsahem, jehož vytvoření je otázkou pouze několika kliknutí. Ovládání systému je velice snadné a přehledné. Díky tomu si na Surviu dokáže snadno vytvořit dotazník i člověk, který se s tvorbou online dotazníku nikdy nesetkal. Sběr dat pro následné vypracování a analýzu dotazníku probíhal v rozmezí 16 dní, a to od 7. 4. 2017 až do 22. 4. 2017. Dotazník byl rozeslán přes e-mail, Facebook nebo sdílen do různých skupin na Facebooku. Na dotazník odpovědělo celkem 148 respondentů. Aby bylo možné získat odpovědi od více než 100 respondentů, bylo nutné si od služby Survio zakoupit prémiové služby pro jednotlivce za 499 Kč na měsíc, které navíc nabízí i export odpovědí do Excelu a závěrečnou zprávu v PDF. Odpovědi v Excelu i závěrečná zpráva v PDF budou přiloženy jako příloha na CD k diplomové práci. [32]

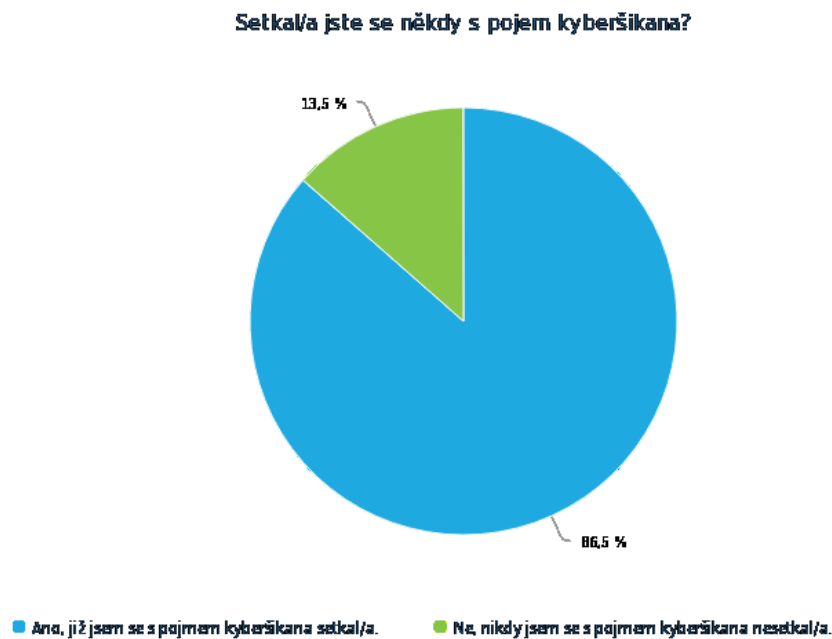
Cílem dotazníkového šetření bylo především zjistit, jak moc je kyberšikana a její další projevy mezi respondenty napříč všemi věkovými skupinami rozšířená a zda se respondenti s tímto pojmem vůbec setkali. Otázky dotazníku byly formulovány hlavně na kyberšikana nebo její projevy a setkání respondentů s tímto fenoménem moderní doby, kdy je používání informačních a komunikačních technologií na denním pořádku. V této diplomové práci budou uvedeny jen grafy ke klíčovým otázkám a grafy k ostatním zbylým otázkám budou k nahlédnutí v příloze.

Otázka číslo 4: Setkal/a jste se někdy s pojmem kyberšikana?

Tato otázka řeší, zda se respondenti s pojmem kyberšikana vůbec někdy setkali. Ze 148 respondentů se s pojmem kyberšikana setkalo celých 128 respondentů, což činí 86,5%. Zbytek respondentů (20 respondentů) odpovědělo, že se nikdy s pojmem kyberšikana nesetkalo.

Tab. 11: Tabulka k otázce číslo 4

Možnosti odpovědi	Responzi	Podíl
• Ano, již jsem se s pojmem kyberšikana setkal/a.	128	86,5 %
• Ne, nikdy jsem se s pojmem kyberšikana nesetkal/a.	20	13,5 %

Graf 1: K otázce číslo 4

Otázka číslo 5: Kde jste se s pojmem kyberšikana poprvé setkal/a?

Tato otázka má za úkol zjistit, kde se respondenti s pojmem kyberšikana poprvé setkali. Nejvíce respondentů (67 respondentů) uvedlo, že se s pojmem kyberšikana setkali prostřednictvím médií, jako jsou například televize, tisk či internet. 55 respondentů se s kyberšikanou setkali ve škole. Pouze jeden z respondentů se s pojmem kyberšikana setkal skrz rodiče a 3 respondenti zvolili odpověď jiná.

Tab. 12: Tabulka k otázce číslo 5

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
● Ve škole	55	37,2 %
● V zaměstnání	6	4,1 %
● V médiích (televize, tisk, internet)	67	45,3 %
● Od rodičů	1	0,7 %
● Od kamarádů či známých	4	2,7 %
● Nikdy jsem se s tímto pojmem nasetkal/a	12	8,1 %
● Jiná:	3	2,0 %

Graf 2: K otázce číslo 5

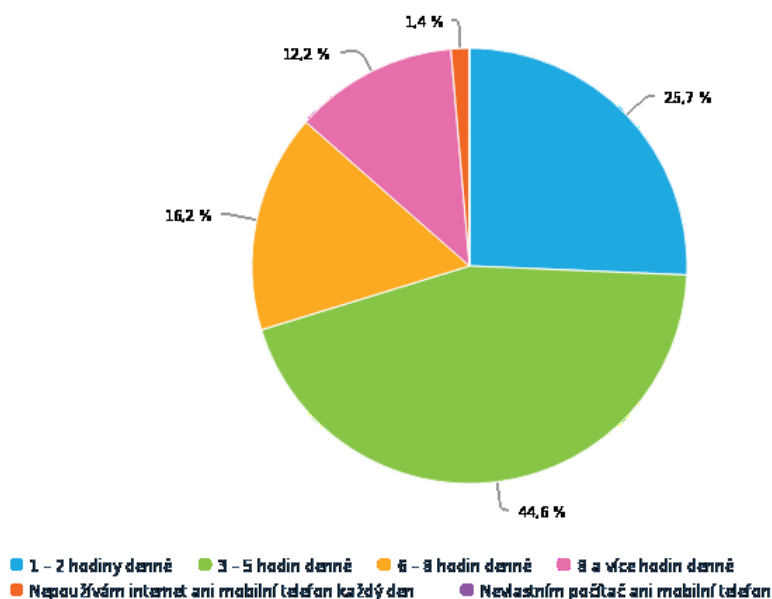
Otázka číslo 6: Kolik hodin denně trávíte na internetu nebo mobilním telefonu?

Jelikož většina z nás používá velice často internet nebo mobilní telefon, měla tato otázka zjistit, jak dlouho respondenti tráví denně na internetu nebo mobilním telefonu. Nejvíce, tedy 66 respondentů, tráví na internetu nebo mobilním telefonu 3 – 5 hodin denně. 24 respondentů 6 -8 hodin denně a 18 respondentů dokonce uvedlo, že na mobilním telefonu nebo internetu tráví více jak 8 hodin denně. Pouze 2 respondenti nepoužívají internet ani mobilní telefon každý den.

Tab. 13: Tabulka k otázce číslo 6

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1 – 2 hodiny denně	38	25,7 %
3 – 5 hodin denně	66	44,6 %
6 – 8 hodin denně	24	16,2 %
8 a více hodin denně	18	12,2 %
Nepoužívám internet ani mobilní telefon každý den	2	1,4 %
Nevlastním počítač ani mobilní telefon	0	0 %

Kolik hodin denně trávíte na internetu nebo mobilním telefonu?

Graf 3: K otázce číslo 6

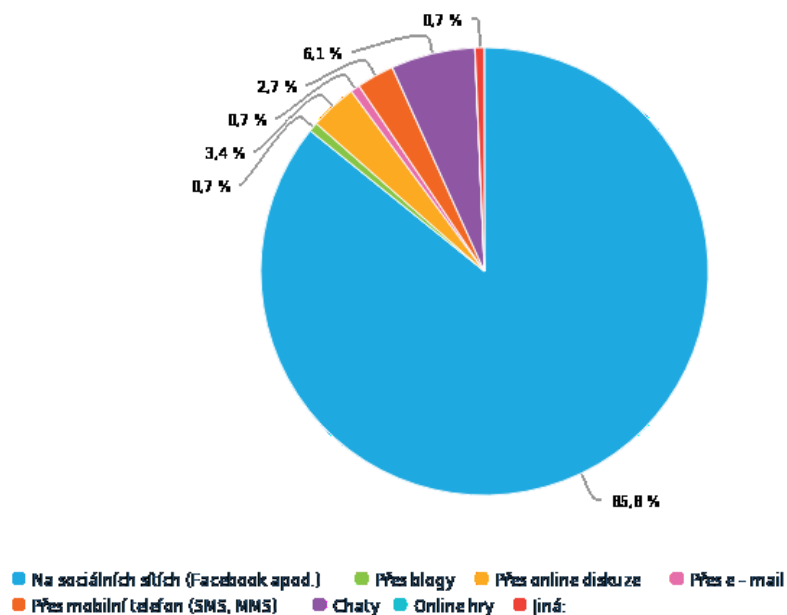
Otázka číslo 9: Kde si myslíte, že se můžete nejčastěji setkat s kyberšikanou?

U této otázky se většina respondentů svými odpověďmi shodla na tom, že se s kyberšikanou můžou nejčastěji setkat na sociálních sítích například Facebooku. Tuto odpověď zvolilo 127 respondentů, což tvoří 85,8%. Naopak online hry nezmínil žádný z respondentů.

Tab. 14: Tabulka k otázce číslo 9

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Na sociálních sítích (Facebook apod.)	127	85,8 %
Přes blogy	1	0,7 %
Přes online diskuze	5	3,4 %
Přes e - mail	1	0,7 %
Přes mobilní telefon (SMS, MMS)	4	2,7 %
Chaty	9	6,1 %
Online hry	0	0 %
Jiná:	1	0,7 %

Kde si myslíte, že se můžete nejčastěji setkat s kyberšikanou?

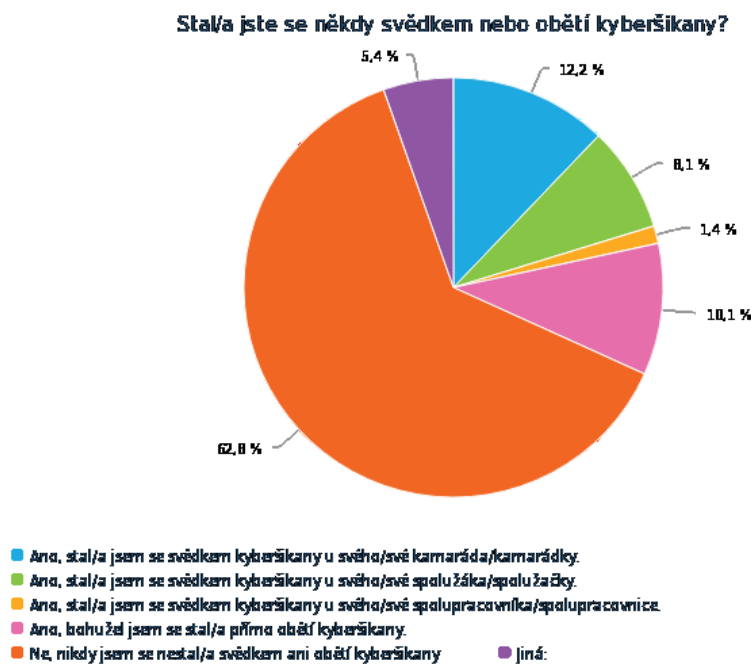
Graf 4: K otázce číslo 9

Otázka číslo 11: Stal/a jste se někdy svědkem nebo obětí kyberšikany?

95 respondentů se nikdy nestalo svědkem ani obětí kyberšikany. 18 respondentů se stalo svědkem kyberšikany u svého kamaráda nebo kamarádky a 12 u svého spolužáka nebo spolužačky. 15 respondentů dokonce uvedlo, že se stali přímo obětí kyberšikany. Nejméně respondentů (2 respondenti) zvolilo odpověď, že se stali svědkem kyberšikany u svého spolupracovníka nebo spolupracovnice. 8 respondentů zvolilo odpověď jiná.

Tab. 15: Tabulka k otázce číslo 11

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
• Ano, stal/a jsem se svědkem kyberšikany u svého/své kamaráda/kamarádky.	18	12,2 %
• Ano, stal/a jsem se svědkem kyberšikany u svého/své spolužáka/spolužačky.	12	8,1 %
• Ano, stal/a jsem se svědkem kyberšikany u svého/své spolupracovníka/spolupracovnice.	2	1,4 %
• Ano, bohužel jsem se stal/a přímo obětí kyberšikany.	15	10,1 %
• Ne, nikdy jsem se nestal/a svědkem ani obětí kyberšikany	93	62,8 %
• Jiná:	8	5,4 %

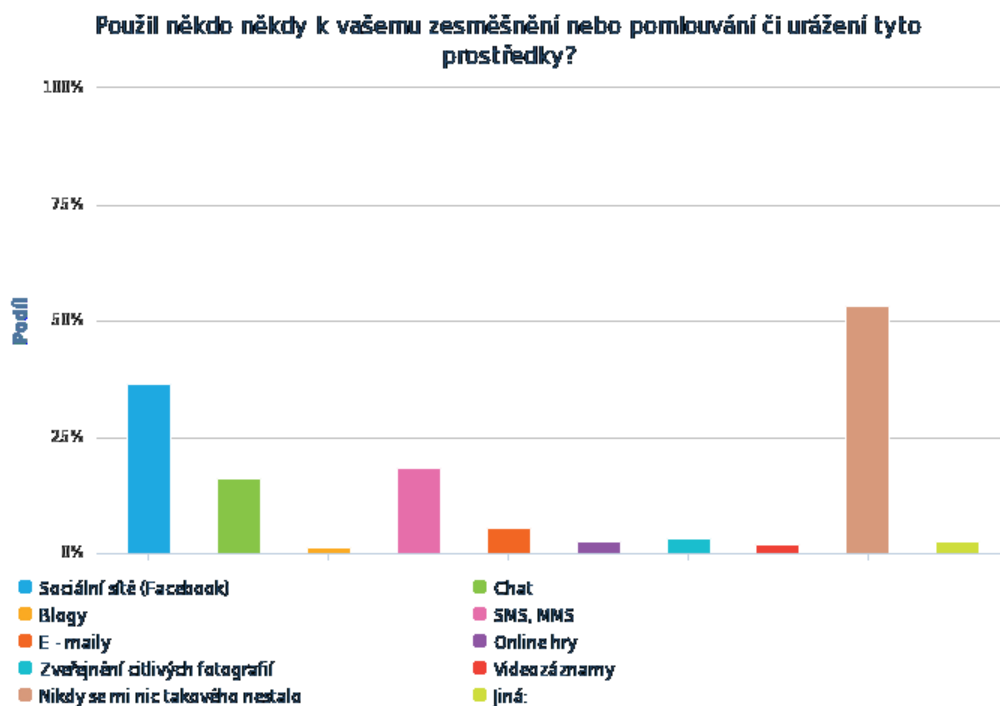
Graf 5: K otázce číslo 11

Otázka číslo 12: Použil někdo někdy k vašemu zesměšnění nebo pomlouvání či urážení tyto prostředky?

Za nejčastěji používaný prostředek, který byl využit k zesměšnění, pomlouvání nebo urážení respondenta, byly označeny sociální sítě (Facebook). Tuto odpověď zvolilo až 54 respondentů. 27 respondentů označilo SMS a MMS a 24 chat. 79 respondentů uvedlo, že se jim nikdy nic takového nestalo.

Tab. 16: Tabulka k otázce číslo 12

Možnosti odpovědi	Responzi	Podíl
● Sociální sítě (Facebook)	54	36,5 %
● Chat	24	16,2 %
● Blogy	2	1,4 %
● SMS, MMS	27	18,2 %
● E - maily	8	5,4 %
● Online hry	4	2,7 %
● Zveřejnění citlivých fotografií	5	3,4 %
● Videozáznamy	3	2,0 %
● Nikdy se mi nic takového nestalo	79	53,4 %
● Jiná:	4	2,7 %

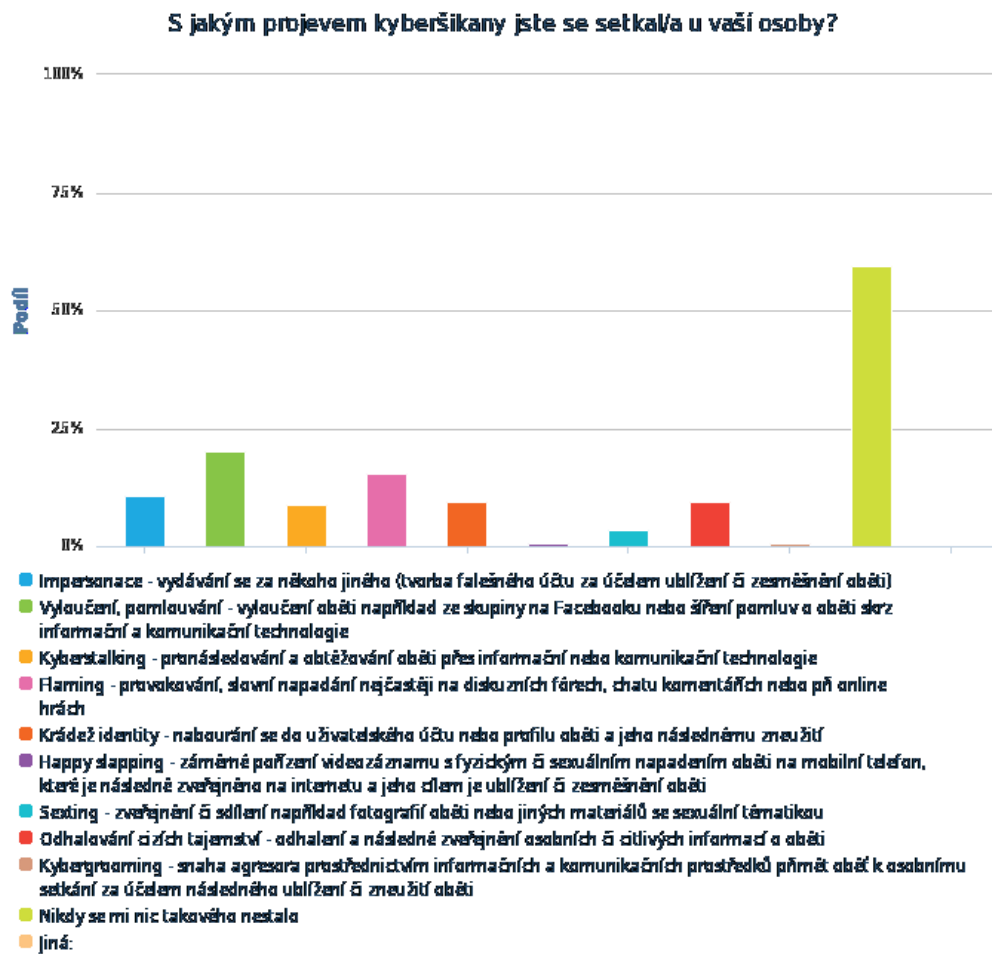
Graf 6: K otázce číslo 12

Otázka číslo 13: S jakým projevem kyberšikany jste se setkal/a u vaší osoby?

Nejčastěji se respondenti setkali u své osoby s projevem kyberšikany ve formě pomlouvání, které se šíří přes skrz informační a komunikační technologie a vyloučení například ze skupiny na Facebooku. Tuto odpověď zvolilo 30 respondentů. 88 respondentů uvedlo, že se jim nikdy nic takového nestalo.

Tab. 17: Tabulka k otázce číslo 13

Možnosti odpovědí	Responzi	Podíl
● Impersonace - vydávání se za někoho jiného (tvorba falešného účtu za účelem ublížení či zesměšnění oběti)	16	10,8 %
● Vyloučení, pomlouvání - vyloučení oběti například ze skupiny na Facebooku nebo šíření pomluv o oběti skrz informační a komunikační technologie	30	20,3 %
● Kyberstalking - pronásledování a obtěžování oběti přes informační nebo komunikační technologie	13	8,8 %
● Flaming - provokování, slovní napadání nejčastěji na diskuzních fórech, chatu komentářích nebo při online hrách	23	15,5 %
● Krádež identity - nabourání se do uživatelského účtu nebo profilu oběti a jeho následnému zneužití	14	9,5 %
● Happy slapping - záměrné pořízení videozáznamu s fyzickým či sexuálním napadením oběti na mobilní telefon, které je následně zveřejněno na internetu a jeho cílem je ublížení či zesměšnění oběti	1	0,7 %
● Sexting - zveřejnění či sdílení například fotografií oběti nebo jiných materiálů se sexuální tematikou	5	3,4 %
● Odhalování cizích tajemství - odhalení a následné zveřejnění osobních či citlivých informací o oběti	14	9,5 %
● Kybergrooming - snaha agresora prostřednictvím informačních a komunikačních prostředků přimět oběť k osobnímu setkání za účelem následného ublížení či zneužití oběti	1	0,7 %
● Nikdy se mi nic takového nestalo	88	59,5 %
● Jiná:	0	0 %

Graf 7: K otázce číslo 13

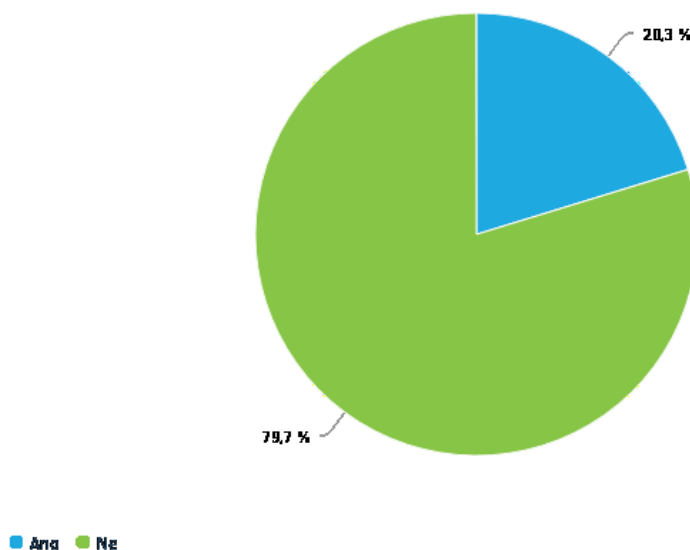
Otázka číslo 15: Urážel/a nebo jste někdy někoho zesměšnil/a přes internet nebo mobilní telefon?

30 respondentů ze 148 odpovědělo na otázku, jestli někdy někoho uráželi či zesměšnili přes internet nebo mobilní telefon, ano. Jednoznačně větší část respondentů (118 respondentů) uvedlo odpověď ne.

Tab. 18: Tabulka k otázce číslo 15

Možnosti odpovědi	Responzí	Podíl
• Ano	30	20,3 %
• Ne	118	79,7 %

Urážel/a nebo jste někdy někoho zesměšnil/a přes internet nebo mobilní telefon?

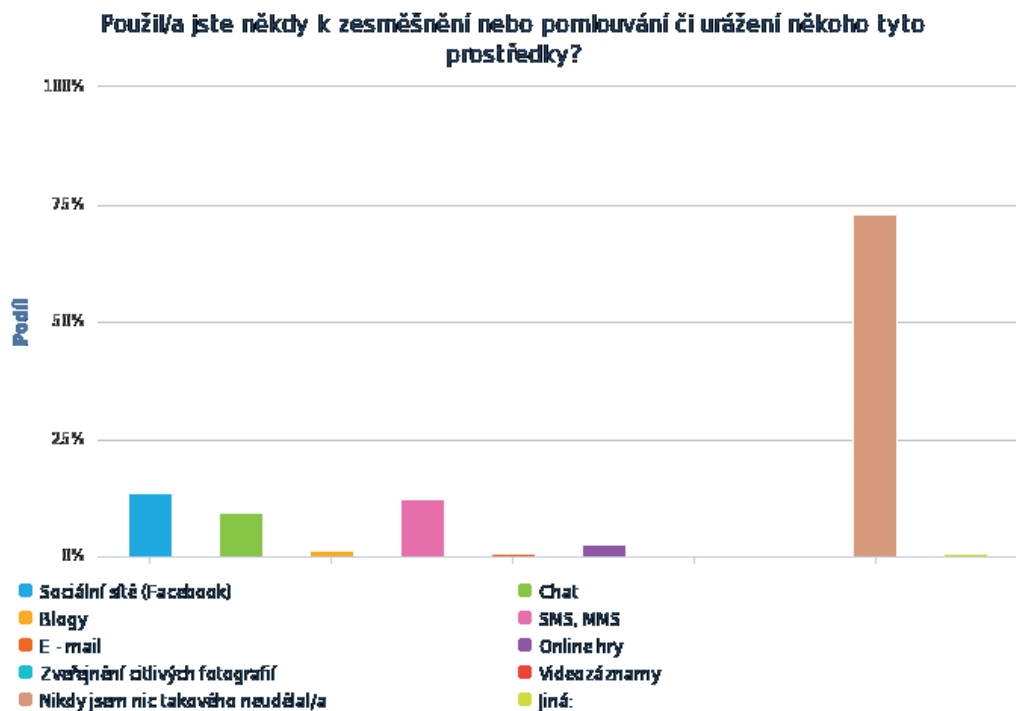
Graf 8: K otázce číslo 15

Otázka číslo 16: Použil/a jste někdy k zesměšnění nebo pomlouvání či urážení někoho tyto prostředky?

Nejčastěji používaným prostředkem, který respondenti použili k zesměšnění, pomlouvání nebo urážení někoho jiného, jsou sociální sítě (Facebook). Tuto odpověď uvedlo 20 respondentů. Jako další uvedli respondenti SMS, MMS (18 respondentů). Naopak 108 respondentů nikdy nic takového neudělalo.

Tab. 19: Tabulka k otázce číslo 16

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
● Sociální sítě (Facebook)	20	13,5 %
● Chat	14	9,5 %
● Blogy	2	1,4 %
● SMS, MMS	18	12,2 %
● E - mail	1	0,7 %
● Online hry	4	2,7 %
● Zveřejnění citlivých fotografií	0	0 %
● Videozáznamy	0	0 %
● Nikdy jsem nic takového neudělal/a	108	73,0 %
● Jiná:	1	0,7 %

Graf 9: K otázce číslo 16

Otázka číslo 17: Použil/a jste někdy k zesměšnění nebo pomlouvání či urážení někoho tyto způsoby kyberšikany?

Nejčastěji respondenti (12 respondentů) k zesměšnění, pomlouvání či urážení druhé osoby použili flaming, který se projevuje provokováním a slovním napadáním nejčastěji na diskuzních fórech, chatu, komentářích nebo při online hrách. 10 respondentů použilo vyloučení a pomlouvání. 123 respondentů uvedlo, že nikdy nic podobného neudělalo.

Tab. 20: Tabulka k otázce číslo 17

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
● Impersonace - vydávání se za někoho jiného (tvorba falešného účtu za účelem ublížení či zesměšnění oběti)	5	3,4 %
● Vyloučení, pomlouvání - vyloučení oběti například ze skupiny na Facebooku nebo šíření pomluv o oběti skrz informační a komunikační technologie	10	6,8 %
● Kyberstalking - pronásledování a obtěžování oběti přes informační nebo komunikační technologie	2	1,4 %
● Flaming - provokování, slovní napadání nejčastěji na diskuzních fórech, chatu komentářích nebo při online hrách	12	8,1 %
● Krádež identity - nabourání se do uživatelského účtu nebo profilu oběti a jeho následnému zneužití	1	0,7 %
● Happy slapping - záměrné pořízení videozáznamu s fyzickým či sexuálním napadením oběti na mobilní telefon, které je následně zveřejněno na internetu a jeho cílem je ublížení či zesměšnění oběti	1	0,7 %
● Odhalování cizích tajemství - odhalení a následné zveřejnění osobních či citlivých informací o oběti	3	2,0 %
● Kybergrooming - snaha agresora prostřednictvím informačních a komunikačních prostředků přimět oběť k osobnímu setkání za účelem následného ublížení či zneužití oběti	0	0 %
● Sexting - zveřejnění či sdílení například fotografií oběti nebo jiných materiálů se sexuální tematikou	1	0,7 %
● Nikdy jsem nic takového neudělal/a	123	83,1 %
● Jiná:	0	0 %

Graf 10: K otázce číslo 17

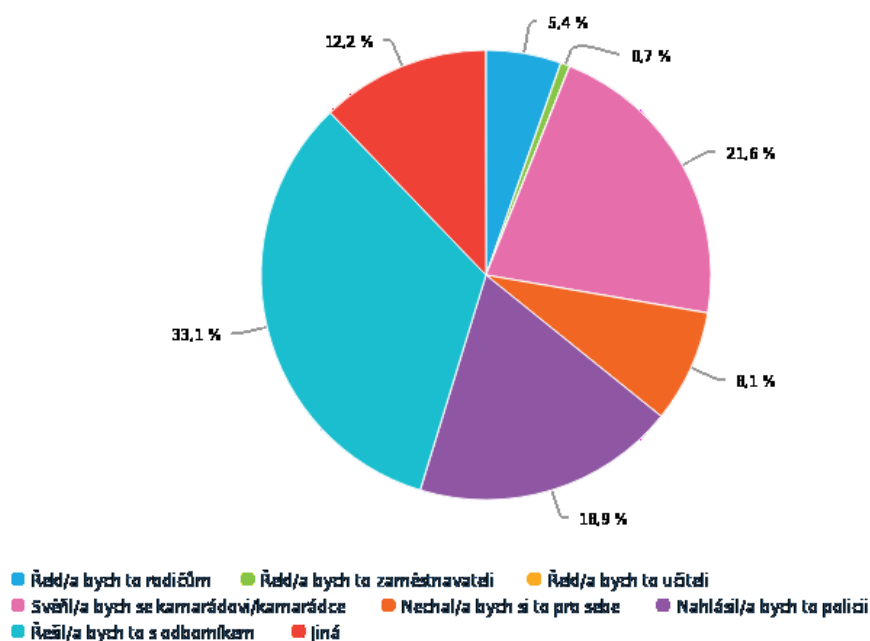
Otázka číslo 18: Pokud byste se s kyberšikanou někdy setkali, jak byste to řešili?

Pokud by se respondenti setkali s kyberšikanou, tak nejvíce z nich (49 respondentů) by kyberšikanu řešili s odborníkem. 32 respondentů by se svěřilo kamarádce či kamarádovi a 28 nahlásilo policii. 18 respondentů zvolilo odpověď jiná.

Tab. 21: Tabulka k otázce číslo 18

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
• Řekl/a bych to rodičům	8	5,4 %
• Řekl/a bych to zaměstnavateli	1	0,7 %
• Řekl/a bych to učitelí	0	0 %
• Svěřil/a bych se kamarádovi/kamarádce	32	21,6 %
• Nechal/a bych si to pro sebe	12	8,1 %
• Nahlásil/a bych to policii	28	18,9 %
• Řešil/a bych to s odborníkem	49	33,1 %
• Jiná	18	12,2 %

Pokud byste se s kyberšikanou někdy setkali, jak byste to řešili?

Graf 11: K otázce číslo 18

7 SHRUTÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ PRO VEŘEJNOST

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že většina respondentů napříč všemi věkovými kategoriemi se s pojmem kyberšikana již setkala a to nejčastěji v médiích. Tato odpověď byla předem očekávána, protože se aktuálně na internetu vyskytla nebezpečná hra s názvem Modrá velryba, která nabádá děti a mládež k plnění různých úkolů, které vedou k sebepoškozování či sebevraždě. Zpráva o této hře se v posledních dnech šířila médii a je možné, že tato médii velmi řešená problematika, mohla ovlivnit výsledky dotazníkového šetření. Respondenti si myslí, že nejčastěji se mohou s kyberšikanou setkat na sociálních sítích například Facebooku. Dle mého názoru tuto odpověď zvolila většina respondentů, protože sociální sítě v dnešní době vládnu světu, nabízí mnoho možností od chatu až po sdílení příspěvků a různých fotografií či videí a především je většina populace intenzivně využívá.

Co se týká samotné rozšířenosti kyberšikany mezi veřejností, tak ze 148 respondentů se 15 z nich stalo obětí kyberšikany. To lze vzhledem k celkovému počtu respondentů považovat za poměrně vysoké číslo a znamená to, že cca každý 10 respondent, který vyplnil tento dotazník, se stal obětí kyberšikany. Další respondenti se s kyberšikanou setkali například u své spolužačky, spolužáka, kamaráda, kamarádky, spolupracovníka, spolupracovnice nebo u svého dítěte. Nejčastěji se respondenti setkali s kyberšikanou u své osoby prostřednictvím sociálních sítí nebo chatu a to formou vyloučení z nějaké skupiny, pomluv nebo flamingu. Ačkoliv se může zdát, že pomluvy, slovní urážení skrz internet nebo vyloučení ze skupiny na Facebooku, nejsou pro jedince nebezpečné. Nemusí to být zcela pravda, protože vyloučení ze skupiny, kde to vidí mnoho dalších členů skupiny či urážky, které si na internetu mohou přecíst ostatní uživatelé a dokonce se i k urážení připojit, mohou v jedinci vyvolat pocity ponížení či zoufalství a ranit ho především po psychické stránce. Respondenti se také přiznali, že naopak i oni sami někoho prostřednictvím mobilního telefonu nebo internetu uráželi, zesměšňovali nebo pomlouvali.

Z dotazníkového šetření vyplývá, že problematika kyberšikany se objevuje i mezi veřejností napříč různými věkovými kategoriemi. Dle mého názoru je tomu tak, protože pro mnoho lidí je mnohem jednodušší sáhnout po mobilním telefonu nebo zasednou k počítači a napadnout někoho prostřednictvím těchto ICT, za které se mohou schovat. Většina agresorů by si v reálném životě ani nedovolila to, co si dovolí prostřednictvím moderních ICT. Moderní komunikační a informační technologie nám dávají velkou moc, kterou však někteří nedokážou využít správným směrem.

8 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ PRO ŽÁKY ZŠ/SŠ

Analýza pomocí dotazníkového šetření probíhala na základní a střední škole, které se nachází ve městě Zlín. Měření pomocí dotazníkového šetření bylo uskutečněno ve Zlíně v rozmezí od 5. 4. 2017 do 12. 4. 2017, kdy byly dotazníky v tištěné formě rozdány mezi žáky druhého stupně zvolené základní školy a studenty zvolené střední školy, kteří sloužili jako cílová skupina, na kterou byl dotazník zaměřen. Cílem dotazníkového šetření bylo především zjistit, jak moc je kyberšikana mezi žáky ZŠ a studenty SŠ rozšířená a zda se vůbec s tímto pojmem setkali. Otázky dotazníku byly formulovány co nejjednodušeji, aby jim byl schopen porozumět nejen student střední školy, ale i například žák šesté třídy.

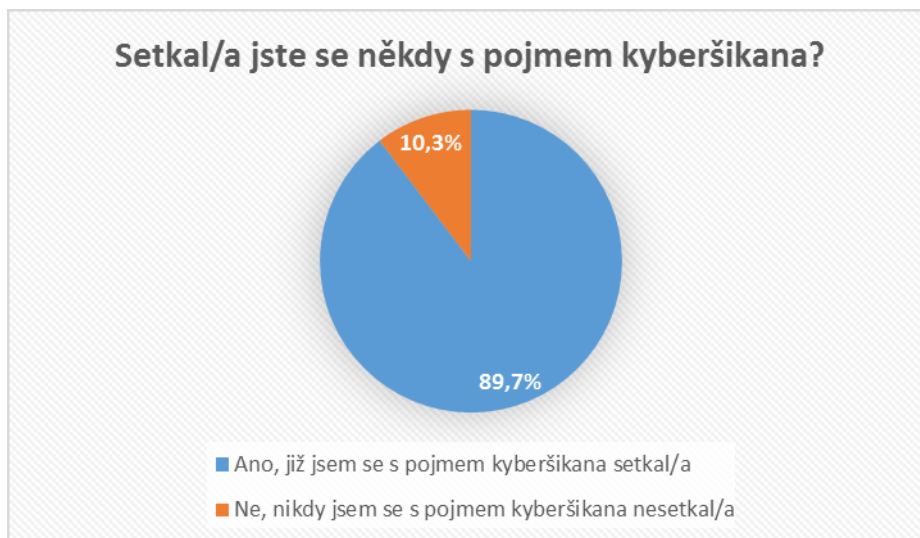
Sběr dat pro následné vypracování a analýzu dotazníku probíhal v rozmezí jednoho týdnu. Dotazníky byly sesbírány dne 19. 4. 2017, přičemž bylo celkem vytisknuto a následně rozdáno 140 dotazníků. Správně vyplněno a vráceno bylo 116 dotazníků, což tvoří celkovou návratnost 83%. Konečné vyhodnocení dotazníků proběhlo v prostředí tabulkového procesoru Microsoft Excel, kde byly tvořeny nejen tabulky, ale i grafy. V Excelu byly vytvořeny tři sešity, kde první sešit obsahuje tabulkové a grafické vyhodnocení celkově pro ZŠ a SŠ a další dva sešity obsahují tabulkové vyhodnocení zvlášť pro ZŠ a zvlášť pro SŠ. Excel bude přiložen v přílohách na CD. V této diplomové práci budou uvedeny jen grafy ke klíčovým otázkám a grafy k ostatním zbylým otázkám budou k nahlédnutí v příloze.

Otázka číslo 4: Setkal/a jste se někdy s pojmem kyberšikana?

Na otázku jestli se respondenti (žáci ZŠ a studenti SŠ) setkali s pojmem kyberšikana, odpovědělo 104 respondentů ano, již jsem se s pojmem kyberšikana setkal/a. To je až 89,7%. Ne, nikdy jsem se s pojmem kyberšikana neseťkal/a, odpovědělo pouze 12 respondentů (10,3%).

Tab. 22: Tabulka k otázce číslo 4 ZŠ/SŠ

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano, již jsem se s pojmem kyberšikana setkal/a	104	89,7%
Ne, nikdy jsem se s pojmem kyberšikana neseťkal/a	12	10,3%

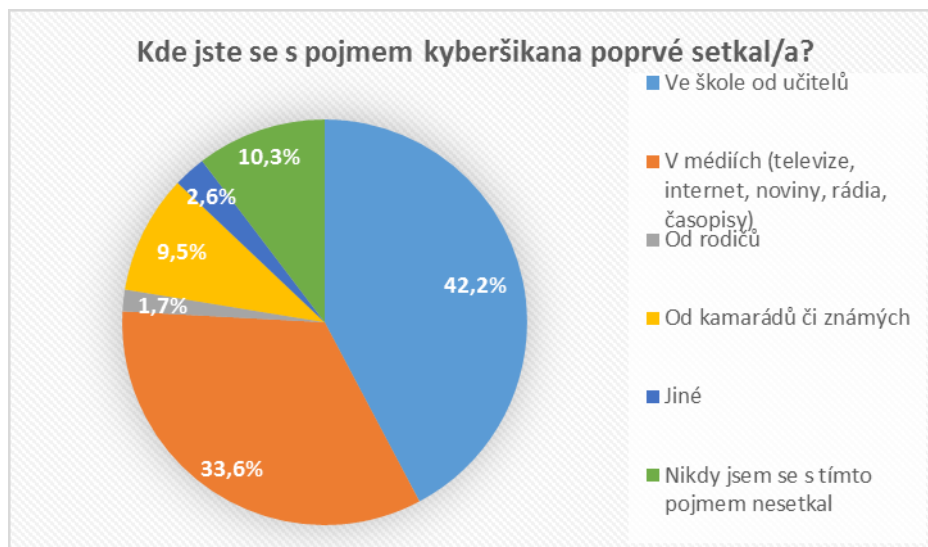
Graf 12: K otázce číslo 4 ZŠ/SŠ

Otázka číslo 5: Kde jste se s pojmem kyberšikana poprvé setkal/a?

V otázce jejímž cílem je zjistit, kde se respondenti poprvé s pojmem kyberšikana setkali, uvedlo 49 respondentů odpověď ve škole od učitelů. 39 respondentů zvolilo odpověď v médiích a 11 od kamarádů a známých. Nejméně respondentů (2 respondenti) odpovědělo, že se s pojmem kyberšikana setkali od rodičů. 12 respondentů se s tímto pojmem nikdy nesetkalo.

Tab. 23: Tabulka k otázce číslo 5 ZŠ/SŠ

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ve škole od učitelů	49	42,2%
V médiích (televize, internet, noviny, rádia, časopisy)	39	33,6%
Od rodičů	2	1,7%
Od kamarádů či známých	11	9,5%
Jiné	3	2,6%
Nikdy jsem se s tímto pojmem nesetkal	12	10,3%

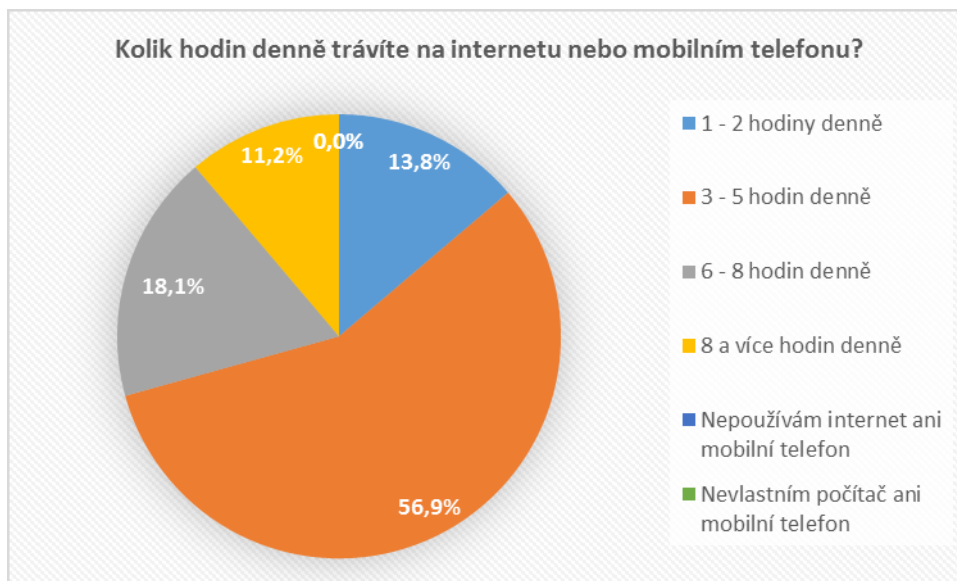
Graf 13: K otázce číslo 5 ZŠ/SŠ

Otázka číslo 6: Kolik hodin denně trávíte na internetu nebo mobilní telefonu?

Nejvíce respondentů uvedlo, že na internetu nebo mobilním telefonu tráví 3 -5 hodin denně. Tuto možnost zvolila více jak polovina respondentů (66 respondentů). 21 respondentů tráví na internetu nebo mobilním telefonu 6 – 8 hodin denně a 13 respondentů 8 a více hodin denně. 1- 2 hodiny denně tráví na internetu nebo mobilním telefonu 16 respondentů. Žádný z respondentů neuvedl možnosti, že nepoužívají internet ani mobilní telefon nebo nevlastní internet ani mobilní telefon.

Tab. 24: Tabulka k otázce číslo 6 ZŠ/SŠ

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
1 - 2 hodiny denně	16	13,8%
3 - 5 hodin denně	66	56,9%
6 - 8 hodin denně	21	18,1%
8 a více hodin denně	13	11,2%
Nepoužívám internet ani mobilní telefon	0	0,0%
Nevlastním počítač ani mobilní telefon	0	0,0%

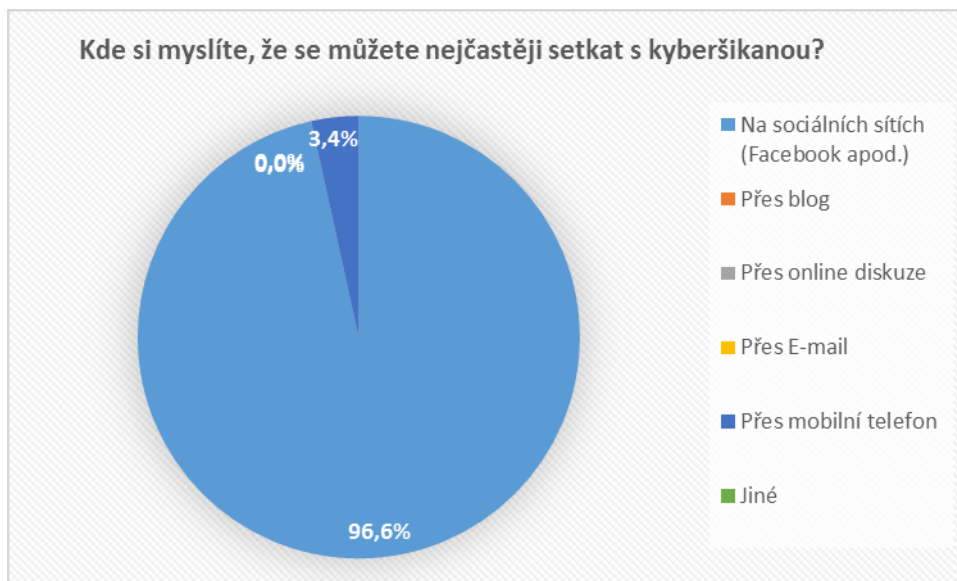
Graf 14: K otázce číslo 6 ZŠ/SŠ

Otázka číslo 9: Kde si myslíte, že se můžete nejčastěji setkat s kyberšikanou?

U otázky číslo 9 se téměř všichni respondenti (112 respondentů) svou odpovědí shodli, že nejčastěji je možné se setkat s kyberšikanou na sociálních sítích. Pouze 4 respondenti uvedli odpověď přes mobilní telefon.

Tab. 25: Tabulka k otázce číslo 9 ZŠ/SŠ

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Na sociálních sítích (Facebook apod.)	112	96,6%
Přes blog	0	0,0%
Přes online diskuze	0	0,0%
Přes E-mail	0	0,0%
Přes mobilní telefon	4	3,4%
Jiné	0	0,0%

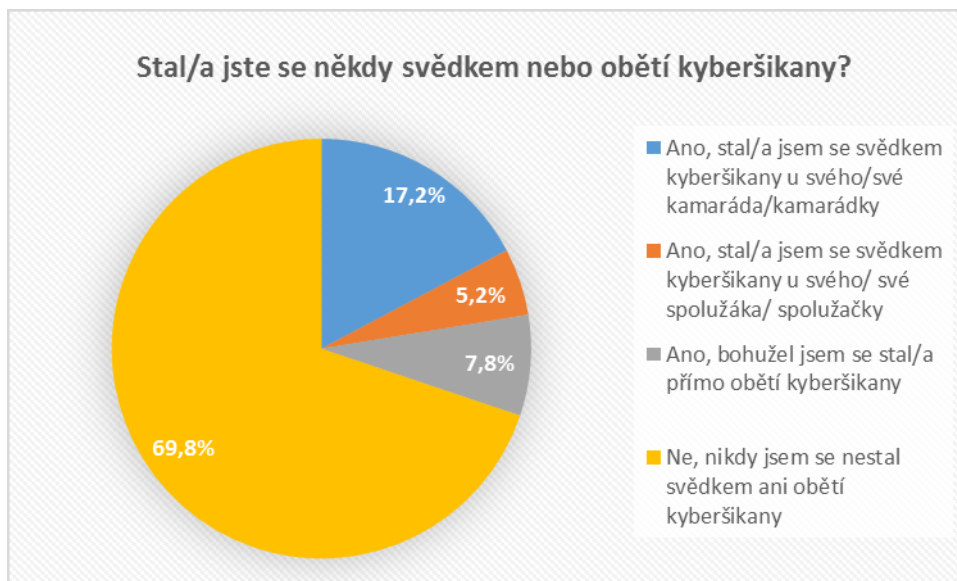
Graf 15: K otázce číslo 9 ZŠ/SŠ

Otázka číslo 10: Stal/a jste se někdy svědkem nebo obětí kyberšikany?

Nejvíce respondentů (21 respondentů) uvedlo, že se nikdy nestali svědkem ani obětí kyberšikany. 20 respondentů se stalo svědkem kyberšikany u kamaráda nebo kamarádky a 6 u spolužáka nebo spolužačky. Dokonce 9 respondentů uvedlo, že se stali samotnou obětí kyberšikany.

Tab. 26: Tabulka k otázce číslo 10 ZŠ/SŠ

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano, stal/a jsem se svědkem kyberšikany u svého/své kamaráda/kamarádky	20	17,2%
Ano, stal/a jsem se svědkem kyberšikany u svého/ své spolužáka/ spolužačky	6	5,2%
Ano, bohužel jsem se stal/a přímo obětí kyberšikany	9	7,8%
Ne, nikdy jsem se nestal svědkem ani obětí kyberšikany	81	69,8%

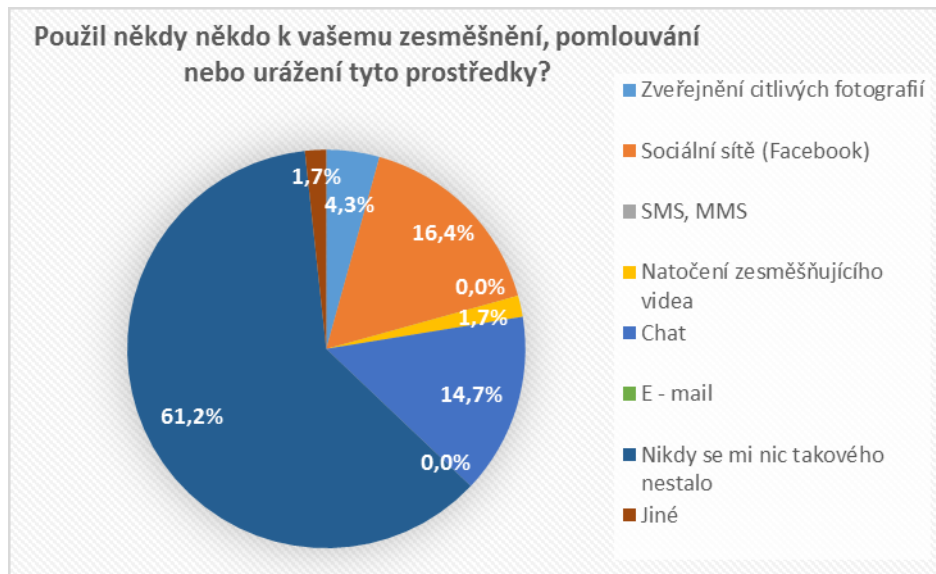
Graf 16: K otázce číslo 10 ZŠ/SŠ

Otázka číslo 11: Použil někdo někdy k vašemu zesměšnění, pomlouvání nebo urážení tyto prostředky?

71 respondentů uvedlo, že se jim nikdy nic takového nestalo. 19 respondentů zvolilo odpověď sociální sítě (Facebook) a 17 chat. Dokonce 5 respondentů označilo odpověď zveřejnění citlivých informací a 2 respondenti natočení zesměšňujícího videa.

Tab. 27: Tabulka k otázce číslo 11 ZŠ/SŠ

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Zveřejnění citlivých fotografií	5	4,3%
Sociální sítě (Facebook)	19	16,4%
SMS, MMS	0	0,0%
Natočení zesměšňujícího videa	2	1,7%
Chat	17	14,7%
E - mail	0	0,0%
Nikdy se mi nic takového nestalo	71	61,2%
Jiné	2	1,7%

Graf 17: K otázce číslo 11 ZŠ/SŠ

Otázka číslo 12: Urážel/a nebo jste někdy někoho zesměšnil/a přes internet nebo mobilní telefon?

Na otázku jestli respondenti někdy někoho uráželi nebo zesměšnila přes internet nebo mobilní telefon, 36 respondentů uvedlo odpověď ano. Naopak 80 respondentů zvolilo odpověď ne.

Tab. 28: Tabulka k otázce číslo 12 ZŠ/SŠ

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano	36	31,0%
Ne	80	69,0%

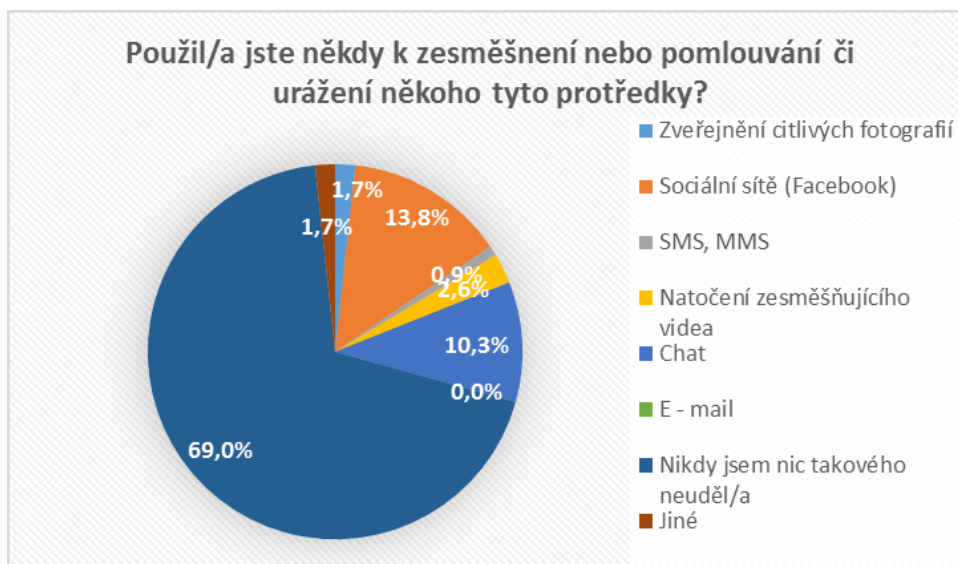
Graf 18: K otázce číslo 12 ZŠ/SŠ

Otázka číslo 13: Použil/a jste někdy k zesměšnění nebo pomlouvání či urážení někoho tyto prostředky?

Nejčastějším prostředkem, který respondenti použili k zesměšnění, pomlouvání nebo urážení druhé osoby jsou sociální sítě (Facebook) Tuto odpověď uvedlo 16 respondentů. 12 respondentů uvedlo chat. Dokonce 2 respondenti zvolili zveřejnění citlivých fotografií a 3 natočení zesměšňujícího videa. Možnost nikdy jsem nic takového neudělal/a zvolilo až 80 respondentů.

Tab. 29: Tabulka k otázce číslo 13 ZŠ/SŠ

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Zveřejnění citlivých fotografií	2	1,7%
Sociální sítě (Facebook)	16	13,8%
SMS, MMS	1	0,9%
Natočení zesměšňujícího videa	3	2,6%
Chat	12	10,3%
E - mail	0	0,0%
Nikdy jsem nic takového neuděl/a	80	69,0%
Jiné	2	1,7%

Graf 19: K otázce číslo 13 ZŠ/SŠ

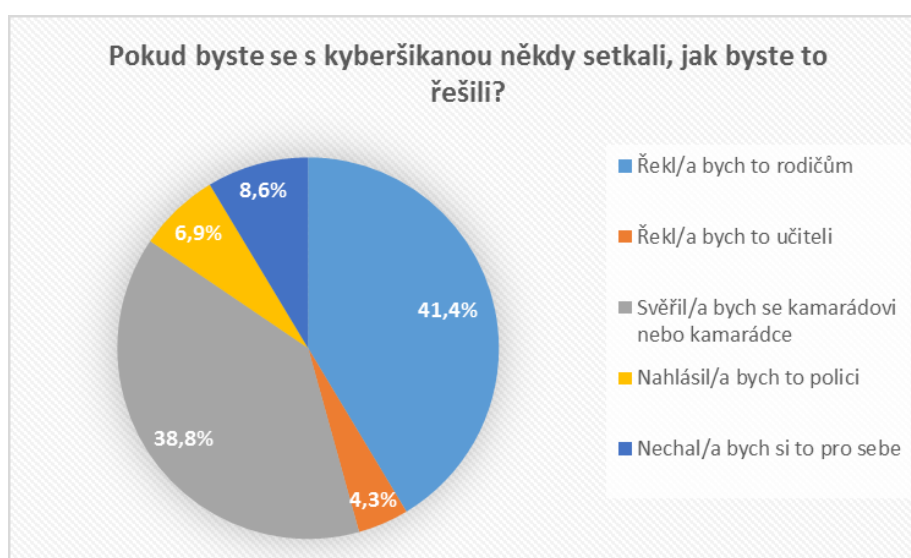
Otázka číslo 14: Pokud byste se s kyberšikanou někdy setkali, jak byste to řešili?

Nejvíce respondentů (48 respondentů) by setkání s kyberšikanou řešili tak, že by to řekli rodičům. 45 respondentů by se svěřilo kamarádovi nebo kamarádce a 8 nahlásilo policii.

Pouze pět respondentů by o tom řeklo svému učiteli. 10 respondentů by si to nechalo pro sebe.

Tab. 30: Tabulka k otázce číslo 14 ZŠ/SS

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Řekl/a bych to rodičům	48	41,4%
Řekl/a bych to učiteli	5	4,3%
Svěřil/a bych se kamarádovi nebo kamarádce	45	38,8%
Nahlásil/a bych to polici	8	6,9%
Nechal/a bych si to pro sebe	10	8,6%

Graf 20: K otázce číslo 14 ZŠ/SS

9 SHRUTÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ PRO ZŠ/SŠ

Cílem dotazníkového šetření bylo především zjistit, jak moc je kyberšikana mezi žáky ZŠ a studenty SŠ rozšířená a zda se žáci s tímto pojmem vůbec setkali. Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že žáci ZŠ a studenti SŠ jsou s pojmem kyberšikany obeznámeni. Ze 116 dotazovaných se 89, 7% s tímto pojmem již setkalo. Nejvíce respondentů se s tímto pojmem setkalo ve škole od učitelů, což je dobře. Právě učitelé by měli do výuky zahrnout i tuto problematiku, která se působením dnešní doby a stále se zlepšujícími ICT, stává čím dál častějším problémem především mezi mládeží. Učitelé by měli obeznámit žáky a studenty s riziky, které jim na internetu mohou hrozit a seznámit je s preventivními opatřeními. Naopak pouze 2 respondenti se s tímto pojmem setkali od rodičů. Dle mého názoru by rodiče taktéž měli své děti informovat o této problematice a řešit s nimi rizika spojená s používáním internetu.

Z dotazníkového šetření je zřejmé, že děti a mladiství tráví na mobilních telefonech či internetu spoustu svého volného času. Nejčastější odpověď žáků a studentů na otázku kolik stráví na internetu času, bylo 3 – 5 hodin denně, ale našli se i takový, kteří na internetu či mobilním telefonu stráví více než 8 hodin denně. Z mého pohledu je představa strávit tolik času na internetu či mobilním telefonu odstrašující. Žáci a studenti by měli využívat svůj volný čas jiným způsobem, věnovat se například nějakému svému koníčku, sportovat a neprosedět celý den doma u počítače. Čím více děti času na internetu tráví, tím pravděpodobněji se mohou stát obětí kyberšikany. Ovšem kyberšikana a její další projevy není to jediné, co děti může ohrozit. Děti velmi často propadnou virtuálnímu světu natolik, že je pro ně důležitější než svět reálný, dávají mu větší váhu, stávají se na svém virtuálním životě závislími, přibývá obézních dětí, také přibývá dětí, které mají problémy s páteří apod. Všechny tyto problémy mohou být zapříčiněné tím, že děti na internetu a mobilních telefonech tráví příliš mnoho času.

Co se týká samotné rozšířenosti kyberšikany, tak žáci ZŠ i studenti SŠ se s kyberšikanou setkali nejenom jako svědci u svého kamaráda, kamarádky či spolužáka, spolužačky, ale 9 (3 žáci ZŠ, 6 studenti SŠ) z dotazovaných i jako oběti kyberšikany. S urážením, pomlouváním nebo zesměšňováním se žáci a studenti setkali především na sociálních sítích nebo prostřednictvím chatu. Žáci i studenti se přiznali, že naopak i oni uráželi někoho především prostřednictvím sociálních sítí nebo chatu. Z toho vyplývá, že se kyberšikana mezi žáky a studenty vyskytuje a je potřeba této problematice věnovat dostatek pozornosti a snažit se

eliminovat její rizika. Pozastavila jsem se nad odpovědí jednoho z dotazovaných, který v polootevřené otázce uvedl, že si ze sebe dělají normálně navzájem srandu a nikdy to nikomu nevadilo. Kyberšikana může začít pouze nevinným žertem, ale tato sranda může časem vyústit do mnohem závažnějších situací. Může se stát, že takovým nevinným žertem mohou nakonec žáci jedinci velmi ublížit a velice ho ranit.

Patrně velké množství dotazovaných by se s tím, kdyby řešili kyberšikanu, svěřili rodičům. Ostatní z dotazovaných by se svěřili kamarádovi či kamarádce, nahlásili to policii nebo nejméně z dotazovaných by o tom řekli svému učiteli. Neočekávala jsem, že pouze 5 z respondentů by se s kyberšikanou svěřili svému učiteli. Očekávala jsem, že nejčastěji by se studenti s tímto problémem obrátili na rodiče nebo právě na učitele. Také se objevila odpověď, že by si to žáci či studenti nechali pouze pro sebe a nikomu se s tím nesvěřili. Dle mého názoru je toto ta nejhorší z možností, protože potom už může být pozdě.

10 PREVENCE KYBERŠIKANY - DOPORUČENÍ

Kyberšikana je považována za fenomén dnešní doby, způsobený především nekonečnými možnostmi, které nejen virtuální svět, ale i různé moderní informační a komunikační technologie nabízí. Na jednu stranu mají ICT mnoho pozitiv a jsou považovány za velký pokrok dnešní doby, převážně díky tomu, že svým uživatelům dokáží mnohé zjednodušit. Na druhou stranu jejich využívání nesprávným způsobem sebou může nést i značná rizika.

Téměř většina lidí všech věkových kategorií moderní ICT využívá. Právě tyto moderní komunikační a informační technologie propůjčují kyberšikaně její specifika, mezi která patří například anonymita a možnost útoku v jakoukoliv dobu a z jakéhokoliv místa. S kyberšikanou se můžeme setkat kdekoliv a u kohokoliv, nejčastěji však je tato problematika řešena mezi mladistvými, kteří často nedokáží zhodnotit důsledky svého počínání. Kyberšikana patří k aktuálním a nebezpečným tématům dnešní doby a je velmi důležité se jí zabývat a především věnovat pozornost prevenci, protože kyberšikana může oběť dovést v extrémním případě k sebepoškození nebo i k sebevraždě. I když 100% způsob ochrany proti kyberšikaně je zcela nemožný, můžeme různými postupy, pravidly a kroky její rizika značně eliminovat.

10.1 Doporučení pro školy

1. Preventivní programy

Každá škola by měla mít vypracovaný preventivní program, který by měl mít výchovně vzdělávací charakter a zároveň by měl žáky vést ke zdravému životnímu stylu, rozvíjet jejich sociálně komunikační dovednosti či učit je správnému chování. V rámci školního preventivního programu mohou být do výuky začleněny různé témata například týkající se kyberšikany a řešení její problematiky. Do školního preventivního programu by měly být zapojeni nejen žáci a pedagogové, ale i rodiče dětí. Tvorbu školního preventivního programu má na starosti metodik prevence. [33]

2. Besedy a přednášky

Škola také může v rámci preventivního opatření a osvěty žáků zajistit pro své žáky různé besedy nebo přednášky zaměřené na bezpečné používání internetu a dalších ICT. Takové přednášky a besedy například pořádá Linka bezpečí skrze svůj projekt Linka bezpečí ve vaší třídě. Na problematiku kyberšikany nabízí školám téma „Já a svět počítačů“, které je určeno

pro děti 3. až 5. ročníku ZŠ a „Já a virtuální svět“ určené pro děti 6. až 9. ročníku. [16, 34, 35]

3. Školení pro učitele

Škola má možnost své zaměstnance posílat na školení zaměřené na různá témata. Pokud mají pedagogičtí pracovníci se svými žáky řešit problematiku kyberšikany, je velmi důležité, aby i oni byli vhodným způsobem proškoleni na téma této problematiky. Školení pedagogických pracovníků je nutné nejen z hlediska prevence, ale i kdyby se například kyberšikana ve škole objevila, aby znali její možná rizika, dokázali vnímat varovné signály a v případě jejího řešení jednat správným způsobem. [16]

4. Zajistit učebny informatiky

Škola by měla mít vhodným způsobem zajištěné počítače, na kterých probíhá výuka informatiky. Nainstalovat vhodný software, díky kterému může vyučující vidět, co právě žák na počítači dělá, automatické zablokování přístupu na nežádoucí webové stránky či úplně zakázat přístup v hodině informatiky žákům na internet a tento přístup povolit jen v případě, že by žáci k výuce potřebovali vyhledávat informace pomocí internetu. [16]

10.2 Doporučení pro učitele

1. Seznámit s pojmem kyberšikana a s bezpečným používáním internetu své žáky

Učitel by měl své žáky především seznámit s pojmem kyberšikana a bezpečným používáním internetu. Zaměřit se především na rizika, která jsou s kyberšikanou a používáním internetu či jiných ICT spojena. Učitelé informatiky by měli první hodinu věnovat právě bezpečnému používání internetu a dalších ICT. Probrat s žáky, jak se mají v kyberprostoru chovat a vystupovat. Seznámit je s pravidly bezpečného hesla a hlavně vést je k tomu, že pokud se s kyberšikanou nebo jakýmkoliv jiným jejím projevem setkají, měli by se vždy svěřit rodiči nebo svému učiteli. [16]

2. Informovat se a stále se vzdělávat

I učitelé by se měli skrz problematiku kyberšikany nadále vzdělávat, jít s dobou a zajímat se o aktuální možná rizika, která žákům na internetu mohou hrozit. K cestě vzdělávání mohou využít různých školení a přednášek na toto téma nebo i mnoho volně dostupných materiálů. Například Saferinternet.cz pro pedagogické pracovníky poskytuje akreditované vzdělávací programy a také nabízí ke stažení různé výukové materiály nebo brožury. [16, 36]

3. Snažit se ve třídním kolektivu zajistit pozitivní klima a kladné vztahy

Velmi důležitou prevencí je i udržovat pozitivní vztahy mezi žáky ve třídě. Kyberšikana může souviset i se vztahy ve skupině. Proto by se měl učitel snažit, aby tyto vztahy ve skupině byly kladné a pozitivní. Dávat svým žákům pozitivní vzory a vést je ke slušnému chování a naučit je, že pomsta není řešení. [16]

4. Věnovat svým žákům pozornost

Učitel by měl svým žákům věnovat pozornost, sledovat vztahy ve třídě. Pozorovat zda někdo není z kolektivu vyřazený, vnímat různé varovné signály, které může žák vysílat jako volání o pomoc. Uspořádat třídnickou hodinu, kde může s žáky řešit a rozebírat různé problémy, vytvořit pro své žáky například sociometrický dotazník, vymýšlet různé hry, které mu mohou ledačos napovědět o vztazích v jeho třídě apod. [16]

10.3 Doporučení pro rodiče

1. Informovat se

V rámci prevence ze strany rodičů je velmi důležité se informovat o dané problematice. Rodiče by měli vědět, co to je kyberšikana, znát její projevy, příznaky a také možnosti řešení, když se terčem útoku stane jejich dítě. Například Saferinternet.cz nebo organizace Nebuď obětí zajišťuje i informativní přednášky pro rodiče a Bezpecne-online.cz zas volně ke stažení mnoho materiálů sloužících k prostudování problematiky kyberšikany. [16, 36, 37]

2. Nebát se poradit s odborníkem

Pokud si rodiče neví rady, neměli by se bát poradit s odborníkem, který jim může poskytnout různé důležité informace nebo případně poradit jak mají postupovat v konkrétním případě. Linka bezpečí poskytuje i službu pod názvem Rodičovská linka, na kterou se mohou rodiče se svým dotazem obrátit. [16, 38]

3. Poučit své děti

Rodiče by měli především poučit své děti. Seznámit je se základními pravidly používání internetu a další ICT. Obeznámit je s možnými riziky, s kterými se mohou na internetu setkat a být svým dětem vzorem. [16]

4. Nastavit jasná pravidla

Rodiče by měli také dítěti nastavit jasná pravidla. Nenechávat dítě vysedávat u internetu celý den, ale nastavit mu pravidla. Například časové omezení doby, po kterou může být na internetu nebo pustit dítě na internet až potom, co si splní své povinnosti. [16]

5. Být oporou a ptát se

Rodiče by měli dítěti zajistit pocit bezpečí a důvěry. Dítě by mělo vědět, že se může na své rodiče v jakékoliv situaci obrátit a svěřit se jim. Pokud má dítě s rodiči vybudovanou důvěru, je možné, že se jim i svěří s tím, že ho někdo skrze ICT napadá. Také by se rodiče měli o své dítě zajímat, ptát se jaký mělo den a jak bylo ve škole. [16]

10.4 Doporučení pro uživatele

1. Přemýšlet nad tím, jaké informace o své osobě na internetu zveřejníme

V dnešní době drtivá většina lidí různých věkových kategorií využívá internet a především sociální sítě. Velmi často na různých sociálních sítích o sobě zveřejňují důvěrné informace nebo fotografie, které mohou být následně zneužity. Každý jedinec, který se pohybuje v kyberprostoru a využívá informačních a komunikačních technologií, by si měl dávat pozor na to, jaké informace na internetu či sociálních sítích zveřejňuje. Především by si nejen mladiství, ale každý jedinec měl promyslet, co na internetu zveřejní. Rozhodně by se na internetu nemělo veřejně objevit, kde chodíme na školu, telefonní číslo, e-mail, rodné číslo, adresa, odhalené fotografie nebo aktuální místo, kde se nacházíme apod. Všechny tyto věci mohou být zneužity proti naší osobě jakýmkoliv způsobem. Agresor si nás může lehce najít, někde si na nás počkat, pronásledovat nás nebo si naši fotografii stáhnout a následně s ní vydírat. [16]

2. Nedůvěřovat tomu s kým ve virtuálním světě komunikujeme

Velkým problémem dnešní doby je, že mnoho lidí a především mladistvých utíkají z reálného světa do světa virtuálního. Děti a mladiství tráví mnoho času na sociálních sítích a čím dál častěji se stává, že přiřazují větší váhu vzniklým událostem ve virtuálním světě než tomu, co se děje ve světě reálném. Navazují pomocí sociálních sítí nová přátelství nebo dokonce vztahy. Svěřují se novému virtuálnímu příteli na Facebooku, který shodou náhod má stejné zájmy a chápe všechny jejich problémy. A právě na takové virtuální přátelé je si třeba dávat velký pozor, protože nikdy nemůžeme vědět, kdo se doopravdy na druhé straně ukrývá a za jakým účelem si nás vyhledal. Je opravdu velmi důležité dávat si pozor, s kým skrze sociální

sítě či jiné ICT komunikujeme a především se nikomu nesvěřovat a neposílat o sobě žádné osobní informace nebo citlivé fotografie či videa. [16]

3. Nedomlouvat si schůzky přes internet a jiné ICT

V žádném případě by si neměl jedinec domlouvat přes internet schůzky s neznámým člověkem. Pokud si není jistý, kdo doopravdy sedí na druhé straně, tak by se měl takovým schůzkám vyvarovat. Riziko takových schůzek může být obrovské. Ten, s kým jedinec ve virtuálním světě komunikuje, ho může vylákat ven za účelem nějakého zneužití či napadnutí. Tyto schůzky jsou považovány za velmi nebezpečné. Pokud už má k takové schůzce dojít, je důležité, aby o schůzce a místu, kde se má schůzka uskutečnit, věděl někdo blízko. [16]

4. Používat bezpečné heslo

Mezi preventivní opatření proti kyberšikaně je nutné zařadit i použití bezpečného hesla, které by mělo mít minimálně 8 znaků a skládat se z velkých a malých písmen a číslic. Zvolením vhodného a bezpečného hesla můžeme zabránit jiné osobě dostat se například k našemu účtu na sociální síti či e-mailu nebo mu alespoň proniknutí k našemu účtu znesnadnit. Mezi nevhodná hesla patří například datum narození, vlastní jméno či příjmení, přezdívka nebo jméno domácího mazlíčka. [16]

5. Nikomu své heslo nesvěřovat

V žádném případě bychom neměli nikomu svěřovat své heslo k jakémukoliv účtu, který využíváme ani svému nejlepšímu příteli, protože i ten může naše heslo a následně nějaký z našich účtů zneužít ať už proti nám nebo jiné osobě. Pokud se někdo dostane k našemu účtu například na Facebooku, může pod naším jménem vystupovat a například urážet či jiným způsobem obtěžovat další osobu nebo může informace z našeho účtu zneužít proti nám. [16]

6. Respektovat na internetu ostatní uživatele

Stejně jak ve světě reálném, tak i ve světě virtuálním bychom měli respektovat ostatní uživatele a chovat se k nim takovým způsobem, jakým chceme, aby se oni chovali k nám. Měli bychom se slušně vyjadřovat, nikoho nenapadat či slovně urážet, a pokud bychom se již do nějakého konfliktu dostali, snažit se jej slušně ukončit nebo zcela přerušit konverzaci. [16]

11 ORGANIZACE A CENTRA PREVENCE A POMOCI

V dnešní době jsou zřízena centra a organizace, jejichž posláním je pomoc druhým v tíživých situacích případně při běžných problémech, se kterými si neví rady, bojí se nebo stydí se obrátit o pomoc k někomu blízkému. Tato centra a organizace zaručují anonymitu a důvěrnost vůči jedinci na druhé straně. Existuje velká škála různých center a organizací, na které se může člověk v tíživé situaci obrátit. Také jsou již zřízena přímo centra a organizace prevence a pomoci zaměřena na kyberšikanu či bezpečné používání internetu. Tato centra poskytují pomoc obětem kyberšikany nebo i těm, kteří mají podezření, že se něco takového v jejich okolí děje. Také poskytují pomoc rodičům či pedagogům, kteří se s tímto negativním jevem setkali u svého dítěte nebo žáka. Většinou se tato centra specializují i na prevenci kyberšikany a nabízí i různé výukové materiály nebo osvětu nejen pro děti a mladistvé, ale i pro rodiče a pedagogy v podobě různých besed, školení či přednášek. Také jsou centra a organizace, kde se může jedinec svěřit s jakýmkoliv problémem, který jej trápí, takže se na tato centra a organizace mohou obrátit i s problémem kyberšikany. Několik center a organizací, na které se může jedinec obrátit, pokud se stane obětí nebo svědkem kyberšikany, sextingu, kyberstalkingu, groomingu či jakýchkoliv jiných negativních projevů, s nimiž se může setkat v rámci používání internetu, chytrých mobilních telefonů nebo jakýchkoliv dalších ICT, bude zmíněno v této práci níže.

11.1 Linka bezpečí

Posláním Linky bezpečí je poskytování krizové intervence a poradenství pro klienty z celé České republiky prostřednictvím telefonu na telefonním čísle 116 111, chatu nebo emailu. Výhodou Linky bezpečí je hlavně zajištění anonymity. Volající, který žádá o pomoc nebo se svěruje se svým trápením či problémem konzultantovi, ví, že jeho problém zůstane v naprostém bezpečí a nerozšíří se nikam dále. Také velkou výhodou je, že pokud se jedinec o svém problému bojí mluvit, tak může na Linku bezpečí napsat, a to na email Linky bezpečí nebo komunikovat s konzultantem rovnou v chatu.

Linka bezpečí se zabývá v první řadě poskytováním kvalitní a lehce dostupné pomoci dětem mládeži nebo studujícím do 26 let zdarma a to nejen v nouzi nebo jiné krizové životní situaci, ale i s každodenními starostmi a problémy, s kterými se obávají svěřit nebo si neví rady. Dítěti tak nabízí možnost se svěřit odborníkovi, tedy konzultantovi, který se s ním snaží přijít na různá řešení situace, ve které se právě nachází. Denně na Linku bezpečí volá cca 700 dětí, které nejčastěji řeší vztahy s rodiči, kamarády, partnerské vztahy, problémy s láskou, strach

nebo internet. Linka bezpečí nabízí i pomoc rodičům, pedagogům a ostatním dospělým, kteří si neví rady s nějakým problémem ohledně dítěte nebo mají podezření, že něco s dítětem není v pořádku a to v podobě Rodičovské linky na telefonním čísle 840 111 234. [38, 39]

Dále také Linka bezpečí zajišťuje projekt s názvem Linka bezpečí ve vaší třídě, jehož záměrem je obohacení dětí o konkrétní téma, které si škola předem vybere. Linka bezpečí nabízí i přímo téma „Já a svět počítačů“, které je určeno pro děti 3. až 5. ročníku ZŠ. Zde se děti dozví, na co si mají dávat pozor, když jsou na internetu, na Facebooku nebo chatu. Také jak se mají zachovat v případě, když se něco děje přes počítač a na koho se mohou obrátit s pomocí. Pro děti 6. až 9. ročníku nabízí téma „Já a virtuální svět“, kde se dozví jak se chovat ve světě počítačových her, internetu nebo sociálních sítích. Déle budou seznámeny s pojmem kyberšikana a co mohou udělat pro své bezpečí ve virtuálním světě. [34, 35]

Obr. 3: ukázka webové stránky Linky bezpečí [40]

11.2 Modrá linka

Modrá linka je linka důvěry nejen pro děti a mládež, ale i pro dospělé jedince. Posláním Modré linky je především poradenství a pomoc v tíživých situacích nebo při řešení problémů, na které už člověk sám nestačí a potřebuje se s někým poradit nebo se někomu svěřit. Mezi hlavní pravidla Modré linky patří především důvěrnost a anonymita. Modrá linka nabízí psychologickou poradnu, která je k dispozici každou středu kromě dobu prázdnin od 14: 00 do 18: 00 hodin a nachází se na adrese Anenská 10/10, 602 00 Brno. Dále Modrá linka nabízí pomoc po telefonní lince na čísle 549 241 010 nebo přes mobilní telefon na čísle 608 902 410, také přes skype, e-mail nebo chat. [41]

Obr. 4: Ukázka webové stránky Modré linky [41]

11.3 Národní centrum bezpečnějšího internetu

Jedná se o neziskové nevládní sdružení, které bylo založeno v roce 2007 za účelem přispívat ke zvýšení bezpečnosti při užívání internetu a různých moderních komunikačních a informačních technologií. Hlavním cílem tohoto centra je osvěta uživatelů bezpečného vystupování na internetu a jeho používání. Také se snaží uživatele internetu informovat, jak se mohou bránit před ilegálním a ohrožujícím obsahem v kyberprostoru. Národní centrum bezpečnějšího internetu také podporuje výzkum a různé studium týkající se problematiky bezpečnějšího internetu a to takovým způsobem, že se snaží vytvářet knihovnu výukových a metodických materiálů, které se vztahují především k problematice bezpečné komunikace ve virtuálním prostoru.

NCBI se snaží realizovat projekty, které jsou zaměřené v první řadě na zvyšování povědomí uživatelů o hrozbách internetu a snižování rizik, které s užíváním internetu a moderních komunikačních a informačních prostředků souvisí. Také se snaží bojovat proti ilegálnímu obsahu a zajistit pomoc dětem nebo jejich rodičům, kteří se na internetu ocitli v nesnázích. Dále NCBI realizuje řadu různých projektů, z nichž nejdůležitější a nejznámější jsou Safeinternet.cz a bezpecne-online.cz. a také provozuje různé stránky, týkající se internetu a jeho bezpečného používání, které jsou mezi sebou vzájemně propojeny. [42]

Obr. 5: Ukázka webové stránky NCBI [42]

11.3.1 Saferinternet.cz

Saferinternet.cz patří k projektům Národního centra bezpečnějšího internetu a zabývá se nejen bezpečným používáním internetu, ale nabízí i vzdělávání v oblasti bezpečného používání internetu nejen pro děti, ale i pro seniory. Školám nabízí pro děti preventivní semináře a to již pro žáky od třetích tříd, pro rodiče a veřejnost nabízí osvětové besedy a pro odborníky, mezi které patří například pedagogičtí pracovníci, sociální pracovníci, metodici ICT nebo koordinátoři prevence kriminality, poskytuje akreditované vzdělávací programy. Také nabízí ke stažení různé výukové materiály nebo brožury. [36]

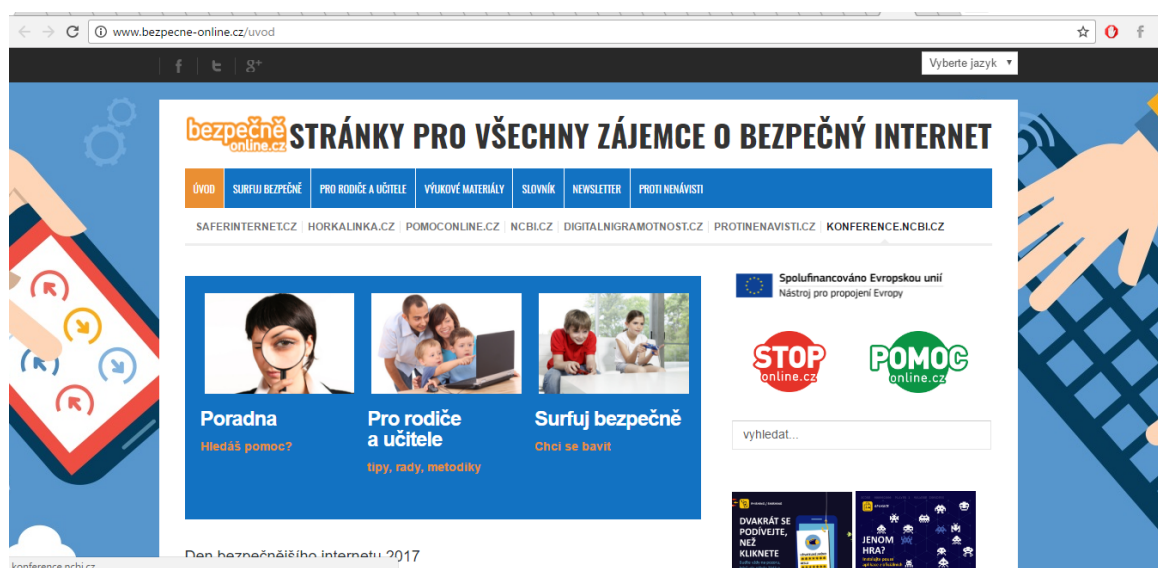

Obr. 6: Ukázka webové stránky Saferinternet.cz [36]

11.3.2 Bezpečne-online.cz

Tento projekt je zaměřený především na děti a dospívající. Cílem tohoto projektu je hlavně podporovat jak u dětí, tak dospívajících bezpečné a správné chování v kyberprostoru a také bezpečné používání internetu a moderních komunikačních a informačních technologií. Kromě osvěty dětí a dospívajících mají webové stránky Bezpecne-online.cz za cíl také poskytnout veškeré informace a základní metodickou podporu rodičům a učitelům.

Bezpecne-online.cz také nabízí ke stažení nemalé množství výukových materiálů, které mohou sloužit jako pomůcky při osvětě mládeže v rámci kyberšikany nebo také pedagogům a rodičům pro nastudování si této problematiky. Dále také nabízí mnoho informačních letáků a brožur, které také mohou přispět k osvětě dětí, mládeže, pedagogů či rodičů. [43]

Obr. 7: Ukázka webové stránky bezpečněonline.cz [44]

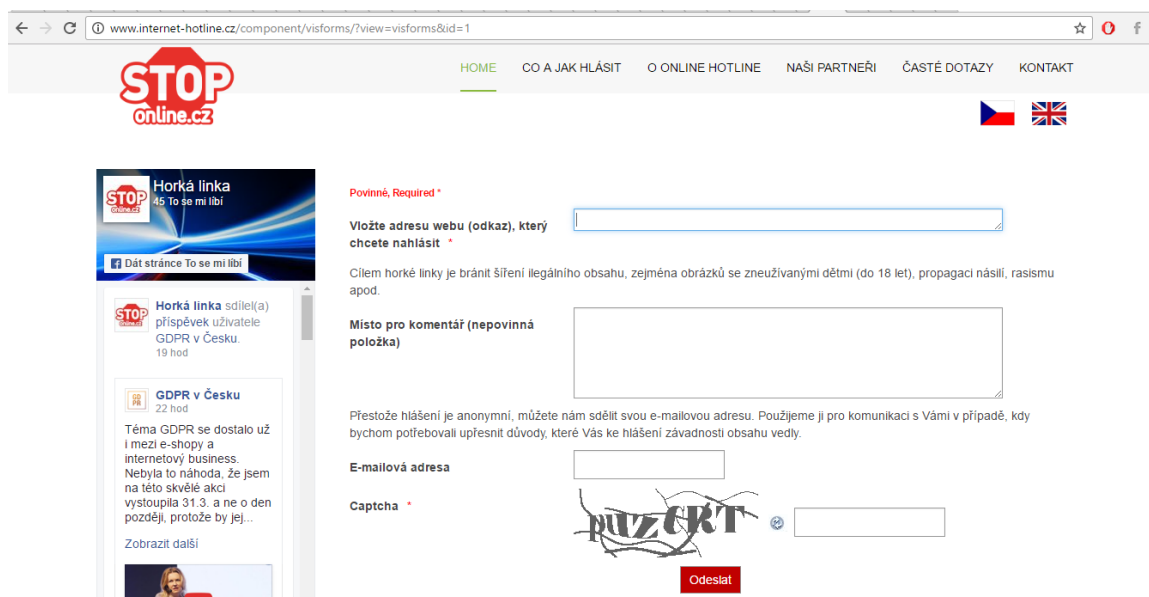
11.3.3 Horká linka

Stejně tak jako předešlé stránky i stránku internet-hotline.cz, tedy Horkou linku provozuje Národní centrum bezpečnějšího internetu. Posláním Horké linky je zamezit šíření nezákonného obsahu na internetu a také zabránit šíření pornografie. [45]

Obr. 8: Ukázka webové stránky internet-hotline.cz [45]

Na stránkách Horké linky je možné nalézt i odkaz na nízkoprahové kontaktní centrum, které se nazývá STOPONLINE a týká se taktéž hlášení nezákonného obsahu na internetu, zejména dětské pornografie nebo kyberšikany, která je páchána na dětech. Hlavním cílem tohoto nízkoprahového centra STOPONLINE je především odstranění nezákonného obsahu z internetu a to v co nejkratší době od oznámení. Nízkoprahové kontaktní centrum STOPONLINE spolupracuje společně s Policií ČR, internet service providery nebo také provozovateli webových stránek. [46]

Obr. 9: Kontaktní formulář [47]

11.3.4 Pomoc online.cz (onlinehelpine.cz)

Další poradenské centrum, které je provozované Národním centrem bezpečnějšího internetu je ONLINE HELPINE, což je jediná linka pomoci, která se specializuje přímo na problematiku zneužívání informačních a komunikačních technologií, mezi které řadíme například internet či chytré mobilní telefony. ONLINE HELPINE poskytuje pomoc dětem a mladistvým, kteří se stali oběťmi kyberšikany, groomingu, stalkingu či jiných negativních jevů, s kterými se může mládež v kyberprostoru setkat a mohou na dětech zanechat trvalé následky nebo negativně ovlivnit jejich vývoj. Toto poradenské centrum také poskytuje pomoc dospělým i seniorům, kteří se nachází v nějaké nepříznivé životní situaci, ve které se ocitli z důvodů používání internetu nebo ICT. Svěřit se se svým problémem je možné pomocí e-mailu nebo telefonicky na čísle +420 252 548 438. [48, 49]

ONLINE HELPLINE je poradenské centrum, provozované Národním centrem bezpečnějšího internetu.

S čím Vám můžeme pomoci?

- Jsme jediná linka pomoci, specializující se na problematiku zneužívání informačních technologií jako jsou internet, mobilní telefony, chytré mobilní telefony.
- Poskytujeme pomoc dětem a mladistvým, kteří jsou ohroženi jevy jako je kyberšikana, grooming, stalking a jinými negativními jevy na internetu a v kyberprostoru, které mohou negativně ovlivnit jejich vývoj a zanechat trvalé následky.
- Poskytujeme pomoc dospělým a seniorům, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci z důvodu užívání internetu a ICT technologií.

Prostřednictvím e-mailu můžete na ONLINE HELPLINE napsat svůj problém. Odeslání dotazu na ONLINE HELPLINE je anonymní. Uvedením svého kontaktu umožníte komunikaci s Vámi a především odeslání odpovědi.

Své dotazy pište na e-mailovou adresu: helpine@saferinternet.cz

Dotazy, které obdrží OnlineHelpline po 17h., budou akceptovány den následující.

Obr. 10: Ukázka webové stránky onlinehelpine.cz [48]

11.4 Nebud' obět'

Je organizace působící především v Moravskoslezském kraji, jejímž posláním je pomocí preventivní osvěty a různorodých projektů, akcí a přednášek informovat a ochraňovat děti před riziky virtuálního světa a moderních komunikačních technologií nebo tato rizika minimalizovat. Zaměřuje se především na cílovou skupinu žáků 2. stupně ZŠ a studenty SŠ a učňovských oborů. Organizace Nebud' obět' se také snaží oslovovat rodiče, pedagogy či vedoucí pracovníky působící v školství a informovat je pomocí přednášek a školení, jak se mají v rámci probíhající kyberšikany chovat a jaká opatření proti kyberšikaně mohou poskytnout.

Hlavním cílem organizace Nebud' oběť je především šíření povědomí o rizicích spojených s virtuálním světem, používáním internetu a moderních komunikačních technologií s důrazem na ochranu osobních údajů jedince. Tato organizace se snaží nabízet své aktivity ve formě přednášek, vzdělávacích akcí, školeních pro všechny dotčené cílové skupiny, projektových dnů na ZŠ nebo mediálních kampaní. [37]

Organizace Nebud' oběť zajišťuje školám certifikovaný preventivní program pod názvem Řidičský průkaz internetového surfaře. Tento program je rozdělen dle věkové kategorie a to pro žáky druhého stupně ZŠ a studenty SŠ nebo odborných učilišť. Cílem tohoto programu je seznámit žáky a studenty s riziky internetu a komunikačních technologií, mezi které patří kyberšikana, sexting či kybergrooming. Snaží se pomocí tohoto programu probudit v žácích a studentech odpovědnost za jejich chování ve virtuálním světě a pocit empatie s případnými oběťmi kyberšikany. Pomocí tohoto programu se také snaží žákům a studentům ukázat, jak by se měli bezpečně chovat na internetu a seznámit je s tím, jak se mohou kyberšikaně či jiným nástrahám internetu a moderních technologií bránit a kam se mohou obrátit v případě hledání pomoci. [50]

Obr. 11: Ukázka webové stránky Nebud' oběť [49]

11.5 Bezpečný internet

Bezpečný internet, který nalezneme na adrese bezpecnyinternet.cz, je webová stránka, jejímž cílem je osvěta v rámci bezpečného užívání internetu a technologií s tímto používáním spojených. Nabízí rady a tipy jak se správně pohybovat v kyberprostoru jak pro začínající uživatele, tak pro uživatele pokročilé. Také nabízí doporučení pro rodiče a

seznamuje je s riziky sociálních sítí pro jejich děti, pro školy nabízí různé tipy do výuky a pro samotné děti osvětu, jak se mají správně chovat na internetu a jaké pravidla při užívání internetu mají dodržovat. Webové stránky bezpečný internet mají i svoji poradnu, kde se může jedinec v případě problému poradit. [51]

Obr. 12: Ukázka webové stránky bezpečný internet.cz [51]

11.6 Linka SOS Zlín

Tato linka vznikla jako součást Programu prevence sociálně patologických jevů města Zlín a nejprve pracovala pouze s dětmi a mládeží, ale její provoz ukázal, že služby, které Linka SOS Zlín nabízí, potřebuje daleko širší skupina obyvatel. [52]

Linka SOS Zlín nabízí občanům všech věkových kategorií nepřetržitou pomoc s jejich problémy a trápením na telefonním čísle 577 431 333, e-mailu sos@zlin.cz nebo přímo na internetové poradně. [53]

Obr. 13: Ukázka webové stránky Linky SOS Zlín [53]

ZÁVĚR

Moje diplomová práce na téma Vztahové problémy v interaktivním prostředí sociálních sítí se zaměřuje především na negativní vlivy používání moderních informačních a komunikačních technologií. Za negativní vlivy používání moderních ICT je v této práci považována kyberšikana a její další projevy. Cílem mnou zvolené diplomové práce je seznámit veřejnost s problematikou nejen klasické šikany, ale především kyberšikany a jejích dalších projevů. Při psaní teoretické části diplomové práce jsem čerpala převážně z pramenů zapůjčené literatury a běžně dostupných zdrojů na internetu. Při praktické části jsem informace získala pomocí rozhovorů a dotazníkového šetření nebo na webových stránkách center a organizací prevence a pomoci.

Teoretická část diplomové práce je rozdělena na dvě části. První část je věnována klasické šikaně, které v mnoha případech s kyberšikanou souvisí a čtenář se zde může dozvědět, čím je klasická šikana charakteristická. Dále jsou v této části práce popsány formy, fáze a stádia šikany od prvního stádia ostrakizace až po páté nejzávažnější stádium dokonalé šikany. Zaměřila jsem se zde také na iniciátory šikany neboli agresory, nejčastější typy těchto agresorů a příčiny jejich agrese. Opomenuty nebyly ani oběti šikany a dopady šikanování na ně. V této kapitole je popsána i náprava šikany a skutečné příběhy šikany.

Druhá, stěžejní kapitola práce se zabývá samotnou kyberšikanou. Důraz je kladem především na vysvětlení pojmu kyberšikana. Čtenář se v této kapitole dozví, čím je kyberšikana charakteristická, seznámí se s typy kyberšikany, jejími projevy, prostředky, jimiž se může kyberšikana šířit. Jsou zde charakterizovány základní typy agresorů, příčiny, které je k jejich činům nejčastěji vedou. Zmíněny jsou i oběti kyberšikany, rozdíly mezi klasickou šikanou a kyberšikanou a taktéž mnoho reálných případů kyberšikany a jích projevů.

Praktická část je skládá z více kapitol. Zmínila jsem se tady i o aktuálním tématu, které v poslední době proběhlo médií. Jedná se o hru zvanou Modrá velryba, kterou hrají především děti a mladiství na internetu, nejčastěji skrz sociální sítě. Hra může být velice nebezpečná, protože svými úkoly nabádá děti a mladistvé k sebepoškozování či dokonce v konečné fázi hry i sebevraždě. Možná i přílišná medializace internetové hry, přispěla k tomu, že ji mládež bude chtít vyzkoušet nebo se najdou takoví, co hru zneužijí vůči někomu jinému a následky pak mohou být až tragické.

Další část praktické práce tvoří rozhovory s respondenty, kteří se pohybují ve školním prostředí nebo se nějakým způsobem věnují vzdělávání ať už adolescentů nebo dospělých jedinců. Cílem těchto rozhovorů bylo zjistit pohled respondentů na danou problematiku kyberšikany. Respondenti poukazují především na to, že dnešní mládež má značně rozdílný životní styl než tomu bylo u mládeže v dřívější době. Změnu v životním stylu dnešní mládeže přisuzují moderní době závislé na využívání komunikačních a informačních technologií, které značným způsobem životní styl mládeže ovlivňují a jsou názoru, že kyberšikana může být pro oběť velice nebezpečná a v extrémních případech vést až k fatálním následkům.

V rámci praktické části proběhlo dvoje dotazníkové šetření pro veřejnost a další pro žáky ZŠ a studenty SŠ, jejichž cílem je zjistit rozšíření kyberšikany mezi žáky a studenty ZŠ/SŠ a veřejností. Z dotazníků vyplynulo, že kyberšikana se vyskytuje nejen mezi žáky a studenty, ale také u veřejnosti napříč všemi věkovými kategoriemi.

Jelikož prevence je v případě kyberšikany velice důležitá, část praktické práce je věnována i návrhu preventivního doporučení proti kyberšikaně pro školy, učitele, rodiče či samotné uživatele internetu. Také jsou zde vyhledány centra a organizace prevence a kyberšikany, kam se může ať už samotná oběť, učitel nebo rodiče obrátit o pomoc nebo radu. Tato centra a organizace také nabízí různé preventivní programy besedy či přednášky pro školy na téma kyberšikany nebo bezpečného používání internetu.

Kyberšikana je velmi nebezpečný fenomén, který se čím dál častěji mezi jedinci objevuje. Především mezi dětmi a mladistvými. Je potřeba této problematice věnovat pozornost, protože mnoho rodičů, učitelů nebo dalších lidí tuto problematiku stále přehlíží už i kvůli tomu, že kyberšikana sebou nenese žádné známky fyzického násilí. Toto je možná důvod, proč většina jedinců stále ještě nepřikládá problematice kyberšikany značnou váhu. Ale je důležité si uvědomit, že kyberšikana může oběti ublížit především psychicky a v extrémních případech vést i k sebevraždě.

Výstup mé práce by měl mít charakter edukačního materiálu či pomůcky pro výchovného poradce na ZŠ/SŠ. K práci jsou vytvořeny i prezentace na téma šikany a kyberšikany, které taktéž mohou sloužit jako edukační materiál. Velmi bych si přála, aby tato práce byla při řešení kyberšikany nápomocná a svým obsahem důkladně obeznámila čtenáře s touto problematikou.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. *Jak na šikanu*. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2991-6.
- [2] KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5
- [3] FIELD, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. V Praze: Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1176-2.
- [4] KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-014-3.
- [5] ZEMAN, Eduard. *Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 28 275/2000 - 22 K prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení* [online]. Praha, 2000 [cit. 2017-02-14]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicky-pokyn-k-sikano-vani>
- [6] Patologické vztahy ve skupině: [materiály pro výchovné poradce a metodiky prevence na ZŠ a SŠ. Praha: Raabe, c2011, 1 sv. (různé stránkování). Dobrá škola. Výchovné poradenství. ISBN 978-80-87553-23-7.
- [7] VAŘACHOVÁ, Jana, Pavel VAŘACHA a Roman JAŠEK. *Sociální a výchovné procesy: Školní šikana*. Zlín, 2016. ISBN 978-80-7454-626-6.
- [8] *Minimalizace šikany: Shrnutí pilotního projektu 2005 - 2007* [online]. Asis, 2008 [cit. 2017-02-26]. Dostupné z: <http://www.minimalizacesikany.cz/ke-stazeni/odborne-tiskoviny>
- [9] ELLIOTT, Michele. *Jak ochránit své dítě*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2000. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-419-2.
- [10] HOLÁ, Jana a Dana VESECKÁ. ČŠI: *Výsledek šetření – šikana na Střední průmyslové škole, Praha 10, Na Třebešíně 2299* [online]. Praha, 2016 [cit. 2017-03-02]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2016/03/csi-vysledek-setreni-sikana-na-stredni.html>
- [21] HOLLÁ, Katarína. *Elektronické šikanovanie: nová forma agresie*. 1. vyd. Bratislava: Iris, 2010. ISBN 978-80-89256-58-7.

- [12] KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2016. CZ.NIC. ISBN 978-80-88168-15-7.
- [13] DLUHOŠOVÁ, Miroslava. Specifické znaky kyberšikany vs. klasická šikana: Případ Star Wars Kid. *E-Bezpečí* [online]. 2013 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/690-specificke-znaky-kybersikany>
- [14] ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.
- [15] MŠMT. *CO DĚLAT, KDYŽ - INTERVENCE PEDAGOGA: Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept Příloha č. 7 Kyberšikana*. [online]. 2012 [cit. 2017-3-23]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/20282_1_1/
- [16] KAVALÍR, Aleš (ed.). *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele*. Vyd. 1. Plzeň: Pro město Plzeň zpracovala společnost Člověk v tísni, pobočka Plzeň, 2009. ISBN 978-80-86961-78-1.
- [17] ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.
- [18] Kyberšikana: Následky kyberšikany. *Nebudobet* [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/?cat=kybersikana&page=nasledky-kybersikany>
- [19] KOPECKÝ, Kamil a Veronika KREJČÍ. *RIZIKA VIRTUÁLNÍ KOMUNIKACE* [online]. Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010 [cit. 2017-03-26]. ISBN 978-80-254-7866-0. Dostupné z: https://www.zsmalse.cz/phprs/storage/enebezpeci_a5_3.pdf
- [20] Happy Slapping. *Nebudobet* [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/?cat=happy-slapping>
- [21] BURDOVÁ, Eva a Jan TRAXLER. *Bezpečně na internetu*. Praha: Středočeský kraj ve spolupráci se Vzdělávacím institutem Středočeského kraje (VISK), 2014. ISBN 978-80-904864-9-2.
- [22] Případy kybergroomingu I. *E-bezpeci* [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybergrooming/33-1124>

- [23] Tragický případ sextingu z USA. *E-bezpečí* [online]. [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/254-tragicky-pipad-sextingu-z-usa>
- [24] HOLLÁ, Katarína. *Kyberšikana*. Bratislava: IRIS, 2013, 111 s., [11] s. příl. ISBN 978-80-8153-011-1.
- [25] LÁTAL, Lukáš. *Prevence a diagnostika symptomů obětí kyberšikany pro pediatrii* [online]. [cit. 2017-03-29]. Dostupné z: http://nebudobet.cz/repo/publikace_prevence_a_odhaleni_symptomu_obeti_kyber_sikany.pdf
- [26] GAJDOŠOVÁ, Jana. Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží. *E-bezpečí* [online]. [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/355-zdravotni-a-psychicke-nasledky-kyberikany-mezi-dtmi-a-dospivajici-mladei>
- [27] PREVENCE - Kyberšikana. *Policie* [online]. 2017 [cit. 2017-04-01]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prevence-kybersikana.aspx>
- [28] ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2017 [cit. 2. 4. 2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
- [29] Jak vznikla Modrá velryba? Autor je zatčen, nebezpečí se ale šíří dál. *TN CZ* [online]. 2017 [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/kde-se-vzala-modra-velryba-mladici-chteli-jen-nalakat-lidi-do-skupin.html>
- [30] Experti: Na webu na děti číhá víc hrozeb, nejen Modrá velryba. *TN CZ* [online]. 2017 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/experti-na-webu-na-deti-ciha-vic-hrozeb-nejen-modra-velryba.html>
- [31] Policie: Modrá velryba v Česku je! Děti si ubližují a vydírají je. *TN CZ* [online]. 2017 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/policie-zverejnili-finalni-zpravu-o-smrtonosne-hre-modra-velryba.html>
- [32] O nás. *Survio* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/o-nas>
- [33] Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení. *MŠMT* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/7347_1_1/

- [34] Co nabízí projekt. *Linka bezpečí* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <http://spolek.linkabezpeci.cz/pro-skoly/linka-bezpeci-ve-tride/>
- [35] Naše škola má zájem. *Linka bezpečí* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <http://spolek.linkabezpeci.cz/pro-skoly/nase-skola-ma-zajem/>
- [36] Vzdělávání na míru. *Saferinternet.cz* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <http://www.saferinternet.cz/vzdelavani/667-vzdelavani-na-miru.htmlv>
- [37] Úvod. *Nebud' obět': Rizika internetu a komunikačních technologií, z.s.* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/?cat=>
- [38] Rodičovská linka. *Linka bezpečí* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: http://www.rodicovskalinka.cz/?_ga=1.15120822.1458586023.1492001873
- [39] O nás. *Linka bezpečí* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <http://spolek.linkabezpeci.cz/o-nas/>
- [40] Linka Bezpečí. In: *Linka bezpečí* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <http://www.linkabezpeci.cz/>
- [41] Linka důvěry. *Modrá linka* [online]. [cit. 2017-05-03]. Dostupné z: <http://www.modralinka.cz/?page=ld>
- [42] Národní centrum bezpečnějšího internetu. *NCBI* [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.ncbi.cz/>
- [43] O PROJEKTU. *Bezpečněonline.cz: STRÁNKY PRO VŠECHNY ZÁJEMCE O BEZPEČNÝ INTERNET* [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.bezpecne-online.cz/projekt-bezpecne-online/o-projektu.html>
- [44] Úvod. *Bezpečněonline.cz: STRÁNKY PRO VŠECHNY ZÁJEMCE O BEZPEČNÝ INTERNET* [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.bezpecne-online.cz/uvod>
- [45] Home. *Internet-hotline* [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.internet-hotline.cz/>
- [46] O online hotline. *Internet-hotline* [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.internet-hotline.cz/o-n%C3%A1s.html>
- [47] In: *Internet-hotline* [online]. [cit. 2017-05-04]. Dostupné z: <http://www.internet-hotline.cz/component/visforms/?view=visforms&id=1>

- [48] Home. *Online helpine* [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.onlinehelpline.cz/>
- [49] O online helpine. *Online helpine* [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.onlinehelpline.cz/o-online-helpline.html>
- [50] Pro školy. *Nebud' obět': Rizika internetu a komunikačních technologií, z.s* [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/?cat=pro-skoly>
- [51] Bezpečný internet. *Bezpečný internet.cz* [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.bezpecnyinternet.cz>
- [52] Linka SOS Zlín: Historie. *Soslinka.zlin.cz* [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.soslinka.zlin.cz/cz/?Historie>
- [53] Linka SOS Zlín: Úvod. *Soslinka.zlin.cz* [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.soslinka.zlin.cz/cz/?%DAvod>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CD	Kompaktní disk
ČR	Česká republika
FC	Fotbalový klub
GSM	Globální systém pro mobilní komunikaci
ICT	Informační a komunikační technologie
ICQ	I Seek You – program umožňující komunikaci v reálném čase
IP	Internet Protocol – identifikace zařízení v prostředí internetu
MMS	Multimediální zprávy
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NCBI	Národní centrum bezpečnějšího internetu
PDF	Přenosný formát dokumentů
SMS	Krátké textové zprávy
SOS	Naléhavá žádost o pomoc
SŠ	Střední škola
UP	Univerzita Palackého
ZŠ	Základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1: Přímé útoky [Zdroj: vlastní]</i>	<i>36</i>
<i>Obr. 2: Kyberšikana v zastoupení [Zdroj: vlastní]</i>	<i>37</i>
<i>Obr. 3: ukázka webové stránky Linky bezpečí [40]</i>	<i>101</i>
<i>Obr. 4: Ukázka webové stránky Modré linky [41]</i>	<i>102</i>
<i>Obr. 5: Ukázka webové stránky NCBI [42]</i>	<i>103</i>
<i>Obr. 6: Ukázka webové stránky Saferinternet.cz [36]</i>	<i>103</i>
<i>Obr. 7: Ukázka webové stránky bezpečněonline.cz [44]</i>	<i>104</i>
<i>Obr. 8: Ukázka webové stránky internet-hotline.cz [45]</i>	<i>105</i>
<i>Obr. 9: Kontaktní formulář [47]</i>	<i>105</i>
<i>Obr. 10: Ukázka webové stránky onlinehelpine.cz [48]</i>	<i>106</i>
<i>Obr. 11: Ukázka webové stránky Nebud' obět' [49]</i>	<i>107</i>
<i>Obr. 12: Ukázka webové stránky bezpečný internet.cz [51]</i>	<i>108</i>
<i>Obr. 13: Ukázka webové stránky Linky SOS Zlín [53]</i>	<i>108</i>

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1: Stupnice šikany [3]</i>	<i>13</i>
<i>Tab. 2: Jak se oběti chovají a jak odpovídají [8]</i>	<i>25</i>
<i>Tab. 3: Jak spolupracují svědkové [8]</i>	<i>25</i>
<i>Tab. 4: Jak se svědkové vztahují k podezřelým agresorům [8]</i>	<i>25</i>
<i>Tab. 5: Jak se o konkrétním násilí vyjadřují ostatní členové skupiny [8]</i>	<i>25</i>
<i>Tab. 6: Jak se oběti chovají a jak odpovídají [8]</i>	<i>26</i>
<i>Tab. 7: Jaká je atmosféra ve skupině [8]</i>	<i>26</i>
<i>Tab. 8: Varovné signály [2]</i>	<i>27</i>
<i>Tab. 9: Příklad základního scénáře pro počáteční šikanu [2]</i>	<i>29</i>
<i>Tab. 10: Rozdíl mezi kyberšikanou a šikanou podle A. Černé [17]</i>	<i>39</i>
<i>Tab. 11: Tabulka k otázce číslo 4</i>	<i>71</i>
<i>Tab. 12: Tabulka k otázce číslo 5</i>	<i>72</i>
<i>Tab. 13: Tabulka k otázce číslo 6</i>	<i>73</i>
<i>Tab. 14: Tabulka k otázce číslo 9</i>	<i>74</i>
<i>Tab. 15: Tabulka k otázce číslo 11</i>	<i>75</i>
<i>Tab. 16: Tabulka k otázce číslo 12</i>	<i>76</i>
<i>Tab. 17: Tabulka k otázce číslo 13</i>	<i>77</i>
<i>Tab. 18: Tabulka k otázce číslo 15</i>	<i>78</i>
<i>Tab. 19: Tabulka k otázce číslo 16</i>	<i>79</i>
<i>Tab. 20: Tabulka k otázce číslo 17</i>	<i>80</i>
<i>Tab. 21: Tabulka k otázce číslo 18</i>	<i>82</i>
<i>Tab. 22: Tabulka k otázce číslo 4 ZŠ/SŠ</i>	<i>84</i>
<i>Tab. 23: Tabulka k otázce číslo 5 ZŠ/SŠ</i>	<i>85</i>
<i>Tab. 24: Tabulka k otázce číslo 6 ZŠ/SŠ</i>	<i>86</i>
<i>Tab. 25: Tabulka k otázce číslo 9 ZŠ/SŠ</i>	<i>87</i>
<i>Tab. 26: Tabulka k otázce číslo 10 ZŠ/SŠ</i>	<i>88</i>
<i>Tab. 27: Tabulka k otázce číslo 11 ZŠ/SŠ</i>	<i>89</i>
<i>Tab. 28: Tabulka k otázce číslo 12 ZŠ/SŠ</i>	<i>90</i>
<i>Tab. 29: Tabulka k otázce číslo 13 ZŠ/SŠ</i>	<i>91</i>
<i>Tab. 30: Tabulka k otázce číslo 14 ZŠ/SŠ</i>	<i>92</i>

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1: K otázce číslo 4</i>	<i>72</i>
<i>Graf 2: K otázce číslo 5</i>	<i>73</i>
<i>Graf 3: K otázce číslo 6</i>	<i>74</i>
<i>Graf 4: K otázce číslo 9</i>	<i>75</i>
<i>Graf 5: K otázce číslo 11</i>	<i>76</i>
<i>Graf 6: K otázce číslo 12</i>	<i>77</i>
<i>Graf 7: K otázce číslo 13</i>	<i>78</i>
<i>Graf 8: K otázce číslo 15</i>	<i>79</i>
<i>Graf 9: K otázce číslo 16</i>	<i>80</i>
<i>Graf 10: K otázce číslo 17</i>	<i>81</i>
<i>Graf 11: K otázce číslo 18</i>	<i>82</i>
<i>Graf 12: K otázce číslo 4 ZŠ/SŠ.....</i>	<i>85</i>
<i>Graf 13: K otázce číslo 5 ZŠ/SŠ.....</i>	<i>86</i>
<i>Graf 14: K otázce číslo 6 ZŠ/SŠ.....</i>	<i>87</i>
<i>Graf 15: K otázce číslo 9 ZŠ/SŠ.....</i>	<i>88</i>
<i>Graf 16: K otázce číslo 10 ZŠ/SŠ.....</i>	<i>89</i>
<i>Graf 17: K otázce číslo 11 ZŠ/SŠ.....</i>	<i>90</i>
<i>Graf 18: K otázce číslo 12 ZŠ/SŠ.....</i>	<i>90</i>
<i>Graf 19: K otázce číslo 13 ZŠ/SŠ.....</i>	<i>91</i>
<i>Graf 20: K otázce číslo 14 ZŠ/SŠ.....</i>	<i>92</i>

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA PI: Zbylé grafy k dotazníku pro veřejnost

PŘÍLOHA PII: Odpovědi k polootevřeným otázkám (jiná)

PŘÍLOHA PIII: Dotazník pro veřejnost

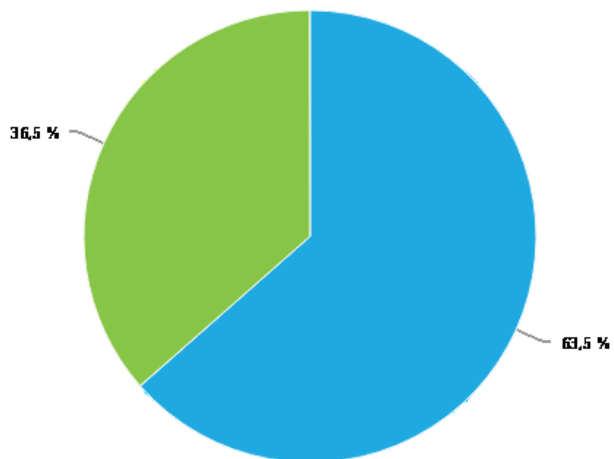
PŘÍLOHA PIV: Zbylé grafy k dotazníku pro ZŠ/SŠ

PŘÍLOHA PV: Odpovědi k polootevřeným otázkám (jiná)

PŘÍLOHA PVI: Dotazník pro žáky ZŠ a studenty SŠ

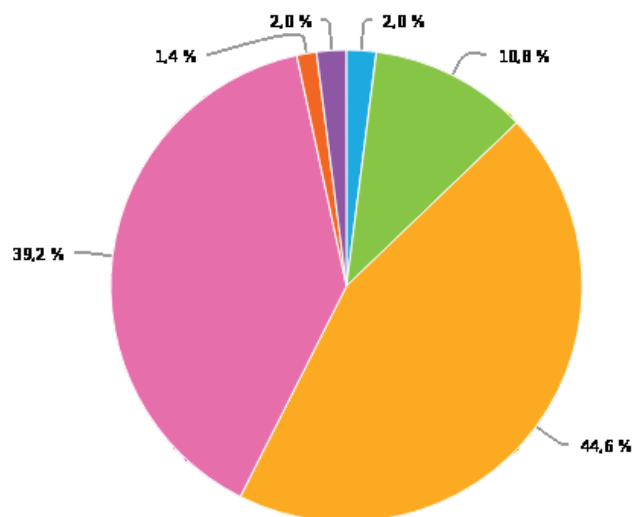
PŘÍLOHA P I: ZBYLÉ GRAFY K DOTAZNÍKU PRO VEŘEJNOST

Pohlaví:

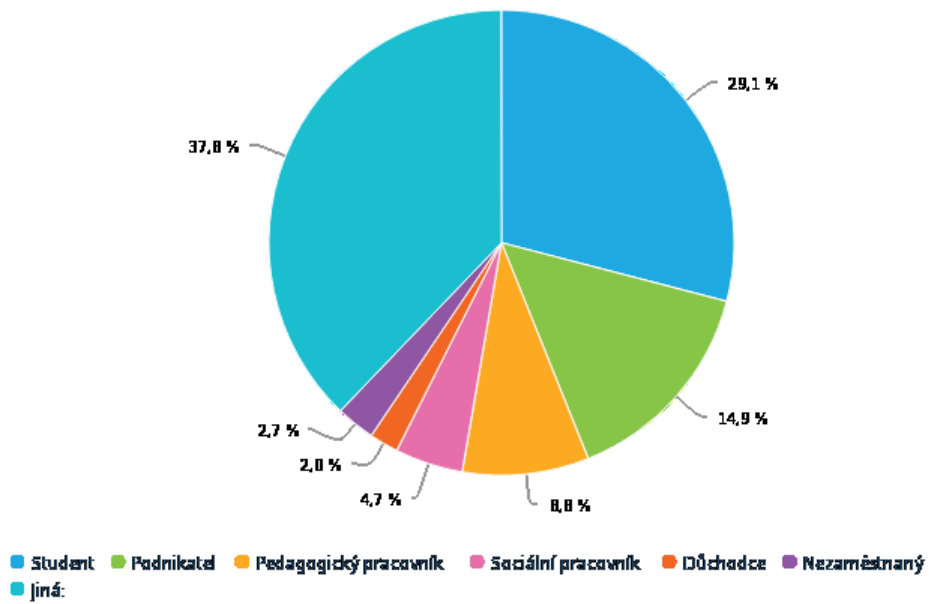
■ Žena ■ Muž

Věk:

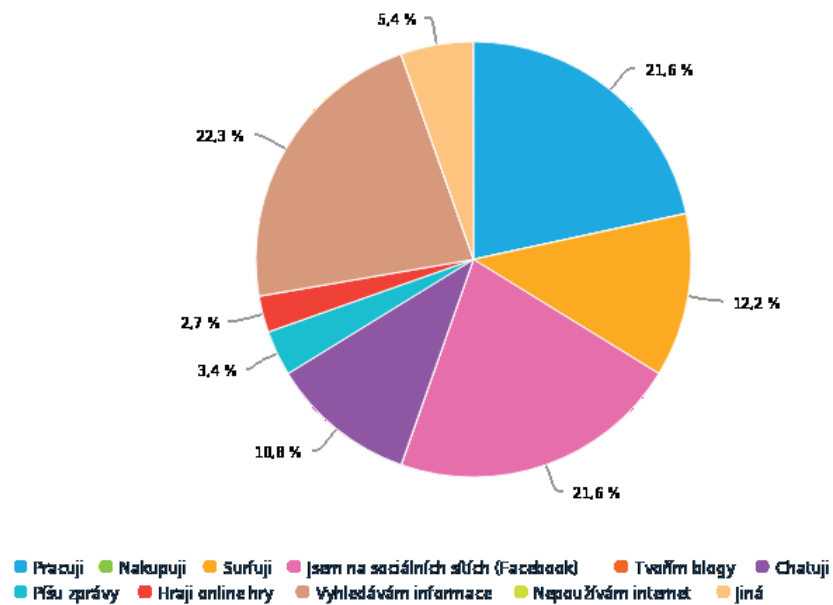

■ 15 let a méně ■ 16 - 20 let ■ 21 - 30 let ■ 31 - 50 let ■ 51 - 64 let ■ 65 let a více

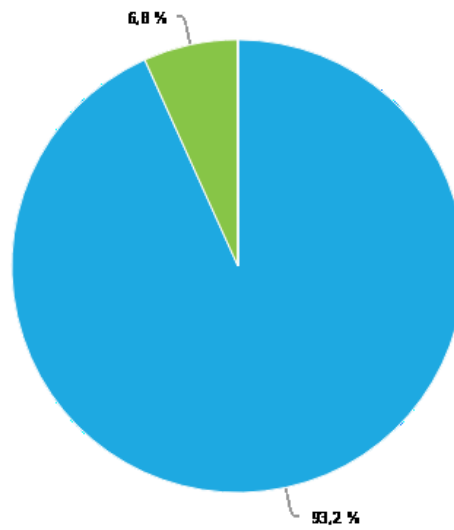
Jste:

Jakou činnost na internetu nejčastěji děláte?

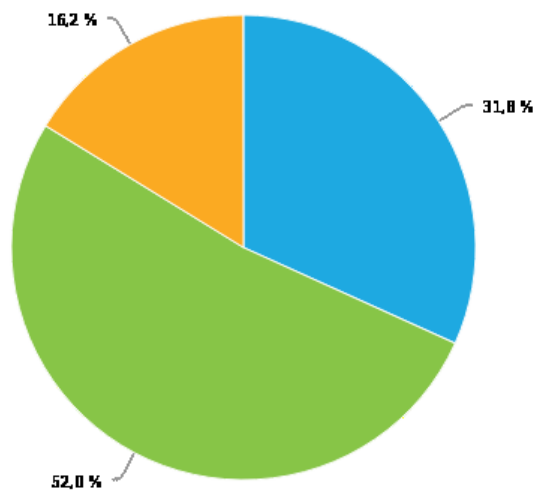

Dáváte si pozor na to, jaké osobní informace a materiály o své osobě na internetu zveřejňujete?

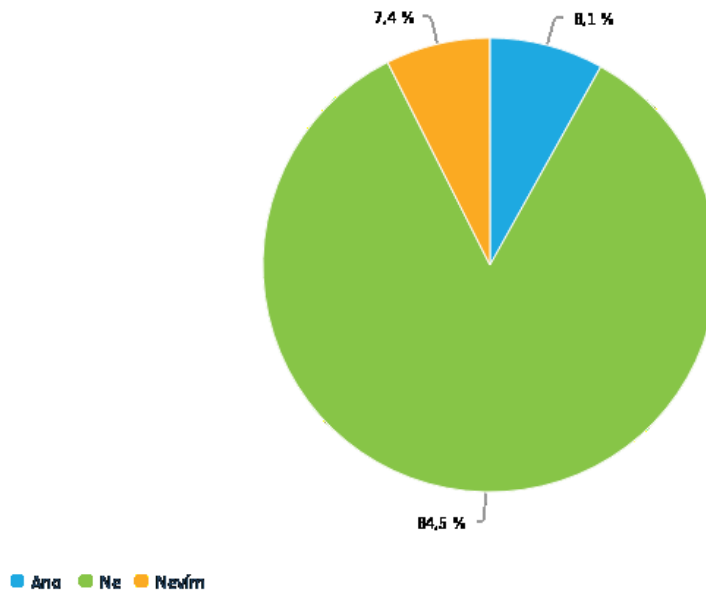
- Ano, před tím než něco zveřejním na internetu, přemýšlím o tom, zda by tyto informace mohl někdo znout.
- Ne, nikdy jsem nad tímto nepřemýšlel/a, zveřejním vždy to, co v danou chvíli zveřejnit chci.
- Nepoužívám internet

Myslíte si, že jste se někdy stal/a cílem manipulace?

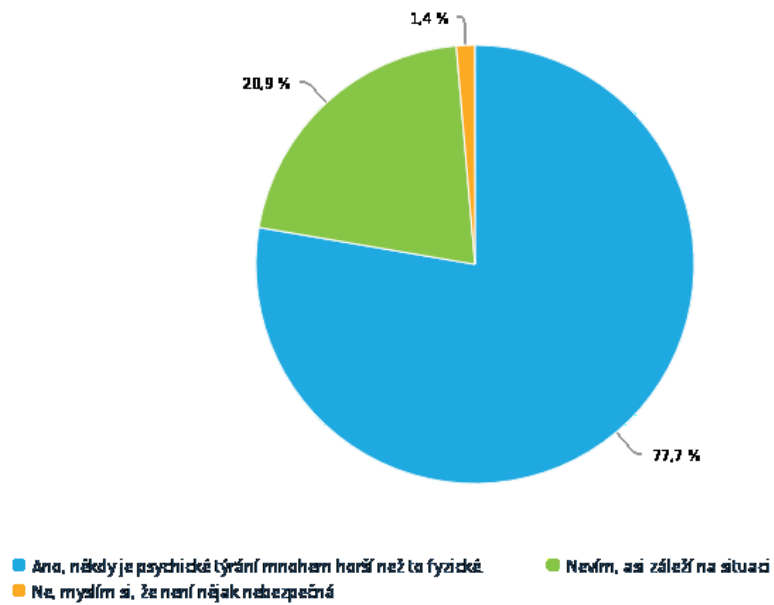

- Ano
- Ne
- Nevím

Použili/a jste někdy proti někomu manipulativní techniky s cílem své oběti ublížit?

Myslíte si, že je kyberšikana pro oběť stejně tak nebezpečná jako klasická šikana?

PŘÍLOHA PII: ODPOVĚDI K POLOOTEVŘENÝM OTÁZKÁM (JINÁ)

Otázka číslo 3: Jste

- (4x) zaměstnanec
- jednatelka spolku
- MD
- (5x) Zaměstnanec
- Fyzioterapeut
- řidič
- (3x) mateřská dovolená
- Rodičovská dovolená
- práce ve službách
- (3x) zaměstnaný
- lesník
- zaměstnaná
- (2x) Zamestnanec
- zamestnanec firmy
- Dělník
- Půškař

- st.zam.
- student dálkového studia, pracovník v oblasti projektů
- řidič
- Zaměstnanec, asi jako 70% populace
- Pracovník v oboru IT
- Kadeřnice
- pracující v oboru
- asistentka
- administrativní pracovník
- Manazer
- Zaměstnaný
- Administrativní pracovník
- dělník, obor elektro
- (2x) Mateřská dovolená
- veřejná správa
- Zaměstnanec prodej marketing
- státní zaměstnanec
- Zaměstnanec
- ředitel firmy
- manager
- Kuchař
- Ostraha objektu
- osvč - architekt
- dělník
- Jsem učitelka mš i dálkový student
- Svářeč kovů,
- dělník

Otázka číslo 5: Kde jste se s pojmem kyberšikana poprvé setkal/a?

- nepamatuji si
- Psaní vlastní diplomové práce na toto téma
- Na střední škole, při zpracování závěrečné práce

Otázka číslo 7: Jakou činnost na internetu nejčastěji děláte?

- Od výše zmíněných, od každého něco
- facebook+blog+pracuji+youtube
- první 4, pak 6,7 a 9
- sleduji Seriály
- Sleduji seriály
- Více z uvedených
- vyhledávám informace, jsem na soc.sítích
- obchoduji na burze

Otázka číslo 9: Kde si myslíte, že se můžete nejčastěji setkat s kyberšikanou?

- 4,5 a pak 1

Otázka číslo 11: Stal/a jste se někdy svědkem nebo obětí kyberšikany?

- (4x) U svého dítěte
- řeším problematiku šikany
- svého dítěte
- Ne nikdy, jen v rámci zpracování dotazníku (anonymního)k mé závěrečné práci
- Nestal jsem se svědkem kyberšikany

Otázka číslo 12: Použil někdo někdy k vašemu zesměšnění nebo pomlouvání či urážení tyto prostředky?

- nevím o tom
- Asi proto, že si dobře rozmyslím zda vůbec a kde se zapojuju do diskuzí atd. dělám to jen vyjíměčně
- Ne mně osobně,ale spolužačce.
- za mého dětství a puberty nebyl internet ještě taková senzace, takže šikany jsem zažila, ale ne kybe

Otázka číslo 16: Použil/a jste někdy k zesměšnění nebo pomlouvání či urážení někoho tyto prostředky?

- Ne nepoužil

Otázka číslo 18: Pokud byste se s kyberšikanou někdy setkali, jak byste to řešili?

- Manželovi
- podle situace a míry závažnosti
- hledal bych někoho kdo by mi s řešením problému mohl poradit
- vyřešil bych to po svém
- osobní řešení
- Záleží na situaci. V jak míře by to bylo.
- odvislé od to jak , proti komu (dítě/dospělý)
- Řešil by som to priamo s páchatelom. Ak by kyberšikana pokračovala, obrátil by som sa na políciu.
- Záleží na tom u koho a kde bych se s tím setkala
- (2x) Nevím
- Manželka
- záleží o jakou Kyberšikanu by šlo. Pak bych postupoval já, dotyčný a následně policie
- Neřešil
- neřešil

- Dle formy kyberšikany
- ignoroval ji
- Řešil bych dle situace. Záleželo by na formě šikany, intenzitě, závažnosti a kdo se jí dopouští.

PŘÍLOHA PIII: DOTAZNÍK PRO VEŘEJNOST

Příloha: dotazník

Kyberšikana

Milý respondente, milá respondentko,

chtěla bych Vás poprosit o vyplnění dotazníku, který slouží jako podklad pro praktickou část mé diplomové práce na téma Vztahové problémy v interaktivním prostředí sociálních sítí. Tento dotazník je zaměřený na jeden z aktuálních problémů dnešní doby, kterým je kyberšikana (urážení, ponižování, zesměšňování, zveřejňování citlivých fotografií či videí prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu). Chtěla bych zdůraznit, že dotazníkové šetření je zcela anonymní a zároveň Vás poprosit o pravdivé odpovědi. Předem moc děkuji za Váš čas.

1. Pohlaví:

- Žena
- Muž

2. Věk:

- 15 let a méně
- 16 - 20 let
- 21 - 30 let
- 31 - 50 let
- 51 - 64 let
- 65 let a více

3. Jste:

- Student
- Podnikatel
- Pedagogický pracovník
- Sociální pracovník
- Důchodce
- Nezaměstnaný
- Jiná:

4. Setkal/a jste se někdy s pojmem kyberšikana?

- Ano, již jsem se s pojmem kyberšikana setkal/a.
- Ne, nikdy jsem se s pojmem kyberšikana nesetkal/a.

5. Kde jste se s pojmem kyberšikana poprvé setkal/a?

- Ve škole
- V zaměstnání
- V médiích (televize, tisk, internet)
- Od rodičů
- Od kamarádů či známých
- Nikdy jsem se s tímto pojmem nesetkal/a
- Jiná:

6. Kolik hodin denně trávíte na internetu nebo mobilním telefonu?

- 1 – 2 hodiny denně
- 3 – 5 hodin denně
- 6 – 8 hodin denně
- 8 a více hodin denně
- Nepoužívám internet ani mobilní telefon každý den
- Nevlastním počítač ani mobilní telefon

7. Jakou činnost na internetu nejčastěji děláte?

- Pracuji
- Nakupuji
- Surfuji
- Jsem na sociálních sítích (Facebook)
- Tvořím blogy
- Chatuji
- Píšu zprávy
- Hraji online hry
- Vyhledávám informace
- Nepoužívám internet
- Jiná:

8. Dáváte si pozor na to, jaké osobní informace a materiály o své osobě na internetu zveřejňujete?

- Ano, před tím než něco zveřejním na internet, přemýšlím o tom, zda by tyto informace mohl někdo zneužít.
- Ne, nikdy jsem nad tímto nepřemýšlel/a, zveřejním vždy to, co v danou chvíli zveřejnit chci.
- Nepoužívám internet

9. Kde si myslíte, že se můžete nejčastěji setkat s kyberšikanou?

- Na sociálních sítích (Facebook apod.)
- Přes blogy
- Přes online diskuze
- Přes e – mail
- Přes mobilní telefon (SMS, MMS)
- Chaty
- Online hry
- Jiná:

10. Myslíte si, že jste se někdy stal/a cílem manipulace?

- Ano
- Ne
- Nevím

11. Stal/a jste se někdy svědkem nebo obětí kyberšikany?

- Ano, stal/a jsem se svědkem kyberšikany u svého/své kamaráda/kamarádky.
- Ano, stal/a jsem se svědkem kyberšikany u svého/své spolužáka/spolužačky.
- Ano, stal/a jsem se svědkem kyberšikany u svého/své spolupracovníka/spolupracovnice.
- Ano, bohužel jsem se stal/a přímo obětí kyberšikany.
- Ne, nikdy jsem se nestal/a svědkem ani obětí kyberšikany
- Jiná:

12. Použil někdo někdy k vašemu zesměšnění nebo pomlouvání či urážení tyto prostředky?

Nápověda k otázce: *Můžete vybrat více odpovědí*

- Sociální sítě (Facebook)
- Chat
- Blogy
- SMS, MMS
- E - maily
- Online hry
- Zveřejnění citlivých fotografií
- Videozáznamy
- Nikdy se mi nic takového nestalo
- Jiná:

13. S jakým projevem kyberšikany jste se setkal/a u vaší osoby?

Nápověda k otázce: *Můžete vybrat více odpovědí*

- Impersonace - vydávání se za někoho jiného (tvorba falešného účtu za účelem ublížení či zesměšnění oběti)
- Vyloučení, pomlouvání - vyloučení oběti například ze skupiny na Facebooku nebo šíření pomluv o oběti skrz informační a komunikační technologie
- Kyberstalking - pronásledování a obtěžování oběti přes informační nebo komunikační technologie
- Flaming - provokování, slovní napadání nejčastěji na diskuzních fórech, chatu komentářích nebo při online hrách
- Krádež identity - nabourání se do uživatelského účtu nebo profilu oběti a jeho následnému zneužití
- Happy slapping - záměrné pořízení videozáznamu s fyzickým či sexuálním napadením oběti na mobilní telefon, které je následně zveřejněno na internetu a jeho cílem je ublížení či zesměšnění oběti
- Sexting - zveřejnění či sdílení například fotografií oběti nebo jiných materiálů se sexuální tematikou
- Odhalování cizích tajemství - odhalení a následně zveřejnění osobních či citlivých informací o oběti
- Kybergrooming - snaha agresora prostřednictvím informačních a komunikačních prostředků přimět oběť k osobnímu setkání za účelem následného ublížení či zneužití oběti
- Nikdy se mi nic takového nestalo
- Jiná:

14. Použil/a jste někdy proti někomu manipulativní techniky s cílem své oběti ublížit?

- Ano
- Ne
- Nevím

15. Urážel/a nebo jste někdy někoho zesměšnil/a přes internet nebo mobilní telefon?

- Ano
- Ne

16. Použil/a jste někdy k zesměšnění nebo pomlouvání či urážení někoho tyto prostředky?

Nápověda k otázce: *Můžete vybrat více odpovědí*

- Sociální sítě (Facebook)
- Chat
- Blogy
- SMS, MMS
- E - mail
- Online hry
- Zveřejnění citlivých fotografií
- Videozáznamy
- Nikdy jsem nic takového neudělal/a
- Jiná:

17. Použil/a jste někdy k zesměšnění nebo pomlouvání či urážení někoho tyto způsoby kyberšikany?

Nápověda k otázce: *Můžete vybrat více odpovědí*

- Impersonace - vydávání se za někoho jiného (tvorba falešného účtu za účelem ublížení či zesměšnění oběti)
- Vyloučení, pomlouvání - vyloučení oběti například ze skupiny na Facebooku nebo šíření pomluv o oběti skrz informační a komunikační technologie
- Kyberstalking - pronásledování a obtěžování oběti přes informační nebo komunikační technologie
- Flaming - provokování, slovní napadání nejčastěji na diskuzních fórech, chatu komentářích nebo při online hrách
- Krádež identity - nabourání se do uživatelského účtu nebo profilu oběti a jeho následnému zneužití
- Happy slapping - záměrně pořízení videozáznamu s fyzickým či sexuálním napadením oběti na mobilní telefon, které je následně zveřejněno na internetu a jeho cílem je ublížení či zesměšnění oběti
- Odhalování cizích tajemství - odhalení a následné zveřejnění osobních či citlivých informací o oběti
- Kybergrooming - snaha agresora prostřednictvím informačních a komunikačních prostředků přimět oběť k osobnímu setkání za účelem následného ublížení či zneužití oběti
- Sexting - zveřejnění či sdílení například fotografií oběti nebo jiných materiálů se sexuální tematikou
- Nikdy jsem nic takového neudělal/a
- Jiná:

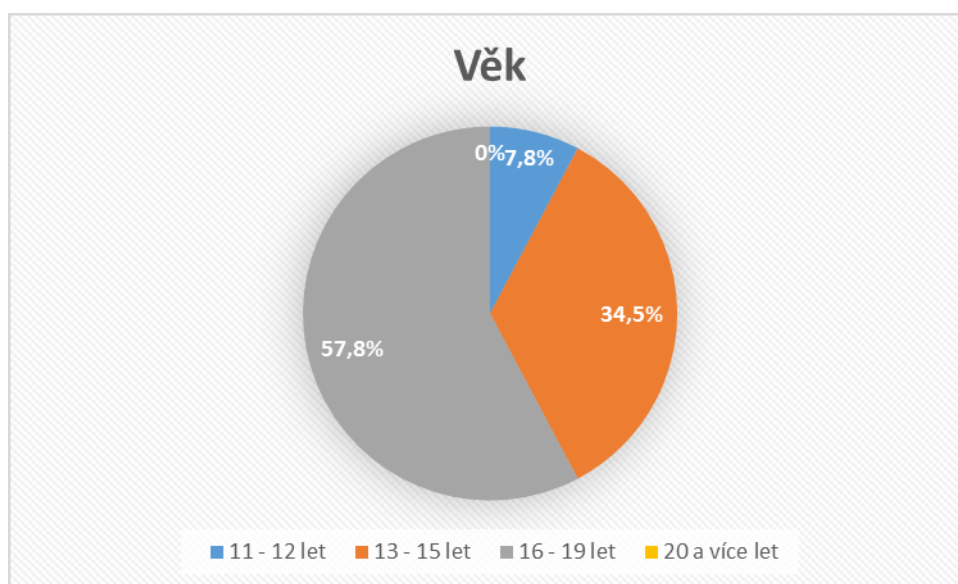
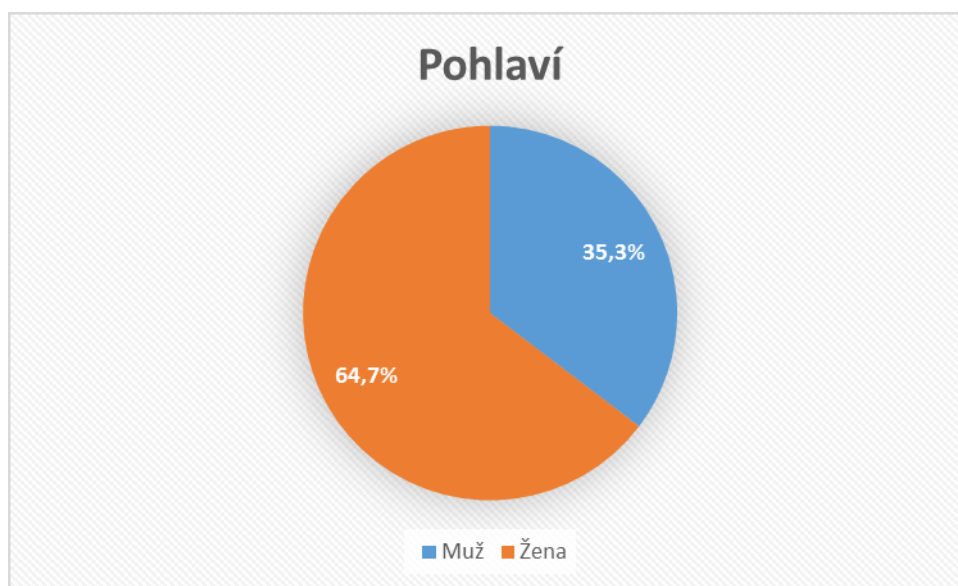
18. Pokud byste se s kyberšikanou někdy setkali, jak byste to řešili?

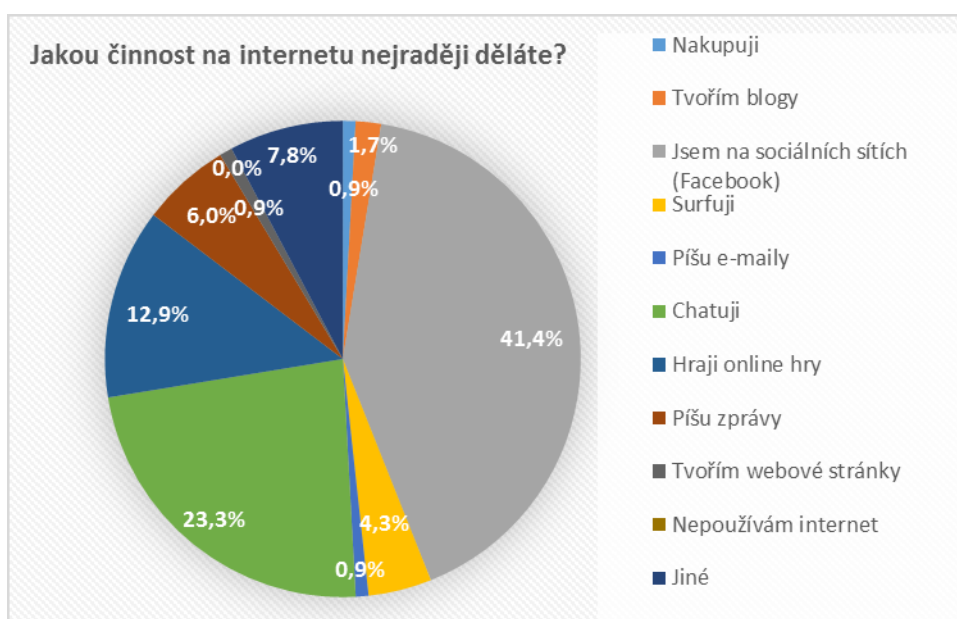
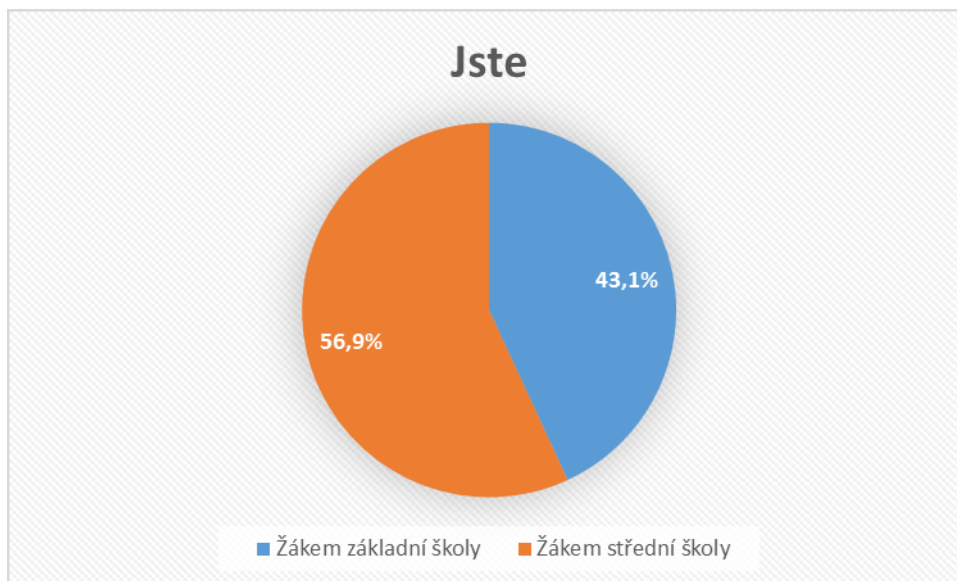
- Řekl/a bych to rodičům
- Řekl/a bych to zaměstnavateli
- Řekl/a bych to učiteli
- Svěřil/a bych se kamarádovi/kamarádce
- Nechal/a bych si to pro sebe
- Nahlásil/a bych to policii
- Řešil/a bych to s odborníkem
- Jiná:

19. Myslíte si, že je kyberšikana pro oběť stejně tak nebezpečná jako klasická šikana?

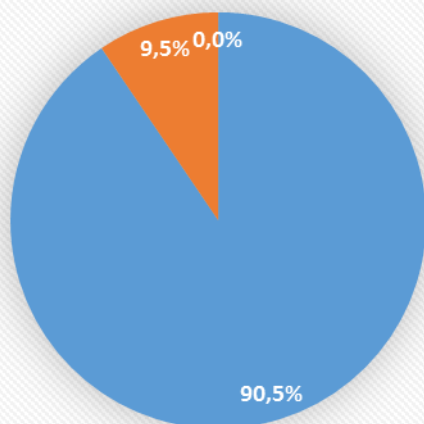
- Ano, někdy je psychické týrání mnohem horší než to fyzické.
- Nevím, asi záleží na situaci
- Ne, myslím si, že není nějak nebezpečná

PŘÍLOHA IV: ZBYLÉ GRAFY K DOTAZNÍKU PRO ZŠ/SŠ

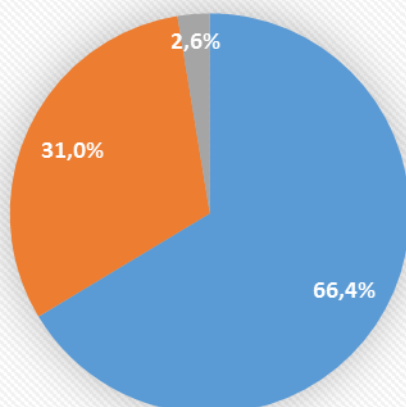

Dáváte si pozor na to, jaké osobní informace a materiály o své osobě na internetu zveřejňujete?

- Ano, před tím než něco zveřejním na internet, přemýšlím o tom, zda by tyto informace mohl někdo zneužít.
- Ne, nikdy jsem nad tímto nepřemýšlel/a, zveřejním vždy to, co v danou chvíli zveřejnit chci.
- Nepoužívám internet

Myslíte si, že je kyberšikana pro oběť stejně tak nebezpečná jako klasická šikana?

- Ano, někdy je psychické týrání mnohem horší než fyzické
- Nevím, záleží na situaci
- Ne, myslím si, že není nějak nebezpečná

PŘÍLOHA PV: ODPOVĚDI K POLOOTEVŘENÝM OTÁZKÁM (JINÁ)

Otázka číslo 5: Kde jste se s pojmem kyberšikana poprvé setkal/a?

- Od sebe
- Přednáška o kyberšikaně
- Ve škole od žáků

Otázka číslo 7: Jakou činnost na internetu nejčastěji děláte?

- Čtu na wattpadu
- Dívám se na youTube (2x)
- Sleduju YouTube
- Nevhodné se zmiňovat
- Skypuji
- Seriály, filmy
- Sleduji filmy
- Filmy, seriály, knížky online

Otázka číslo 11: : Použil někdo někdy k vašemu zesměšnění, pomlouvání nebo urážení tyto prostředky?

- Mobilní telefon
- Děláme si ze sebe srandu a nikdy to nikomu nevadilo

Otázka číslo 13: Použil/a jste někdy k zesměšnění nebo pomlouvání či urážení někoho tyto prostředky?

- Děláme si ze sebe srandu a nikdy to nikomu nevadilo
- Zveřejnila jsem na profil Facebooku svého kamaráda vtipnou fotku k narozeninám (nevím, jestli se to bere jako kyberšikana)

PŘÍLOHA PVI: DOTAZNÍK PRO ŽÁKY ZŠ A STUDENTY SŠ

Milý respondente, milá respondentko,

chtěla bych Vás poprosit o vyplnění dotazníku, který slouží jako podklad pro praktickou část mé diplomové práce na téma Vztahové problémy v interaktivním prostředí sociálních sítí. Tento dotazník je zaměřený na jeden z aktuálních problémů dnešní doby, kterým je kyberšikana (urážení, ponižování, zesměšňování, zveřejňování citlivých fotografií či videí prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu). Chtěla bych zdůraznit, že dotazníkové šetření je zcela anonymní a zároveň Vás poprosit o pravdivé odpovědi. Předem moc děkuji za Váš čas.

1. **Pohlaví** (Vyberte pouze 1 odpověď)

Muž Žena

2. **Věk** (Vyberte pouze 1 odpověď)

11 – 12 let 13- 15let 16 – 19 let 20 a více let

3. **Jste** (Vyberte pouze 1 odpověď)

Žákem základní školy Studentem střední školy

4. **Setkal/a jste se někdy s pojmem kyberšikana?** (Vyberte pouze 1 odpověď)

Ano, již jsem se s pojmem kyberšikana setkal/a.
 Ne, nikdy jsem se s pojmem kyberšikana neseťkal/a.

5. **Kde jste se s pojmem kyberšikana poprvé setkal/a?** (Vyberte pouze 1 odpověď)

Ve škole od učitelů
 V médiích (televize, internet, noviny, rádia, časopisy)
 Od rodičů
 Od kamarádů či známých
 Jiné

Nikdy jsem se s tímto pojmem neseťkal

6. **Kolik hodin denně trávíte na internetu nebo mobilním telefonu?** (Vyberte pouze 1 odpověď)

1 – 2 hodiny denně
 3 – 5 hodin denně
 6 – 8 hodin denně
 8 a více hodin denně
 Nepoužívám internet ani mobilní telefon každý den
 Nevlastním počítač ani mobilní telefon

7. **Jakou činnost na internetu nejčastěji děláte?** (Vyberte pouze 1 odpověď)

Nakupuji Tvořím blogy Jsem na sociálních sítích (Facebook) Surfuji
 Píšu e- maily Chatuji Hraji online hry Píšu zprávy Tvořím webové stránky
 Nepoužívám internet Jiné.....

8. **Dáváte si pozor na to, jaké osobní informace a materiály o své osobě na internetu zveřejňujete?** (Vyberte pouze 1 odpověď)
- Ano, před tím než něco zveřejním na internet, přemýšlím o tom, zda by tyto informace mohl někdo zneužít.
- Ne, nikdy jsem nad tímto nepřemýšlel/a, zveřejním vždy to, co v danou chvíli zveřejnit chci.
- Nepoužívám internet.
9. **Kde si myslíte, že se můžete nejčastěji setkat s kyberšikanou?** (Vyberte pouze 1 odpověď)
- Na sociálních sítích (Facebook apod.) Přes blog Přes online diskuze
- Přes e – mail Přes mobilní telefon Jiné
10. **Stal/a jste se někdy svědkem nebo obětí kyberšikany?** (Vyberte pouze 1 odpověď)
- Ano, stal/a jsem se svědkem kyberšikany u svého/své kamaráda/kamarádky.
- Ano, stal/a jsem se svědkem kyberšikany u svého/své spolužáka/spolužačky.
- Ano, bohužel jsem se stal/a přímo obětí kyberšikany.
- Ne, nikdy jsem se nestal/a svědkem ani obětí kyberšikany.
11. **Použil někdo někdy k vašemu zesměšnění, pomlouvání nebo urážení tyto prostředky?** (Vyberte pouze 1 odpověď)
- Zveřejnění citlivých fotografií Sociální sítě (Facebook) SMS, MMS
- Natočení zesměšňujícího videa Chat E- mail
- Nikdy se mi nic takového nestalo Jiné
12. **Urážel/a nebo jste někdy někoho zesměšnil/a přes internet nebo mobilní telefon?** (Vyberte pouze 1 odpověď)
- Ano
- Ne
13. **Použil/a jste někdy k zesměšnění nebo pomlouvání či urážení někoho tyto prostředky?** (Vyberte pouze 1 odpověď)
- Zveřejnění citlivých fotografií Sociální sítě (Facebook) SMS, MMS
- Natočení zesměšňujícího videa Chat E- mail
- Nikdy jsem nic takového neudělal/a Jiné
14. **Pokud byste se s kyberšikanou někdy setkali, jak byste to řešili?** (Vyberte pouze 1 odpověď)
- Řekl/a bych to rodičům
- Řekl/a bych to učiteli
- Svěřil/a bych se kamarádovi nebo kamarádce
- Nahlásil/a bych to policii
- Nechal/a bych si to pro sebe
15. **Myslíte si, že je kyberšikana pro oběť stejně tak nebezpečná jako klasická šikana?** (Vyberte pouze 1 odpověď)
- Ano, někdy je psychické týrání mnohem horší než to fyzické.
- Nevím, asi záleží na situaci
- Ne, myslím si, že není nějak nebezpečná